

1990: Η ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΩΝ ΤΡΟΦΕΙΩΝ

ΓΙΑΤΙ ΥΠΑΡΧΕΙ Η ΕΠΑΦΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ;

«Κτύπος», «Κρόνος», «Κάδμος»

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό

Κυαθηνάτων 29, Πλάκα
105 58 Ἀθήνα.
Τηλ.: 3223957 ή 9841655.

Τὰ Γραφεία τοῦ Περιοδικοῦ
λειτουργοῦν προΐντις ὥρες
9.30-13.30 καθημερινά.

Ἰδιοκτήτης — Ἐκδότης
— Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Γ. ΔΑΜΠΡΟΥ
Ἀχιλλέως-Μουσῶν 51
Παλαιό Φάληρο.

Φωτοστοιχιοθεσία-Ἀπειρία:
«Ν. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ»
Μάγερ 11, Ἀθήνα, τηλ. 5221792.
Ἐκτύπωση-Βιβλιοδεσία:
«ΒΑΣΙΛΑΚΟΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ»
Καλλιτόροιο 10
Μπουρνάζι, τηλ. 5726819.

- Τιμὴ ἀντιτύπου: 400 ὀρχ.
- Ἐτήσια συνδρομὴ: 4.000 ὀρχ.
- Ὁργανισμῶν κ.λ.π.: 6.000 ὀρχ.
- Φοιτητῶν: 2.500 ὀρχ.
- Ἐξωτερικοῦ: 50 δολλ. ΗΠΑ.

Οἱ συνδρομὲς προκαταβάλλονται
τὸν μῆνα Ἰανουάριο καὶ χρόνου.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΛΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

Ὅλες οἱ συνειργασίες καὶ τὰ
ταχυδρομικά ἐμβάσματα στὴ
διεύθυνση:
ΔΗΜ. ΔΑΜΠΡΟΥ, Μουσῶν 51
175 62, Π. Φάληρο, Ἀθήνα.

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητὲς
ποὺ ἀλλάζουν διεύθυνση, νὰ τὸ
γνωστοποιοῦν στὸ περιοδικό.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 5530:

1990: Ἡ ἀπόδοση τῶν τροφείων

Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 5531:

Γιατί ὑπάρχει ἡ ἐπαφὴ τῶν δύο φύλων

RICHARD E. MICHOD

ΣΕΛΙΣ 5545:

«Κτύπος». — «Κρόνος». — «Κάδμος».

ΗΛΙΑΣ Α. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

ΣΕΛΙΣ 5557:

Τὸ πρότυπο τοῦ ληστή στὰ Σχολεῖα!..

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΝ

ΣΕΛΙΣ 5559:

16 Ἰανουαρίου ἡ δίκη τοῦ ὕβριστοῦ τοῦ «Δ»

«ΔΑΥΛΟΣ»

ΣΕΛΙΣ 5560:

Ἐκφρασεις καὶ ἐντύπωσης

ΑΝ. Ν. ΖΟΥΜΠΟΣ

ΣΕΛΙΣ 5561

Ἡ ἀποτυχία τῶν πολιτικῶν

καὶ ἡ ἀνάσα τοῦ πνεύματος

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΤΖΙΜΑΣ

ΣΕΛΙΣ 5569:

Περὶ καθάρσεως ἱστορικὰ καὶ θεωρητικὰ

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΝ

ΣΕΛΙΣ 5572:

Ἡ Τέχνη

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΑΓΚΑΡΙΔΗΣ

ΣΕΛΙΣ 5573:

Γιατί τὸ ὄνομα τῆς θεότητος εἶναι

τετραγράμματο σ' ὅλες τὶς γλῶσσες;

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΓΑΤΣΙΑΣ

ΣΕΛΙΣ 5531:

Ἐπιλογὴ ἐπιστολῶν ἀναγνωστῶν

Χ. ΗΣΑΪΑΣ, ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΕΝΙΟΖΟΣ,

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΓΑΜΠΑΣ, Α. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΠΟΙΗΣΗ:

**Κ. Π. Μιχαήλ, Νίκος Μαραγκός, Ἰωνάνης Ἡ-
λιόπουλος.**

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΜΕΤΕΩΡΙΣΜΟΙ: σελ. 5543 • ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ:
σελ. 5567 • ΔΙΗΓΗΜΑ: σελ. 5587 • ΑΙΣΙΜΑ
ΚΑΙ ΑΔΗΡΤΑ: σελ. 5564 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ
ΙΔΕΩΝ: σελ. 5590 • Α-ΠΑΙΔΕΥΤΑ, ΑΝ-ΙΣΤΟ-
ΡΗΤΑ ΚΑΙ Α-ΛΟΓΑ: σελ. 5557.

1990: Ἡ ἀπόδοση τῶν τροφείων

Σπαράζει, ἀσπαίρει, σκιρ-
τᾷ πιασμένη μέσα στὰ δίχτυα
τοῦ Ἐξουσιασμοῦ ἡ ἀνθρωπό-
της. Ὁ σπαραγμὸς ἀντιπρο-
σωπεύει τὸν θρῆνο γιὰ τὴν
τραγικὴ κατάρρευση ἑνὸς πα-
ραπλανητικοῦ ὄνειρου ζωῆς· ἡ
ἀσπαραγὴ εἶναι τὸ σύμπτωμα
ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ ζῇ· καὶ τὸ
σκίρτημα εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς
θελήσεώς της νὰ βρῇ τὸν και-
νούργιο Ζωτικὸ Μῦθο της.

Ὁ βαθὺς κραδασμὸς τῆς ὑ-
ποκρυπτόμενης πανανθρώπι-
νης ζωτικότητας ἀπορροφεῖται
ἀπὸ τὰ τεράστια «ἀμορτισέρ»
τῆς πολυαίωνης Ἱστορικῆς
Ἐκτροπῆς. Ἡ ὁρμὴ ποὺ ξεχύ-
νεται ἀπὸ τὰ ρήγματα τοῦ
Παγκόσμιου Περικλείοντος
Δικτύου αἰχμαλωτίζεται μέσα
στοὺς ἐφεδρικοὺς ἐξουσιαστι-
κοὺς «θυλάκους ἀσφαλείας».
Ἡφαίστεια ψυχοπνευματικὰ
θραύουν τὸν παγωμένο φλοιὸ
τῆς Ὑδρογείου. Καὶ οἱ ἔρπο-
ντες παγετῶνες τῆς Παρακμῆς
ἐπικαλύπτουν τὴν καθαίρουσα
καὶ ἐξαγνίζουσα λάβα.

Βλέπω «νόστιμα ἡματα»,
μέρες χαρούμενης Ἐπιστρο-
φῆς, ἀπὸ τὴν μεγάλη περιπλά-
νηση στὰ ἀνθρωποβόρα πελά-
γη τοῦ Ζόφου. Καὶ βλέπω
ναυάγια στὶς καθαρτήριες Συ-
μπληγάδες τῆς Ἱστορίας. Οἱ
Ὀδυσσεῖς ἅς μὴ καμφοῦν· ἡ
ὀργὴ τῶν θεῶν δὲν στρέφεται
πιά ἐναντίον τους. Οἱ Λαι-
στρυγόνες ἅς μὴ ὀργιάζουν· εἶ-
ναι πιά (γιὰ πρώτη φορὰ στὴν
Ἱστορία) ἀπόλεμοι.

Κλαυσίγελως ζωγραφίζε-
ται στὸ τραχὺ πρόσωπο τοῦ
«Δαυλοῦ» σήμερα, στὰ ἑνατα
γενέθλιά του. Κλαῖμε πικρὰ
τὴν Ἑλλάδα ποὺ πεθαίνει
στὸν τόπο ποὺ γεννήθηκε. Καὶ
γελᾷμε χαρούμενα γιὰ τὴν
Ἑλλάδα ποὺ ξεχύνεται σὰν
πλημμυρίδα κι ἀπλώνεται σὰν
λάβρα στὴν Οἰκουμένη. Τὴν Οἰ-
κουμένη ποὺ κάποτε γέννησε·
καὶ τὴν Οἰκουμένη ποὺ τώρα
τῆς ἀποδίδει τὰ τροφεῖα.

Δ.Ι.Λ.

RICHARD E. MICHOD*

Γιατί υπάρχει ή επαφή των δύο φύλων;

Ἡ λύσι ἐνὸς ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα αἰνίγματα τῆς ἐξελιξέως

Συμφώνως πρὸς τὴν ἄποψι τοῦ Ἀριστοφάνους, ὅπως αὕτη ἀναπτύσσεται εἰς τὸ «*Συμπόσιον*» τοῦ Πλάτωνος, ὁ κόσμος κατ' ἀρχὴν κατοικήθηκε ἀπὸ περίεργα ἀνθρώπινα πλάσματα, ποὺ εἶχαν τέσσερα πόδια, τέσσερα χέρια, δύο πρόσωπα, δύο καρδιὲς καὶ ἐν ὀλίγοις τὰ διπλάσια χαρακτηριστικὰ ἀπὸ ὅσα διαθέτει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος. Ὁ Ζεὺς, προκειμένου νὰ ἐλαττώσῃ τὴν δύναμι τῆς ἀνθρωπότητος, διεχώρισε εἰς δύο μέρη τὰ πρωτόγονα αὐτὰ πλάσματα. Ὁ Ἀπόλλων τὰ ἔκοψε εἰς τὴν μέση, ἐμάζεψε τὸ κομμένο δέρμα καὶ ἐξωμάλυνε ὅλες τὶς πτυχὲς ἐκτὸς ἀπὸ μερικὲς εἰς τὸν ὀμφαλό. Κατὰ διαταγὴν τοῦ Διὸς ὁ Ἀπόλλων ἔστρεψε ἐν συνεχείᾳ τὰ πρόσωπα πρὸς τὴν κομμένη πλευρὰ —πρὸς τὸν ὀμφαλό—, ὥστε νὰ ἐνθυμοῦνται τὴν διχοτόμησίν των. Ἐκτοτε οἱ ἄνθρωποι ζοῦν μὲ τὴν διαρκῆ ἀνάγκη τῆς ἐπανενώσεως μὲ τὰ ἕτερα ἡμίση καὶ ἔτσι, κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Ἀριστοφάνους, ὁ ἄνθρωπος ὠθεῖται ἀπὸ τὸν ἔρωτα, «*τὸν ἔρωτα, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐπαναφέρει εἰς τὴν ἀρχικὴν μας κατάστασιν διὰ τῆς προσπαθείας νὰ ἐνωθοῦν δύο ὑπάρξεις εἰς μία καὶ νὰ ἐπανορθωθῇ τὸ πάθημα τοῦ ἀνθρωπίνου ὁργανισμοῦ*».

Οἱ ἐπόμενοι ὁμιλῆται τοῦ «*Συμποσίου*» προσθέτουν τὶς δικῆς των πολὺπλοκες θεωρίες εἰς τὴν ἄποψιν τοῦ Ἀριστοφάνους. Ναί, ὁ ἔρως σινιστὰ ἐπιθυμίαν ὁλοκληρώσεως, λέγει ἡ ἱέρεια Διοτίμα εἰς τὸν Σωκράτη, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ μόνον, ἂν τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι κάτι καλόν. «*Ὁ σκοπὸς του*», λέγει, «*εἶναι ἡ γέννησι ἐντὸς τοῦ ωραίου... Διότι ἡ γέννησι εἶναι κάτι αἰωνίως ἀναπαραγόμενον καὶ ἀθάνατον, ὅσον ἐνδέχεται εἰς θνητὸν πλάσμα*». Οἱ ἄνθρωποι δὲν παραμένουν οἱ ἴδιοι μονίμως, ὅπως οἱ θεοί, ἐξηγεῖ ἡ Διοτίμα, ἀλλὰ διὰ τῆς γεννήσεως οἱ ἀπώλειες λόγῳ ἡλικίας ἐπανορθοῦνται. Ἡ συζήτησις τοῦ «*Συμποσίου*» ἀναφέρεται ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἔρωτος καὶ εἰς τὴν πολυπλοκότητά του ὡς ἀνθρωπίνου συναισθήματος. Οἱ ὁμιλῆται συνεχίζουν ἀπὸ τὸν φυσικὸν ἔρωτα δύο ἀτόμων πρὸς τὸν ἔμφυτον ἀνθρώπινον ἔρωτα πρὸς τὴν σοφίαν. Ἀλλὰ κατ' αὐτὴν τὴν πορείαν οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιδιώκουν, ἐγγίζουσιν ἕνα ἀπὸ τὰ βασικώτερα ἄλυτα μυστήρια τῆς βιολογίας: «*Γιατί ὑπάρχει ἡ ἑτερόφυλος ἐπαφή;*» ἢ, ὅπως συνηθέστερα ἐκφράζεται αὕτη ἡ ἐρώτησις, «*Ποῦ ὀφείλεται ἡ ἑτερόφυλος ἐπαφή;*». Ἡ ἐρώτησις αὕτη φαίνεται περίεργη, διότι ὁ σεξουαλισμὸς εἶναι ἕνα τόσο βασικὸν στοιχεῖον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ μάλιστα τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῶν ἐμβίων ἐπὶ τῆς γῆς. Μία ἄμεση ἀπάντησις θὰ μπορούσε νὰ εἶναι, ὅτι ἡ ἐπαφή αὕτη μᾶς κάνει νὰ αἰσθανώμεθα εὐχάριστα. Ὑπάρχουν ὅμως ὁργανισμοί, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἐγκέφαλον —ὅπως τὰ φυτὰ— καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν μποροῦν νὰ γνωρίζουν τὸ εὐχάριστον συναισθημα. Μία ἄλλη ἀπάντησις θὰ μπορούσε νὰ εἶ-

* Ὁ κ. Richard E. Michod εἶναι καθηγητὴς τῆς Οἰκολογίας καὶ τῆς Ἐξελικτικῆς Βιολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἀριζόνας.

ναι, ότι αυτό αποσκοπεί εις την αναπαραγωγή. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ ἀπλοϊκόν, διότι ὑπάρχουν καὶ ὀργανισμοὶ ἀναπαραγόμενοι χωρὶς ἑτερόφυλον ἐπαφή, ὅπως οἱ σπόγγοι, μερικοὶ τύποι βακτηριδίων καὶ μερικά εἶδη σαύρας, τῶν ὁποίων ὑπάρχει μόνον ἓνα φύλον, τὸ θηλυκόν, ποὺ γονιμοποιεῖ μόνον τοῦ τὰ ὡά του. Τέλος εἶναι πιθανὸν νὰ ὑπάρχει ἑτερόφυλος ἐπαφή χωρὶς ἀναπαραγωγή.

Τὸ κόστος καὶ τὸ κέρδος

Ἡ ἀπορία σχετικὰ μὲ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἑτεροφύλου ἐπαφῆς γίνεται ἐντονωτέρα, ἂν ἀναλογισθοῦμε τὸ μεγάλο κόστος, τὸ ὁποῖο αὐτὴ ἀπαιτεῖ εἰς ἐνέργεια καὶ χρόνον. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι γνωστοὶ τῆς ἀπαιτουμένης γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ συγκεντρώσεως προσπάθειας. Οἱ περισσότεροὶ ἀσχολοῦνται ἐκ νεότητος μὲ τὴν ἀνέυρεσι καὶ διατήρησι καταλλήλων συντρόφων. Ἀνάλογες δυσκολίες ἀντιμετωπίζουν καὶ ἄλλα εἶδη ζώων. Ἀς θυμηθῶμε τὸ ἀρσενικὸ παγῶνι μὲ τὰ περιέργως διακοσμημένα πτερά τῆς οὐρᾶς του, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν εἰς τὴν προσέλκυσιν τοῦ θηλυκοῦ παγωνιοῦ, ἀλλὰ ἐλκύουν καὶ τὰ ἀρπακτικὰ ζῶα, ἢ τὸν ἀγῶνα ἐνὸς ταύρου ἐναντίον ἄλλων, προκειμένου νὰ κερδίσῃ τὴν ἐπιθυμητὴ ἀγελάδα. Ἐνα ἄλλο κόστος τῆς ἀναπαραγωγῆς δι' ἑτεροφύλου ἐπαφῆς εἶναι τὸ ὄριον, τὸ ὁποῖο αὐτὴ ἐπιβάλλει εἰς τὰ γονίδια, τὰ ὁποῖα ἓνα φυτὸ ἢ ἓνα ζῶον μπορεῖ νὰ κληροδοτήσῃ εἰς τὸν ἀπόγονόν του. Ἡ θεωρία τῆς ἐξελιξέως τῶν εἰδῶν ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ ἐντονωτέρα παρῶθησι κάθε ἐμβίου ὄντος εἶναι ἡ διατήρησι τῶν γονιδίων του διὰ τῆς κληροδοτήσεως. Τὰ ἀγενῆ βακτηρίδια (εἰς τοὺς ὀργανισμοὺς αὐτοὺς δὲν ὑπάρχουν δύο φύλα) ἀναπαράγονται μὲ τὸ σύνολον τῶν χρωμοσωμάτων τους. Οἱ διγενεῖς ὀργανισμοὶ ὅμως συνεισφέρουν μόνον μὲ τὸ ἥμισυ τῶν χρωμοσωμάτων τους εἰς κάθε ἀπόγονον, διότι τὸ ἄλλο ἥμισυ προέρχεται ἀπὸ τὸν ἄλλον γονέα. Τέλος, τὸ κόστος τῆς ἑτεροφύλου ἐπαφῆς ἐκτιμᾶται βάσει τοῦ «συντελεστοῦ ἀναπαραγωγῆς» ἐνὸς εἶδους εἰς τὸ σύνολόν του. Οἱ ἄρρενες ἀποτελοῦν σχεδὸν τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλὰ εἰς τὴν συντριπτικὴν πλειοψηφίαν τῶν εἰδῶν αὐτοὶ δὲν προσφέρουν εἰς τὴν ἐπομένη γενεὰ παρὰ μόνον τὰ γονίδια τους. Τὰ θήλεα συνήθως φέρουν τὴν πλήρη εὐθύνη τῆς φροντίδος γιὰ τὸν ἀπόγονον. (Λίγοι πατέρες καὶ τὰ ἄρρενα ὠρισμένων εἰδῶν πτηνῶν, ἰχθύων καὶ ἐντόμων παραμένουν πλησίον τῶν νεογνῶν διαθέτοντας χρόνον καὶ ἐνέργεια, ὥστε νὰ τοὺς παράσχουν τὴν ἀπαραίτητη φροντίδα. Πρόκειται ὅμως περὶ ἐξαιρέσεων τῆς φύσεως). Εἰς τὰ εἶδη τὰ ἀποτελούμενα ἀπὸ ἀγενῆ ἄτομα κάθε ἓνα ἐξ αὐτῶν παράγει καὶ φροντίζει τοὺς ἀπογόνους του, καὶ ἔτσι ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς ἔχει διπλάσιον συντελεστὴ ἀναπαραγωγῆς.

Συνεπῶς τὸ ἐρώτημα συνοψίζεται ὡς ἐξῆς: Γιατί τόσα πολλὰ εἶδη υἱοθέτησαν αὐτὸν τὸν δαπανηρὸν τρόπο ἀναπαραγωγῆς; Ἡ ἀπάντησι τῶν βιβλίων εἶναι, ὅτι ἡ ἑτερόφυλος ἐπαφή δημιουργεῖ γονιδιακοὺς ἀνασυνδυασμούς. Ὁ σπόγγος, ὁ ὁποῖος παράγει ἓνα ἀκριβὲς ἀντίγραφο τοῦ ἑαυτοῦ του, δὲν παράγει τίποτε τὸ νέο κατὰ βάσιν. Ἐνας κυνηγετικὸς σκύλος ὅμως, ὁ ὁποῖος ζευγαρώνει μὲ ἓνα μικρὸ σκυμὸ σκύλον, παράγει ἓνα σκυλάκι, ποὺ δὲν ὁμοιάζει μὲ κανένα ἀπὸ τοὺς γονεῖς του. Κατὰ τὴν κατεστημένην θεωρίαν ἡ ἱκανότης παραγωγῆς ποικιλίας αὐξάνει τὴν δυνατότητα προσαρμογῆς τοῦ εἶδους εἰς τὶς περιβαλλοντολογικὰς μεταβολάς. Παραδείγματος χάριν, ἂν τὸ κλίμα γίνεται ὅλον καὶ θερμότερον, ἓνας νέος βάρσχος μέσῳ ἐνὸς τυχαίου συνδυασμοῦ τῶν γονιδίων τῶν γονέων του ἴσως γίνῃ

«Έρως και Ψυχή»: Έργο του Francois Gérard (1798).

ικανότερος να επιβιώσει της θερμοκρασίας. Ἡ ἐξήγησι αὐτὴ εἶναι πλέον ἐπισημονικοφανὴς αὐτῆς τοῦ Πλάτωνος. Ἐν τούτοις εἶναι δύσκολο νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ ποικιλία, ἡ ὁποία προκύπτει ἀπὸ τὸν ἀνασυνδυασμὸ τῶν γονιδίων, πράγματι συνεισφέρει στὴν ἀνάπτυξι πλεονεκτημάτων κατὰ τὴν ἐξέλιξι. Οἱ ἀγενεῖς ὁργανισμοὶ εἶναι προφανῶς ἐξ ἴσου προσαρμοστικοὶ μὲ τοὺς διγενεῖς.

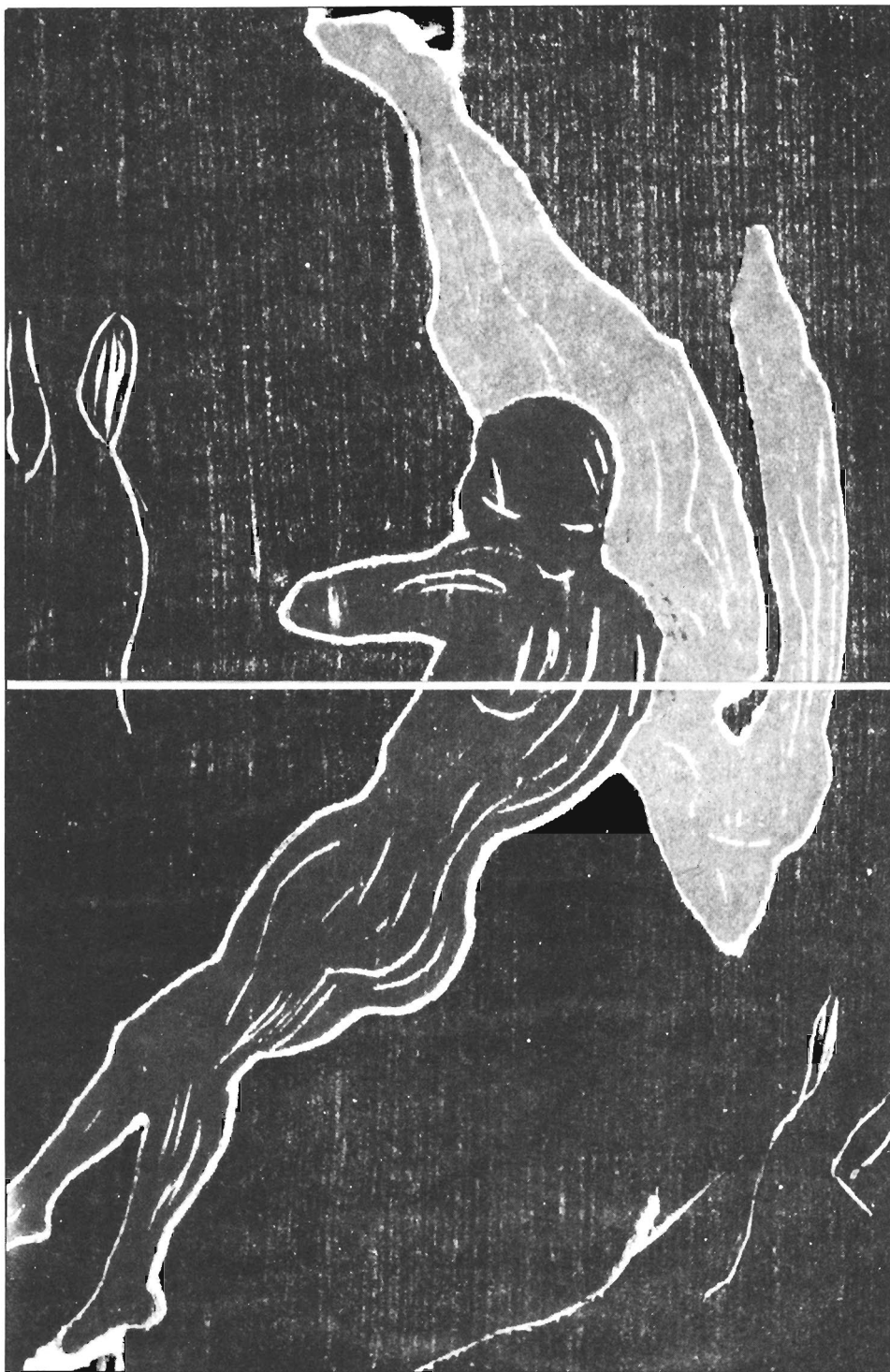
Ὑπάρχει μία εὐλογωτέρα ἐξήγησι τῆς ἐξελίξεως τῶν φύλων, ἡ ὁποία καὶ αἰτιολογεῖ ἐπαρκῶς τὴν ὑπαρξί των παρὰ τὸ συνεπαγόμενο κόστος. Ἡ θεωρία αὐτὴ δὲν σχετίζεται μὲ τὴν προσαρμογὴ τοῦ εἴδους ὡς συνόλου ἀλλὰ μὲ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ γενετικοῦ ὕλικου εἰς τὰ κύτταρα ἐκάστου φυτοῦ ἢ ζώου. Γίνεται ὅλο καὶ σαφέστερο, ὅτι ἡ ἀναπαραγωγὴ παίζει κρίσιμο ρόλο εἰς τὴν διατήρησι καὶ βελτίωσι τῶν γονιδίων. Κατὰ τὸν σχηματισμὸ τῶν κυττάρων ἀναπαραγωγῆς (ὠάρια καὶ σπέρμα), στάδιο-κλειδί τῆς ἀναπαραγωγῆς, ἐπανορθώνεται κάθε βλάβη τῶν γονιδίων. Ἡ, κατὰ Διοτίμαν, ἐπανορθώνονται οἱ ἀπώλειες οἱ δημιουργηθεῖσες κατὰ τὴν πάροδο τῆς ἡλικίας. Ἐτσι ἡ θεωρία περὶ βελτιώσεως τοῦ γενετικοῦ ὕλικου εἶναι κάτι σὰν ἐπιστροφή εἰς τὴν ιδέα τὴν σκιαγραφηθεῖσα εἰς τοὺς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος.

Ἡ ιδέα, ὅτι ἡ ἐτερόφυλος ἐπαφὴ ἐδημιουργήθη γιὰ νὰ αὐξήσῃ τὴν προσαρμοστικότητα, δὲν ἦταν πάντα τόσο δημοφιλὴς ὅσο σήμερα. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, ὅταν οἱ ἐπιστήμονες ἐξήγαγαν πολλὰ συμπεράσματα ἀπὸ τὴν θεωρίαν τοῦ Δαρβίνου περὶ ἐξελίξεως διὰ φυσικῆς ἐπιλογῆς, ἦταν κοινὴ πεποίθησι, ὅτι ὁ ρόλος τῆς ἐτεροφύλου ἐπαφῆς ἦταν νὰ ἀνανεώσῃ τὴν ζωὴ, νὰ δημιουργήσῃ ἀπογόνους ἀπὸ ἐνήλικες γονεῖς. Ἰσχυρίζοντο, ὅτι γιὰ κάποιον μυστηριώδη λόγο ἡ ἀναπαραγωγὴ, ἡ ὁποία γίνεται ἀπὸ δύο φύλα, εἶναι πλέον ἀποτελεσματικὴ τῆς τῶν μονογαμικῶν ὁργανισμῶν, γι' αὐτὸ καὶ εἶναι τόσο εὐρέως διαδεδομένη.

Ἡ «ἀθανασία» τῆς γενετικῆς γραμμῆς

Οἱ ἴδιοι ἐπιστήμονες ἐξήτασαν τὴν πιθανότητα αὐξήσεως τῆς προσαρμοστικότητος μέσω διφύλου ἀναπαραγωγῆς, ἀλλὰ κατέληξαν, ὅτι μᾶλλον τὸ ἀντίθετο εἶναι πιθανώτερο. Ἄν τὰ δύο φύλα μποροῦν νὰ παράγουν γονιδιακοὺς συνδυασμούς, μποροῦν ἐξ ἴσου καὶ νὰ τοὺς ἐξαφανίσουν. Δεδομένου ὅτι τὰ χαρακτηριστικὰ προσαρμογῆς τὰ ἐμφανιζόμενα εἰς ἓνα ζῶο διὰ τῆς ἐνώσεως τοῦ γενετικοῦ ὕλικου τῶν γονέων του (ὁ ὅρος «γονίδιον» δὲν ἦτο ἀκόμη ἐν χρήσει) δὲν μποροῦν νὰ περάσουν κατὰ τὴν δίφυλο ἀναπαραγωγὴ εἰς τὴν ἐπομένη γενεά, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναμιχθῶν μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ ἄλλου ζώου, εἶναι δυνατόν αὐτὰ νὰ ἐξασθενίσουν. Ἄς θεωρήσωμε γιὰ παράδειγμα ἓνα ζεῦγος πτηνῶν εἰς ἓνα δάσος, τοῦ ὁποίου τὸ φύλλωμα ἔχει ἀλλάξει ἐλαφρῶς χρῶμα. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τῶν ἴσως ἀποκτήσῃ πτερὰ, τὰ ὁποῖα προσαρμόζονται ἄριστα μὲ τὴν νέα χλωρίδα καὶ συνεπῶς προσφέρουν καλυτέρα παραλλαγὴ καὶ δυνατότητα ἀποκρύψεως. Ἀλλὰ, ὅταν αὐτὸ τὸ πτηνὸ ἐνηλικιωθῇ καὶ ἀναπαραχθῇ ἀναμιγνύοντας τὰ χαρακτηριστικὰ του μὲ αὐτὰ τοῦ συντρόφου του, ὁ συνδυασμός, ὁ ὁποῖος παρήγαγε τὸν χρωματισμὸ του, πιθανὸν νὰ ἐξασθενίσῃ μετατρέποντας τὰ πτερὰ τοῦ ἀπογόνου τοῦ εἰς τὴν ἀρχικὴ ἀπόχρωσι.

Αὐτὸ τὸ σκεπτικὸν, ὅπως ἀποδεικνύεται, ἦταν ἀπολύτως ὀρθόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ 1889 ἔπαυσε νὰ ἐπικρατῇ χάρις εἰς τὰ κείμενα τοῦ Γερμανοῦ βιολόγου August

«Έρως στο Σύμπαν»: Έργο του Edward Munch (1899).

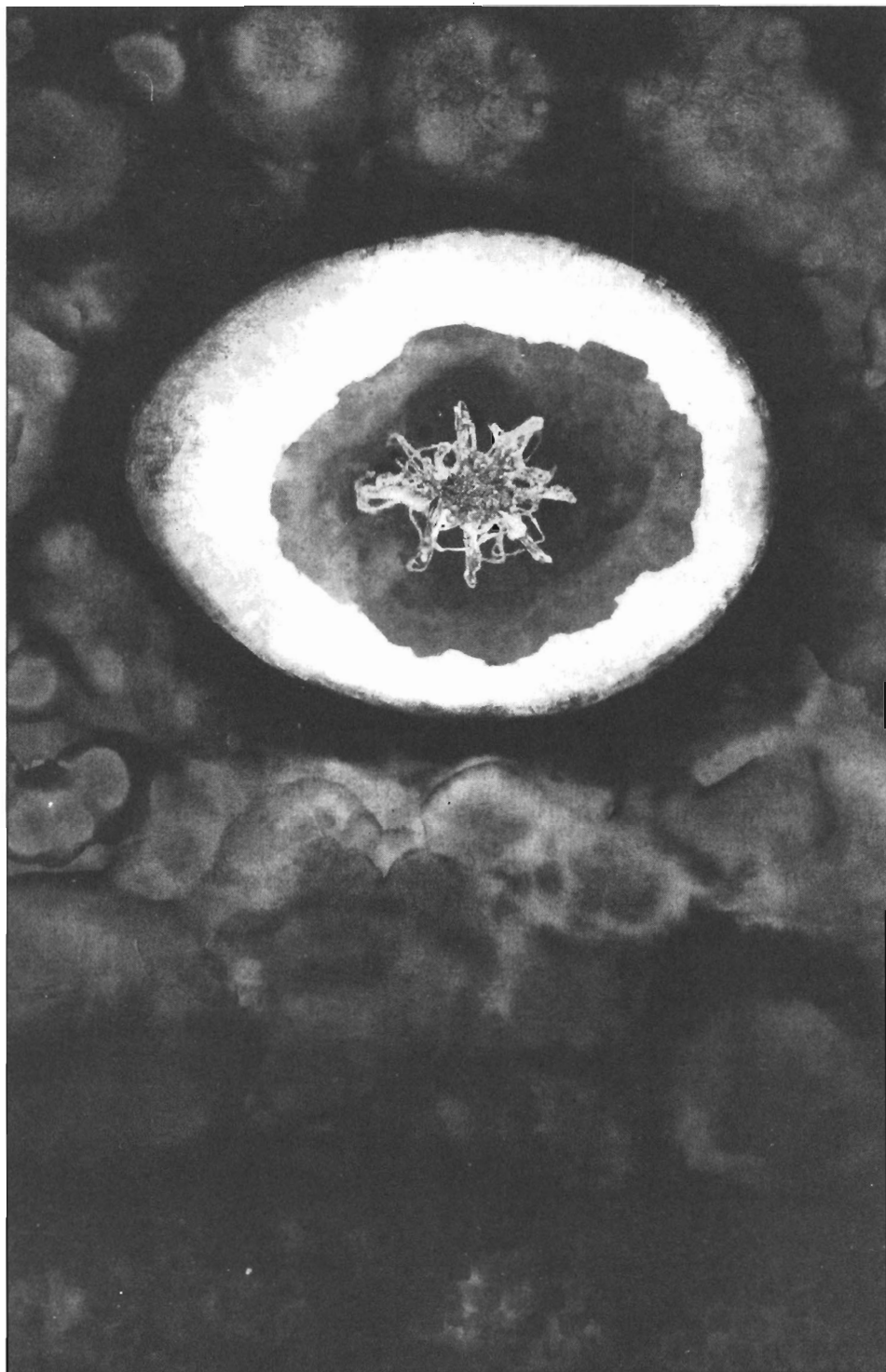
Weismann. Ὁ Weismann ἔκανε μία βασική διάκρισι μεταξύ τῆς γενετικῆς γραμμῆς ἐνὸς ὀργανισμοῦ ἥτοι τῶν κυττάρων τῶν μεταβιβαζομένων ἀπὸ γονέα εἰς ἀπόγονο (ῥάρια καὶ σπέρμα) καὶ τῆς σωματικῆς γραμμῆς τοῦ ἥτοι τῶν κυττάρων τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν τοὺς ἰστούς, τὰ ὄργανα καὶ τὸν σκελετὸ τοῦ φυτοῦ ἢ τοῦ ζώου. Τὸ ἀξιοπρόσεκτο χαρακτηριστικὸ τῆς γενετικῆς γραμμῆς, παρετήρησε, εἶναι ὅτι αὐτὴ μπορεῖ νὰ ζήσῃ γιὰ πάντα. Θεωρητικῶς εἶναι πιθανὸν νὰ ἀνιχνευθῇ ἡ γενεαλογία οἰουδήποτε ῥαρίου ἢ κυττάρου τοῦ σπέρματος μέσω μιᾶς συνεχοῦς διαδοχῆς γενεῶν μέχρι τὰ ἀρχαιότερα κύτταρα τῆς Γῆς. Ἀπεναντίας τὰ σωματικὰ κύτταρα γηράσκουν καὶ ἀποθνήσκουν. Αὐτὰ παράγονται ἀπὸ τὰ γενετικὰ κύτταρα, ἀλλὰ ἀρχίζουν ἐκ νέου εἰς κάθε γενεά.

Ὁ Weismann ἐπίστευε, ὅτι αὐτὴ ἡ διάκρισι ὁδηγεῖ εἰς ἐνδιαφέροντα συμπεράσματα σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο πὺ ἐλειτούργησε ἡ ἐξέλιξι. Οἱ περισσότεροι βιολόγοι εἶχαν συμπεράνει, ὅτι οἱ πολλὰς εὐνοϊκὰς ἀλλαγὰς χαρακτηριστικῶν ἐνὸς ὀργανισμοῦ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ζωῆς τοῦ μποροῦσαν νὰ περάσουν στὸν ἀπόγονό του. Ὅταν ὁ Weismann ἀνεγνώρισε, ὅτι στὴν πραγματικότητα μόνον τὰ γονίδια τῶν γενετικῶν κυττάρων μεταβιβάζονται, κατέληξε, ὅτι περιορίζεται σοβαρὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν χαρακτηριστικῶν προσαρμογῆς, τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ διατηρηθοῦν. Στὸ κάτω-κάτω ἀπὸ τὰ ἑκατομῦρια κυττάρων τῶν περιεχομένων εἰς ἕνα φυτὸ ἢ ζῶο μόνον ἕνα γενετικὸ κύτταρο μεταφέρεται εἰς κάθε μέλος τῆς ἐπομένης γενεᾶς.

Ἡ δυνατότης προσαρμογῆς

Ὁ Weismann ἀνεζήτησε ἕνα τρόπο συμφιλίωσης τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς μὲ τὴν συνέχεια τῆς γενετικῆς γραμμῆς, γιὰ νὰ ἐξηγήσῃ πῶς οἱ διαδοχικὲς γενεὲς μποροῦν νὰ συσσωρεύσουν χαρακτηριστικὰ προσαρμογῆς, καὶ εὗρε τὴν ἀπάντησι εἰς τὴν ἐτερόφυλη ἐπαφή. Ἡ ἔνωση τῶν γονιδίων τῶν δύο γονέων, ἡ ὁποία καταλήγει εἰς ἀσυνήθεις συνδυασμούς, πρέπει νὰ εἶναι ὁ βασικὸς μηχανισμὸς, διὰ τοῦ ὁποίου νέα χαρακτηριστικὰ εἰσάγονται εἰς τὴν γενετικὴ γραμμή, γιὰ νὰ προαγάγουν τὴν ἐξέλιξι τοῦ εἴδους. Μὲ ἄλλους λόγους ἡ ποικιλία ἢ προκαλουμένη ἀπὸ τὴν ἐτερόφυλο ἐπαφή πρέπει νὰ ὑπερβαίνει τὴν ἐξασθένεισι τῶν χαρακτηριστικῶν, τὴν ὁποία ἡ ἰδία ἐπιφέρει.

Παρ' ὅτι ὁ Weismann δὲν εἶχε ἰδιαιτέρες ἀποδείξεις, γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὴ τὴν ἄποψι, αὐτὴ ἐπεκράτησε καὶ ἡ θεωρία ὅτι ἡ δίφυλος ἐπαφή ἐξειλίχθη προκειμένου νὰ διευκολύνῃ τὴν προσαρμογὴ διτηρηθῇ καὶ κατὰ τὸν εἰκοστὸ αἰῶνα. Οἱ γενετισταὶ ἔχουν σκεφθῇ περιβάλλοντα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἀναπαραγωγὴ διὰ τῶν δύο φύλων θὰ μποροῦσε νὰ αὐξήσῃ τὴν προσαρμοστικότητα. Ὡς φαντασθοῦμε ἐπὶ παραδείγματι δύο γειτονικοὺς τόπους, τὸν ἕνα μὲ ὑψηλὴ θερμοκρασία καὶ ὄξινο ἔδαφος καὶ τὸν ἄλλον μὲ χαμηλὴ θερμοκρασία καὶ περισσότερο βασικὸ ἔδαφος καὶ ἕνα εἶδος πτέρης, τὸ ὁποῖο ἔχει προσαρμοσθῇ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς χώρους. Οἱ πτέρες οἱ φυόμενες εἰς τὴν πρώτη ζώνη ἔχουν γονίδια, τὰ ὁποῖα τὶς καθιστοῦν ἀνθεκτικὰς εἰς τὴν ζέστη καὶ τὸ ὄξινο περιβάλλον. Ἐκεῖνες τῆς δευτέρας ζώνης ἔχουν ἐλαφρῶς διαφορετικὰ γονίδια, τὰ ὁποῖα τὶς βοηθοῦν νὰ εὐδοκιμοῦν εἰς χαμηλὰς θερμοκρασίας καὶ βασικὸ ἔδαφος. Ὡς ὑποθέσουμε ἐν συνεχείᾳ, ὅτι τὸ κλίμα τοῦ πρώτου τόπου ἀλλάζει καὶ γίνεται ψυχρὸ, ὅπως τοῦ δευτέρου, παρ' ὅτι τὸ ἔδαφος τοῦ παραμένει ὄξινο. Θεωρητικά, ἂν οἱ πτέρες τοῦ

«Τὸ κύτταρο»: Ἔργο τοῦ Ota Janěček (1964).

χώρου αὐτοῦ διασταυρωθῶν μὲ τὶς πτέρες τῆς γειτονικῆς περιοχῆς, ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο γονοτύπων θὰ μπορούσε τυχαίως νὰ παραγάγῃ τουλάχιστον μερικοὺς ἀπογόνους προσαρμοσμένους τόσο εἰς τὸ ψύχος ὅσο καὶ εἰς τὸ ὄξινο περιβάλλον. Ἔτσι σὲ ὀρισμένες καταστάσεις ἡ δίφυλος ἀναπαραγωγὴ θὰ μπορούσε νὰ συνεισφέρῃ ἀποτελεσματικὰ εἰς τὴν δημιουργίαν ἰδανικοῦ συνδυασμοῦ χαρακτηριστικῶν.

Ἄλλὰ αὐτὸ τὸ «σενάριο» εἶναι σαφῶς περιορισμένης ἰσχύος. Οἱ δύο χῶροι πρέπει νὰ εἶναι γειτονικοί, διότι διαφορετικὰ οἱ δύο ὁμάδες πτερῶν δὲν θὰ μπορούσαν νὰ διασταυρωθῶν. Οἱ συνθήκες εἰς τὸν ἕνα τόπο πρέπει νὰ ἀλλάζουσιν κατὰ ὀρισμένο τρόπο (ἢ μία μεταβλητὴ ἀλλάζει, ἐνῶ ἡ ἄλλη παραμένει) καὶ ἡ διασταύρωσι μεταξὺ τῶν φυτῶν πρέπει κατὰ τύχην νὰ παράγῃ εἰς ἐπαρκῆ ἀριθμὸν τὸν ἰδανικὸ συνδυασμὸ γονιδίων χαμηλῆς θερμοκρασίας καὶ γονιδίων ὀξίνου ἐδάφους, καθ' ἣν στιγμὴν εἶναι πιθανώτατο νὰ παραχθῶν φυτὰ προσαρμοσμένα σὲ ὑψηλὴς θερμοκρασίαις καὶ βασικὸ ἔδαφος — συνδυασμὸς ἀκριβῶς ἀντίθετος τοῦ ἀπαιτούμενου. Στὴν πραγματικότητά κανένα ἀπὸ τὰ ὑποθετικὰ περιβάλλοντα, τὰ ὁποῖα οἱ γενετισταὶ ἔχουν ὡς τώρα ἐπινοήσῃ, δὲν ἦταν ἀρκετὰ εὐρύ, γιὰ νὰ ἐξηγήσῃ, γιὰτὶ ἡ ἐτερόφυλος ἀναπαραγωγὴ εἶναι τόσο εὐρέως διαδεδομένη. Εἰς κάθε περίπτωσι ἡ ὑπαρξὶς δύο φύλων φαίνεται εὐνοϊκὴ μόνο γιὰ περιορισμένες καταστάσεις. Ὁ Ἄγγλος βιολόγος John Smith, αὐθεντία ἐπὶ τοῦ θέματος παγκοσμίως, ὁμολογεῖ εἰς τὸ βιβλίον του «*Ἡ ἐξέλιξις τῶν φύλων*»: Φοβοῦμαι, ὅτι ὁ ἀναγνώστης θὰ εὕρῃ αὐτὰ τὰ πρότυπα ἀσύστατα καὶ ὄχι ἱκανοποιητικά. Εἶναι ὅμως τὰ καλύτερα ποὺ διαθέτουμε.

«Δύο φορές τὸ τίποτε κάνει ἕνα»

Φυσικὰ ἡ ἔρευνα γιὰ ἐναλλακτικὰς ἐρμηνεῖς ἔχει προχωρήσει. Οἱ Harris, Bernstein, Henry Byerly, Fred Hopf καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος ἄρθρου ἔχομε ξανασκεφθῇ τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ δίφυλος ἀναπαραγωγὴ κατὰ κάποιον τρόπο ἐργάζεται καλύτερα ἀπὸ αὐτὴν τῶν ἀγενῶν ὀργανισμῶν ὡς μηχανισμὸς, ὁ ὁποῖος μετατρέπει κύτταρα ἀπὸ ἡλικιωμένους ὀργανισμοὺς σὲ νέους. Ὁ Weismann εἶχε ἀπορρίψει αὐτὴν τὴν ἰδέαν μὲ τὴν δῆλωσι «*δύο φορές τὸ μηδὲν δὲν κάνει ἕνα*», ἐννοώντας ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐμφανὲς πλεονέκτημα εἰς τὴν χρῆσιν δύο ἡλικιωμένων κυττάρων ἀπὸ δύο διαφορετικῶν ὀργανισμῶν ἐν σχέσει μὲ τὴν χρῆσιν ἑνὸς ἡλικιωμένου κυττάρου ἀπὸ ἕνα ἀγενῆ ὀργανισμό γιὰ τὴν παραγωγὴ ἑνὸς φυτοῦ ἢ ζώου. Κατὰ τὰ πρόσφατα ἔτη ἐν τούτοις μετὰ τὴν κατανόησιν τοῦ τρόπου λειτουργίας τοῦ DNA καὶ τοῦ τρόπου δημιουργίας τῶν γενετικῶν κυττάρων ὁ Weismann ἀπεδείχθη ὅτι ἔκανε λάθος: δύο φορές τὸ τίποτα κάνει ἕνα.

Τὸ DNA εἶναι ἕνα μόριο σχεδιασμένο νὰ ἀποθηκεύῃ τὶς πληροφορίες τὶς ἀπαιτούμενες γιὰ τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς ἑνὸς ὀργανισμοῦ, πληροφορίες ἐπὶ παραδείγματι περὶ τῶν χαρακτηριστικῶν (πετὰ, φύλλα, ἄνθη κ.λπ.) ἑνὸς ζώου ἢ φυτοῦ. Οἱ πληροφορίες κωδικοποιοῦνται σὲ τέσσερες χημικὰς ἐνώσεις ὀνομαζόμενες *νουκλεοτίδια*, (ἀδενίνη, κυτοσίνη, γουανίνη καὶ θυμίνη), οἱ ὁποῖες ἐνώνονται, γιὰ νὰ σχηματίσουν τὶς δύο ταινίες τοῦ μορίου τοῦ DNA. Μία διπλὴ ταινία χιλίων ἕως πέντε χιλιάδων νουκλεοτιδίων εἰς μῆκος μπορεῖ νὰ ἀποτελέσῃ ἕνα μεμονωμένο γονίδιον καὶ μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν δεκάδες χιλιάδες γονιδίων εἰς ἕνα μόριον DNA, τὸ *χρωμόσωμα*.

“Όλα τὰ σωματικά κύτταρα οίουδήποτε διγενοῦς φυτοῦ ἢ ζώου εἶναι διπλοειδῆ, δηλαδή περιλαμβάνουν δύο ἀντίγραφα κάθε χρωμοσώματος, κληρονομηθέντα ἀπὸ τὸν ὄργανισμό ἐκάστου γονέως. (Οἱ περισσότεροι διγενεῖς ὄργανισμοὶ ἔχουν ἀπὸ 5 ἕως 50 ζεύγη χρωμοσωμάτων: ὁ ἄνθρωπος ἔχει 23, ὁ βάτραχος 11, τὸ ἄλογο 32, ὁ σκύλος 39, τὸ κουνούπι 3). Ὁ ἀριθμὸς τῶν σωματικῶν κυττάρων ἐνὸς φυτοῦ ἢ ζώου αὐξάνεται διὰ τῆς *μιτώσεως*, διαδικασίας κατὰ τὴν ὁποία κάθε κύτταρο διχοτομεῖται καὶ κάθε νέο κύτταρο περιλαμβάνει ἓνα ἀντίγραφο ὅλων τῶν ζευγῶν τῶν χρωμοσωμάτων τοῦ ἀρχικοῦ κυττάρου.

“Όταν τὸ DNA ἀντιγράφεται κατὰ τὴν μίτωσι, εἶναι δυνατόν νὰ ὑποστῇ μία τυχαία συμπτωματικὴ μεταβολὴ εἰς τὴν ἀλυσίδα τῶν νουκλεοτιδίων. Τέτοιες μεταβολές εἶναι μὴ ἀναστρέψιμες, διότι τὸ κύτταρο δὲν μπορεῖ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ λάθος. Ἡ θυμίνη μπορεῖ νὰ ἀντικατασταθῇ ἀπὸ τὴν κυτοσίνη σὲ κάποιο σημεῖο τῆς ἀλυσίδας τῶν νουκλεοτιδίων, ἀλλά, ἐπειδὴ αὐτὴ δὲν εἶναι ξένη πρὸς τὸ κύτταρο, αὐτὸ δὲν κάνει τίποτα, γιὰ νὰ ἀποβάλλῃ τὸ κακοτοποθετημένο νουκλεοτίδιο. “Όταν διαιρεθῇ τὸ κύτταρο, θὰ ἀναπαραγάγῃ τὴν θυμίνη εἰς τὴν νέα της θέσι, ὡς ἂν νὰ ἀνῆκε ἐκεῖ. Τέτοιες μεταβολές, ἂν συμβοῦν εἰς θέσεις κλειδιά τῶν γονιδίων ἢ ἂν εἶναι πολλές, μποροῦν νὰ ὀδηγήσουν εἰς μεταβολὴ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ὄργανισμοῦ. Εὐνοϊκὲς μεταβολές μποροῦν νὰ βοηθήσουν τὸν ὄργανισμό νὰ ἐπιβιώσῃ. “Όσον δὲ αὐτὲς ὑπάρχουν εἰς τὰ γενετικά κύτταρα τοῦ ὄργανισμοῦ, μποροῦν νὰ κληροδοτηθοῦν εἰς ἐπόμενες γενεές.

“Ένας δραστικώτερος τύπος τυχαίας ἀλλαγῆς, γνωστὸς ὡς βλάβη, μπορεῖ νὰ συμβῇ, ὅταν τὸ DNA ἐκτίθεται εἰς ἡλιακὸ φῶς, ἀκτινοβολία ἢ χημικὲς τοξικὲς οὐσίες. Οἱ ζῶντες ὄργανισμοὶ ἔχουν ἀναπτύξει πολὺπλοκο σύστημα ἀμύνης ἐναντι τέτοιων ἐπιβλαβῶν παραγόντων: τὸ ἀνθρώπινο δέρμα ἐπὶ παραδείγματι γίνεται βαθύχρωμο, ὅταν ἐκτίθεται εἰς τὸν ἥλιο, ὥστε νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν ὑπεριώδη ἀκτινοβολία, τὰ κύτταρα τὰ ἴδια περιέχουν ἐνζυμα, τὰ ὁποῖα ἐκμηδενίζουν τὰ βλαπτικὰ συστατικά τοῦ DNA κ.τ.λ. “Όμως παρὰ τὴν προφύλαξιν αὐτὴ ἡ βλάβη συμβαίνει ἀναποφεύκτως. Κατὰ τὴν *πρωτεϊνογένεσιν* ἓνα ἢ περισσότερα νουκλεοτίδια μποροῦν νὰ βλαβοῦν (πρωτεϊνογένεσι εἶναι ἡ δημιουργία πρωτεΐνης ἐκ τοῦ DNA μέσω τοῦ RNA).

Ἡ αὐτοδιόρθωσι τῶν γενετικῶν κυττάρων

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὶς μεταβολές τοῦ DNA ἡ βλάβη ἀναγνωρίζεται ἀπὸ μερικά ἐνζυμα ὡς ἐκτροπὴ καὶ ἀναλαμβάνεται δράσι γιὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος. “Αν ἡ βλάβη εἶναι ἀρκετὰ ἐκτεταμένη, τὸ κύτταρο μπορεῖ νὰ σταματήσῃ τὴν ἀναπαραγωγὴν. (Αὐτὸ μπορεῖ νὰ μὴ βλάβῃ τὸν ὄργανισμό, ἂν ἔχῃ ἀρκετὰ ἄλλα κύτταρα, γιὰ νὰ ἰσοφαρίσῃ τὴν ἀπώλειαν). Σὲ ἄλλες περιπτώσεις ἴσως ἐπισκευάσῃ τὴν βλάβην. Γι’ αὐτὸ τὸ κύτταρο χρειάζεται πρόσβασιν πρὸς τὸ ἐφεδρικὸ DNA, ὅπως ὁ μηχανικὸς αὐτοκινήτων χρειάζεται ἀνταλλακτικά, γιὰ νὰ κἀν ἐπισκευές. Εἰς τὰ κύτταρα ὑπάρχει ἐφεδρικὸ DNA ἐκεῖ, ὅπου ὑπάρχει πλεονασμὸς γενετικοῦ ὕλικου. Ένας τύπος πλεονασμοῦ ὑπάρχει εἰς τὶς συμπληρωματικὰς ταινίας ἐνὸς μεμονωμένου μορίου DNA. “Αν ὑπάρχῃ βλάβη εἰς τὴν μία μόνον ταινίαν, αὐτὴ ἀποκόπτεται ἀπὸ ἐνζυμα καὶ τὸ προκύπτον κενὸ συμπληρώνεται ἀπὸ μία ἐφεδρική ἀλυσίδα νουκλεοτιδίων. Ἡ διαδικασία αὐτὴ συμβαίνει συνεχῶς εἰς τὰ περισσότερα κύτταρα. Ένας δεύτερος τύπος πλεονασμοῦ, πολὺ

σπουδαιότερος για την κατανόηση της αξίας της διφύλου αναπαραγωγής, υπάρχει εις τα κύτταρα της γενετικής γραμμής (ώρια και σπέρμα), τα όποια διαιρούνται, για να παράγουν νέα ώρια ή σπέρμα (τα όποια, ως σημειώθη, περιέχουν μόνον ένα αντίγραφο κάθε χρωμοσώματος). Τα δύο μέλη κάθε ζεύγους χρωμοσωμάτων πλεονάζουν και μπορούν να κάνουν επισκευές το ένα εις το άλλο. Σε τέτοια κύτταρα μπορούν να επισκευασθούν ακόμη και βλάβες των δύο ταινιών. Κατ' αρχάς το κατεστραμμένο τμήμα του γονιδίου αποτέμενεται, μετά ή αντίστοιχη ταινία αποκόπτεται από το άλλο μόριο DNA και τοποθετείται εις το κενό του κατεστραμμένου DNA. Έτσι μένουν δύο κενά εις τις ταινίες εκάστου μορίου DNA και μπορούν να συμπληρωθούν με την μέθοδο της αποτμήσεως.

Ο τύπος αυτός της επισκευής αποτελεί μέρος της διαδικασίας της *μειώσεως*, που είναι ή διαίρεσι των γενετικών κυττάρων με τα δύο αντίγραφα χρωμοσωμάτων, εις κύτταρα ωαρίων και σπέρματος. Η μείωσι διαφέρει σημαντικά από την μίτωσι. Πρὶν να διαιρεθῇ το γενετικό κύτταρο, τα δύο μέλη εκάστου ζεύγους χρωμοσωμάτων διατάσσονται το ένα πλησίον του άλλου και ανασυνδυάζονται ή ανταλλάσσουν μερικά από τα γονιδιά τους. (Εις την μίτωσι τέτοια ανταλλαγή γονιδίων συμβαίνει μόνον σπανίως). Όταν τελειώσουν, κάθε χρωμόσωμα περιέχει ένα μείγμα γονιδίων από τον οργανισμό κάθε γονέως. Κατόπιν κάθε κύτταρο διαιρείται αφήνοντας ένα από τα μετατρεπέντα χρωμοσώματα σε κάθε ένα από τα νέα γενετικά κύτταρα.

Όταν ήλθε εις το φῶς για πρώτη φορά αυτή ή διαδικασία, οί επιστήμονες συνεπέραναν, ότι πρωταρχικός σκοπός της μειώσεως ήταν να εξασφαλισθῇ ότι κάθε γενετικό κύτταρο περιέχει ένα μοναδικό συνδυασμό των γονιδίων των γονέων. Άλλα κατά το 1983 οί βιολόγοι ανέκάλυψαν, ότι ο σκοπός του ανασυνδυασμού είναι ή βλάβη του DNA. Τα κενά της διπλής έλικος των χρωμοσωμάτων των γενετικών κυττάρων, τα δημιουργηθέντα από ένζυμα, που ένετόπισαν βλάβη εις τις θέσεις αυτές, είναι οί θέσεις όπου συμβαίνει ή ανταλλαγή γονιδίων. Με άλλους λόγους μεταξύ των δύο διαδικασιών —ανασυνδυασμού και επισκευής— ή επισκευή φαίνεται βασικότερη, διότι ο ανασυνδυασμός συμβαίνει, για να εξασφαλίση ότι επραγματοποιήθησαν οί επισκευές.

Οί μελέτες επί σειράς διγενών οργανισμών — ανθρώπων, βακτηριδίων, ιδών κ.τλ.— έχουν επιβεβαιώσει την σπουδαιότητα των γενετικών επισκευών εις την δημιουργία κυττάρων. Η επισκευή, ή οποία συμβαίνει όταν δημιουργούνται τα γενετικά κύτταρα, είναι ο μηχανισμός, ο οποίος διαψεύδει την βεβαιότητα του Weismann ότι «*δύο φορές το τίποτε δέν μπορεί να κάνει ένα*». Αν τα δύο «τίποτα» είναι δύο βλαβέντα ή ήλικοιμένα κύτταρα DNA, αυτά μπορούν να διορθωθούν προετοιμάζοντας τα γενετικά κύτταρα για την ετερόφυλο αναπαραγωγή. Κατά συνέπειαν το DNA, που κληροδοτείται από κάθε γονέα, ολοκληρώνεται πάλι. Αυτός ο άκρως αποδοτικός τύπος της γενετικής διατηρήσεως εξηγεί ικανοποιητικά τον λόγο υπάρξεως των δύο φύλων.

Έχοντας υπ' όψιν την ανωτέρω θεωρία, δυνάμεθα να φαντασθούμε την αιτία της εξελίξεως της διφύλου αναπαραγωγής εις τους άγενεις οργανισμούς, όπως είναι τα βακτηρίδια και οί ιοί. Σε τέτοιες υπάρξεις δέν είναι δυνατή ή επισκευή μιās βλάβης της διπλής έλικος (διότι δέν υπάρχει δεύτερο χρωμόσωμα, για να συνεργασθῇ). Κατά κάποιον τρόπο έπρεπε να εύρουν ένα τρόπο συνδυασμού των

χρωμοσωμάτων τους με αυτά κάποιου συντρόφου, ώστε να τα επισκευάσουν. "Ισως να άρχισαν αναπτύσσοντας την ικανότητα να μεταμορφώνονται — λειτουργία γνωστή εις τα βακτηρίδια. Κατ' αυτήν την διαδικασία τα βακτηρίδια αναμιγνύουν μέσα στο δικό τους DNA τεμάχια χρωμοσωμάτων απελευθερωνόμενα από άλλα βακτηρίδια. 'Η μεταμόρφωση είναι ένας τύπος δίφυλος, παρ' ότι δεν συνδέεται με την αναπαραγωγή, διότι προμηθεύει νέο γενετικό υλικό για χρήσι εις την επισκευή του βλαβέντος DNA. 'Ενδεχομένως, καθώς εξελίσσοντο οι άγενεις οργανισμοί, μία τέτοια διαδικασία μεταμορφώσεως εξελίχθηκε εις αναπαραγωγή. Καθώς ανεπτύσσοντο τα ποικίλα είδη, οι διγενείς οργανισμοί κατάφεραν να γίνουν επικρατέστερος τύπος.

‘Η συσσώρευσι των γενετικών βλαβών

‘Η ανάγκη νέων προμηθειών εις DNA για την επιτυχή επισκευή εις τους διγενείς οργανισμούς προκύπτει από τον τρόπο, με τον οποίο εμφανίζονται τα γονίδια ή υπερκαλύπτονται από άλλα γονίδια. Συχνά ένα εκ των δύο γονιδίων επικρατεί ως προς ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό υπερκαλύπτοντας το άλλο. Πρόκειται για την άρχή του Gregor Mendel, Αυστριακού μοναχού του δεκάτου ένατου αιώνου, ή οποία άνεκαλύφθη διά πειραματισμού επί φυτών μπιζελιάς εις ένα κήπο του μοναστηρίου. "Αν ένα φυτό με κόκκινα άνθη ζευγαρώση με ένα φυτό που έχει λευκά άνθη, όποτε κάθε απόγονος κληρονομεύει ένα γονίδιο (ή γονότυπο) κόκκινου και ένα λευκού, τα άνθη του θα είναι κόκκινα, διότι το γονίδιο αυτό επικρατεί. Μόνον τα άνθη τα έχοντα γονίδια λευκών άνθέων από άμφοτέρους τους γονείς μπορούν να έχουν λευκά άνθη.

‘Η ίδια άρχή μπορεί να λειτουργήση εις την περίπτωση των έλαττωματικών γονιδίων. "Αν το γενετικό κύτταρο ενός γονέως περιέχη ένα έλαττωματικό γονίδιο — κάποιον, το όποιο επί παραδείγματι καθορίζει, ότι θα αναπτυχθή ένα άνωμαλο χαρακτηριστικό — ενδέχεται αυτό να υπερκαλυφθή από το όμαλο γονίδιο του γενετικού κυττάρου του άλλου γονέως. Μόνον αν άμφοτέρα τα γονίδια έχουν το ίδιο έλάττωμα, θα προκύψη άνωμαλία εις τον απόγονον. 'Ο λόγος, για τον όποιο ή αίμομιξία ή το ζευγάρωμα μεταξύ συγγενών οδηγεί εις την δημιουργία έλαττωματικών απογόνων, είναι ή ύπαρξι ύπολειπομένων άσθενειών. "Αν άμφότεροι οί γονείς είναι από την ίδια οικογένεια, έκαστος είναι δυνατόν να έχη κληρονομήσει την ίδια ύπολειπομένη άσθένεια από ένα κοινό πρόγονον. Οί ίδιοι δεν έπηρεάζονται, διότι κατέχουν επικρατούντα κανονικά γονίδια για το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό. 'Αλλά, αν το γενετικό κύτταρο άμφοτέρων των γονέων φέρη την ίδιαν ύπολειπομένη άσθένεια, ό απόγονος ενδέχεται να πάσχη --- είτε από κάτι άβλαβές, όπως ένα παραμορφωμένο δάκτυλο, είτε από κάτι καταστρεπτικό, όπως ή καρδιακή δυσλειτουργία. Καί αν το ζευγάρωμα μεταξύ συγγενών είναι κακό, ως φαντασθούμε τις συνέπειες του ζευγαρώματος ενός οργανισμού με τον έαυτό του. "Όταν επαναλαμβάνεται ό ανασυνδυασμός με το ίδιο γενετικό υλικό, οί ύπολειπόμενες άσθένειες επιπροστίθενται και δεν ύπάρχουν νέα επικρατούντα γονίδια, για να εξουδετέρωσουν τα προβλήματα. Το ζευγάρωμα άντιθέτως εξασφαλίζει, ότι τα χρωμοσώματα, τα όποια ανασυνδυάζονται κατά την μείωσι, επικαλύπτουν το ένα τις ύπολειπόμενες άσθένειες του άλλου.

Φυσικά ύπάρχουν ώρισμένα είδη, τα όποια έχουν εγκαταλείψει το ζευγάρω-

μα. 'Επί παραδείγματι ένας πληθυσμός κοινών σαυρών, ό όποιος ζή εις τις έρήμους τής νοτιοδυτικής 'Αμερικής, έχει μετασχηματισθί κατά τὰ τελευταία δέκα χιλιάδες έτη περίπου από διγενή εις άγενή ζώα. Τὰ θήλεα αυτού του είδους γονιμοποιούν τὰ ώάρια των δι' είσαγωγής χρωμοσωμάτων από ένα έκ των ώοειδών κυττάρων των (τὰ όποια παράγονται συγχρόνως με την ώοτοκία κατά την μείωσι), και έτσι δέν εισάγεται γενετικό ύλικό δευτέρου ζώου. 'Αλλά οί βιολόγοι πιστεύουν, ότι, πριν νά φθάση ένα ζώο σέ παρθενογένεσι, πρέπει νά έχη άποκαθαρθή στην γενετική του δεξαμενή διά τής φυσικής επιλογής από τις επιβλαβέστερες ύπολειπόμενες ασθένειες. Μόλις όμως τó είδος γίνη άγενές, είναι μόνο ζήτημα χρόνου νά αύξηθούν τέτοιες ύπολειπόμενες ασθένειες πάλι, πράγμα πού έξηγει τόν λόγο έξαφανίσεως των ειδών αυτών.

'Η άναπτυχθείσα θεωρία έξηγει έπίσης, γιατί ή γενετική γραμμή είναι βασικά άθάνατη. Μία από τις πλέον εύλογες έξηγήσεις είναι, ότι, καθώς τὰ ζώα και τὰ φυτά ένηλικιούνται, ύποφέρουν από συσσώρευσι βλαβών του DNA τους. Τά σωματικά κύτταρα μπορούν νά κάνουν πολυάριθμες επισκευές, αλλά ίσως υπερνικώνται από την συνάθροισι των ζημιών. Τά γενετικά κύτταρα έξ άλλου δημιουργούνται κατά τρόπο έξασφαλίζοντα την άπόλυτη ή σχετική τελειότητα του DNA και κληροδοτούνται εις την έπομένη γενεά, πριν νά γίνη πολύ μεγάλη βλάβη.

'Ετσι ή γενετική γραμμή είναι τó μόνο μερίδιο, τó όποιο κάθε έπίγεια ύπάρξει έχει εις την άθανασία. «Μέ τó μέσον μόνον αυτό διατηρείται κάθε θνητή ύπαρξι», ειπε ή Διοτίμα κατά τó Συμπόσιο, «όχι παραμένοντας αιώνίως άναλλοίωτη καθ' όλα, όπως τó θεϊον, αλλά με τó νά αφήνη κάθε τι, πού φεύγει και παλαιώνει, ένα άλλο νέο εις την θέσι του, όμοιο με αυτό».

[Μετάφρασι: ΝΙΤΣΑ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ]

ΝΙΚΟΣ ΜΑΡΑΓΚΟΣ

Μοιραία ώρα

Δέν ήταν τó ταξίδι μας καθόλου μακρυνό
 - άγκαλιασμένοι φτάσαμε σ' άπόμερη νησίδα,
 κείνο τ' άχνό ξημέρωμα τó φθινοπωρινό,
 πού 'χαμε φλόγα στη ματιά και την καρδιά πυξίδα.
 Δροσολουσμένη σκόρπιζε —θυμάσαι;— ή ζωή
 την όμορφιά της άφθονη κι' άμόλετη μπροστά μας,
 καθώς κι' οί δυό ποθούσαμε σάν μ' ίερή πνοή,
 νά δώσουμε όσα στην ψυχή κρατούσαμε άκριβά μας.
 Τ' άχνάρια μας αφήνοντας πάνω στην άμμουδιά
 πεθύμησες νά φτάσουμε στο δοξαστό μουράγιο,
 τ' άναπαμένο σ' έκσταση, γαλήνη κι' εύωδιά,
 τή σκέψη νά στολίσουμε με πίστη και κουράγιο.
 'Εκεί σέ πρωτοφίλησα κι' άλλόφρενος, τρελλός,
 σέ θώρρια πά σέ σύννεφο, νεράιδα λευκοφόρα,
 στεφανωμένη μ' άπλετο μαγευτικό ένα φώς,
 π' όμοιό του δέν έφώτισε τó δρόμο μου ως τώρα.
 ('Ω, φώς μου, πού σ' αντίκρυσσε κι' άπόμεινα τυφλός,
 στη σκοτεινιά δοξολογώ τής συμφορᾶς την ώρα!)

ΜΕΤΕΩΡΙΣΜΟΙ

Τὸ σπάσιμο τῶν «ριζῶν» τῆς Γνώσεως

Θὰ ἐπιχειρήσω μιὰ ἀξιολόγηση καὶ μιὰ πρόβλεψη σχετικές μὲ τίς πρωτοποριακὲς πράγματι ἔρευνες ὠρισμένων συνεργατῶν τοῦ «Δαυλοῦ» γιὰ τὴ γλῶσσα, τὴ γραφή, τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὴν χαμένη γιὰ μᾶς Πρωτοῖστορία. Ἡ ἀξιολόγηση καὶ ἡ πρόβλεψη δὲν θὰ ἐντοπίζονται στὴν ἐπιστημονικὴ-ἱστορικὴ σημασία τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν, ποὺ ἄλλωστε εἶναι αὐταποδείκτως μεγάλη, ἀλλὰ στὴν ἀξία ποὺ μποροῦν νὰ ἔχουν τὰ πορίσματά τους, ὅταν βεβαιωθοῦν, ὀριστικοποιηθοῦν καὶ ὀλοκληρωθοῦν, γιὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, δηλαδὴ γιὰ τὴν ἴδια τὴ Ζωή.

Θεωρῶ, ὅτι ἡ κατάκτηση ἐκ νέου ἐνὸς τρόπου σκέπτεσθαι καὶ ζῆν τοῦ ἀνθρώπου (ὑστερα ἀπὸ χιλιάδες χρόνια μετὰ τὴν ἐξάλειψή του) τελείως διαφορετικοῦ ἀπὸ τὴ δική μας σκέψη προσφέρει κατ' ἀρχὴν ἓνα σημαντικό «δείκτην», μιὰ «λυδία λίθο», γιὰ νὰ κρίνωμε τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο διανοούμεθα καὶ λειτουργοῦμε, ὡς ἄτομα καὶ ὡς συνολικὸς ἀνθρώπινος πολιτισμός, σήμερα. Πραγματικὰ δὲν ἔχομε στὴ διάθεσή μας κανέναν ἀσφαλῆ «ὄρο συγκρίσεως» ὡς πρὸς τὸ τί κάνομε καὶ ποὺ πορευόμεθα σήμερα. Καὶ βέβαια ἡ «ἱστορικὴ γνώση» ποὺ εἴχαμε ἕως τώρα στὴ διάθεσή μας, μολονότι ἦταν χρήσιμος ὁδηγὸς γιὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, ἐν τούτοις ἀνεφέρετο σὲ πολιτισμοὺς ποὺ χρονικὰ βρίσκονται σχετικὰ «κοντὰ» στὸν δικό μας ἀλλὰ καὶ «εἰδολογικά» δὲν εἶχαν σὲ γενικὲς γραμμὲς οὐσιώδεις διαφορὲς ἀπὸ ἐμᾶς.

Ὅμως, ὅπως ἤδη ἄρχισε νὰ διαφαίνεται στίς ἔρευνες τοῦ «Δ», οἱ ἀνθρωποὶ ποὺ ἐξῆσαν **πρὸ τῆς νῦν γενέ-**

σεως», ὅπως λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, καθορίζοντας προφανῶς μὲ τὴ φράση του αὐτὴ ἓναν συγκλονιστικὸ κοσμοῖστορικὸ σταθμὸ τέτοιον, ποὺ νὰ δικαιολογῆται ὡς ὄριο-χάσμα μεταξὺ δύο ἐντελῶς διαφορετικῶν κόσμων (ὄριο ποὺ πιθανώτατα ἀντιπροσωπεύει μιὰ τεράστια καταστροφὴ γεωλογικῆς ἢ μετεωρολογικῆς ἴσως ὕφης), οἱ **«πρὸ τῆς νῦν γενέσεως»** ἀνθρωποὶ, λοιπόν, ἔβλεπαν τὴν ζωὴ καὶ τὸν κόσμον κατὰ τρόπο ποὺ μᾶς προξενεῖ κατάπληξη, δέος, ταραχή: Πῶς εἶναι δυνατόν π.χ. νὰ μὴ συγκλονισθῇ κανεὶς, ὅταν ἰχνηλατώντας τὴν σκέψη τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ἀντιληφθῇ, ὅτι μποροῦσαν καὶ συνελάμβαναν τὴν πραγματικότητα μὲ τέτοια καθολικότητα, σφαιρικότητα καὶ βαθύτητα, ὥστε νὰ νοοῦν καὶ νὰ ἐκφράζουν τὸ πρᾶγμα ταυτόχρονα ὡς μέγεθος καὶ ὡς ὄντοτητα, ὡς ἀριθμὸ καὶ ὡς ἔννοια; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ θεωρήσῃ κανεὶς ὡς ἀνώτερα ἡμῶν ὄντα τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, ποὺ ὅταν ἔλεγαν καὶ ἔγραφαν π.χ. **«ΤΡΕΙΣ»**, ἐσήμαιναν ταυτόχρονα καὶ τὴν ἔννοια καὶ τὸν ἀριθμὸ ἀλλὰ πιθανώτατα καὶ ἄλλες βαθύτατες ὑποκρυπτόμενες γνώσεις γύρω ἀπ' αὐτὸ ποὺ σήμερα παριστάνουμε: **«3»** καὶ λέμε **«τρεις»** (βλ. «Δ», τ. 96); Καὶ πῶς νὰ μὴν μείνῃ κανεὶς ἐνέος, ὅταν τὰ 24 **«σημεῖα»** ποὺ **«ἀνεκάλυψαν»** καὶ χρησιμοποιοῦσαν τότε εἶναι ὄχι ἀπλῶς ἱκανὰ νὰ παραστήσουν μαθηματικῶς καὶ εἰκαστικῶς ὀλόκληρη τὴ σημερινὴ ἐπιστήμη μας, τὸν στοχασμὸ μας, τὴν τεχνολογία μας, τὴ Ζωὴ γενικά, ἀλλὰ εἶναι καὶ θεωρητικῶς ἱκανὰ νὰ ἀποδώσουν ἅπειρες γνώσεις, ὀλόκληρη τὴ γνώση, ποὺ ἐνδεχομένως θὰ

κατακτῆση ὁ «νῦν» ἄνθρωπος στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων;

Δὲν συνεχίζω, ἄλλωστε ὁ στοχαστικός ἀναγνώστης τοῦ «Δ» μὲ τὰ στοιχεῖα ποὺ ἔχουν ἤδη προσκομισθῇ ἀπὸ τίς ἔρευνες αὐτὲς θὰ ἔχη κάνει τίς δικές του σκέψεις καὶ θὰ ἔχη ἀντιληφθῇ ἐνώπιον ποίων ἐκρηκτικῶν διαπιστώσεων εὐρισκόμεθα. Ὅμως ἐκεῖνο ποὺ θέλω ἐδῶ νὰ υπογραμμίσω εἶναι, ὅτι μία τέτοια γνώση εἶναι ἀκριβῶς ὁ ἀντίθετος, ὁ «ἄλλος» ἀπὸ τὸν δικό μας τρόπο ἀντιλήψεως τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου. Ἐννοῶ τὸν σημερινὸ τρόπο διανοητικοῦ κατατεμαχισμοῦ (= ἀκρωτηριασμοῦ) τῆς πραγματικότητος, τὴν κατάστασι ἀπωλείας τῆς «ὀράσεώς» μας ὡς πρὸς τὴν ἐνότητα τοῦ εἶναι, τῆς «εἰδικεύσεως» στὴν εὐρύτατη μορφὴ της — πραγμάτων δηλαδὴ ποὺ ὄχι μόνον εἶναι ὑπαίτια γιὰ τὴν κακοδαιμονία τοῦ πολιτισμοῦ μας, ἀλλὰ καὶ ὑπεύθυνα τῆς δυστυχίας τῆς ζωῆς μας ὡς ἀνθρώπων. Διότι πράγματι ἡ ἐνιστῆ τῆς γνώσεως (κατὰ τὴν ὁποία ἔν = ὄν = πᾶν) παρέχει αὐτογνωσία καὶ ἐλευθέρωση καὶ ἐξαλήθευση, παρέχει ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸν μεταφυσικὸ φόβο, τὸν μεγάλον αὐτὸν ἐφιάλτη τῆς Ζωῆς καὶ φυσικὰ δημιουργεῖ ἓνα ἄλλο εἶδος ἀν-

θρώπου, πλήρως ἐναρμονισμένου μὲ τὴν συμπαντικὴ ροή, «ἐξοικειωμένου» κυριολεκτικῶς μὲ τὸν θάνατο καὶ συνεπῶς εὐδαίμονος. Τοῦτο ἴσως ἐξυπονοεῖται μὲ τοὺς ἀπόηχους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ποὺ ἔφθασαν ἕως ἐμᾶς, γιὰ τοὺς «ἀνθρώπους θεοὺς» ἢ γιὰ τὸ «**χρυσοῦν γένος**» σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς «**βροτοὺς**» καὶ τὰ εὐτελεῖ γένη ποὺ ἐμφανίσθηκαν μετὰ τὴν Μεγάλῃ Καταστροφῇ. Καὶ τοῦτο ἴσως ὑπονοοῦν ἐπίσης οἱ παραδόσεις περὶ δυνατότητος καθόδου τῶν ὄντων ἐκείνων στὸν «Ἄδην», δηλαδὴ οἱ πληροφορίες ἴσως περὶ τῆς ἡλεγμένης καὶ ἀποδεδειγμένης γνώσεως ὅτι, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει θάνατος χωρὶς ζωὴ οὔτε ζωὴ χωρὶς θάνατο, ἄρα τὰ δύο αὐτὰ ταυτίζονται—ἐνίζονται.

Ἴσως μόλις τώρα ἡ ἐπιστῆμη μας μὲ τὴν κατάκτηση ὠρισμένων ἀγνώστων σ' ἐμᾶς νόμων τοῦ Σύμπαντος νὰ ἀρχίσῃ θετικῶς νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὰ φοβερὰ αὐτὰ προβλήματα. Ὁ «Δ» πάντως θὰ συνεχίσῃ τὴν δική του ἀναζήτησι, ποὺ μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ ἀφοβα ὡς ριζοσπαστικὴ σὲ παγκόσμιον ἐπίπεδο.

Μετέωρος

Πληροφορῆστε τὸν σκεπτόμενο γνωστό σας τί εἶναι ὁ «**Δαυλὸς**» καὶ ὑποδείξετέ του ποῦ θὰ τὸν βρῇ (βλέπετε ὀπισθοφυλλο). **Νὰ εἴσθε βέβαιοι, ὅτι ὅλοι οἱ μορφωμένοι Ἕλληνες ἀνεξαρτήτως κοινωνικῶν καὶ κομματικῶν τοποθετήσεων ἐνδιαφέρονται νὰ διαβάσουν ἓνα Περιοδικὸ σὰν τὸν «Δαυλό».**

ΗΛΙΑΣ Α. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

Κτύπος. — Κρόνος. — Κάδμος

«Τοῦτον δὲ Κρόνου υἱὸν εἶναι ὑβριστικὸν μὲν ἂν τι δόξειεν εἶναι ἀκούσαντι ἐξαίφνης, εὐλογον δὲ μεγάλης τινὸς διανοίας ἔκγονον εἶναι τὸν Δία· κόρον γὰρ σημαίνει οὐ παῖδα, ἀλλὰ τὸ καθαρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκήρατον τοῦ νοῦ.» [Πλάτων, «Κρατύλος» 396 b: Γ1' αὐτὸν δὲ (τὸν Δία) θὰ νόμιζε κανεῖς ὅτι εἶναι ὑποτιμητικὸ νὰ εἶναι υἱὸς τοῦ Κρόνου, ἂν ἔξαφνα τὸ ἄκουγε, γιατί θὰ περίμενε φυσικὰ νὰ ἀκούσῃ ὅτι εἶναι ἀπόγονος μεγάλου πνεύματος ὁ Δίας. (' Ἀλλ' ἂν ὅμως ἐξετάσῃ σοβαρὰ τὸ πρᾶγμα, θὰ ἰδῇ ὅτι ἔχει ἄδικο) διότι ἡ λέξι «κόρος» (ποῦ φανερώνει τὸν Κρόνον), δὲν σημαίνει «μικρὸ παιδί» ἀλλὰ τὴν καθαρότητα αὐτοῦ καὶ τὸ ἀμόλυντον τοῦ νοῦ].

[Τὸ κείμενο ποῦ ἀκολουθεῖ ἀποτελεῖ ἀπόσπασμα τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Η. Α. Τσ., ποῦ θὰ ἐκδώσῃ σύντομα ὁ «Δαυλός», στὸ ὁποῖο θὰ παρουσιασθῇ σὲ συστηματικὴ πλέον μορφή ἢ ἔρευνα γιὰ τὴν ἀποκρυπτογράφῃσι τῶν σημασιῶν τῶν γραμμάτων τοῦ Ἀλφαβήτου, ποῦ ἔχει ἤδη δημοσιευθῇ ὑπὸ μορφήν ἄρθρων στὸν «Δαυλὸ» (τεύχη 72 ἕως 90)].

Εἶναι καὶ ἐδῶ πάλι φανερό, ὅτι ἡ ἀνάλυσι τῶν ὀνομάτων σταματᾷ στὸ «ἔτυμον». Θὰ ἐπανέλθω ὅμως στὸ τέλος καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος. Ἄς δοῦμε ἀμέσως τὸ σύμφωνο «Κ». Ἀρχίζω μὲ τὴν «ἱστορία» τοῦ «Κ», ὅπως αὐτὴ διεσώθη μέσα ἀπὸ τὶς πανάρχαιες λέξεις ποῦ στηρίχθηκαν στοὺς ἀρχέγονους «φθόγγους» σημασίας, στὰ ἀρχέγονα ὀνόματα τῶν πραγμάτων. Ἡ ἱστορία ξεκινᾷ πάντοτε ἀπὸ τοὺς ἔλλοπας θηρευτὰς. Μὲ ποιὰ ὅμως ἡχητικὰ καὶ ὀπτικὰ ἐρεθίσματα μπορεῖ νὰ συνδεθῇ ὁ ἦχος «Κ-άπα» καὶ σὲ ποιὲς προσωδίες κατέληξε ἡ μίμησι; Εἶναι γνωστό, ὅτι δὲν ὑπῆρξε καὶ δὲν εἶναι μόνο ὁ ἄνθρωπος θηρευτὴς, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ σαρκοβόρα ζῶα εἶναι ὑποχρεωμένα, γιὰ τὴν ἐπιβίωσί των, νὰ θηρεύουν, νὰ ἔλλο-χεύουν καὶ νὰ φονεύουν τὰ θηράματά των, γιὰ νὰ χορτάσουν τὴν πείνα των. Τὸ ἴδιο βεβαίως κάνουν καὶ τὰ σαρκοβόρα πτηνὰ, τὰ ὄρνεα, οἱ «οἰωνοί», ὅπως τὰ ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος. Καὶ τὰ ὄρνεα βεβαίως ἔλλο-χεύουν μὲ τὸν δικό τους τρόπο. Πετοῦν διαγράφοντας κύκλους καὶ διὰ τῆς ὀξυτάτης των ὀράσεως διακρίνουν κάτω στὸ ἔδαφος τὰ μικρὰ σὲ μέγεθος κυρίως φυτοφάγα ζῶα, καὶ ἐπιπίπτουν ἐπ' αὐτῶν ἀναρπάζοντάς τα. Εἶναι δὲ φυσικὸ νὰ εἶναι ἀνάλογο πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ἄρπαγος πτηνοῦ καὶ τὸ θήραμα. Ποιὰ ὅμως ἡ σχέσι τῶν σαρκοβόρων ὀρνέων μὲ τὸν φθόγγο «Κ»;

Ἡ ἀπάντησι δίδεται ἀπὸ τὸν Ὅμηρο ('Ὀδ. Ν 87, 'Ιλ. Χ 139, 'Ὀδ. Ο 526). Ἄς δοῦμε τί λέει: (α) «... οὐδέ κεν ἵρηξ κίρκος ὁμαρτήσειεν, ἐλαφρότατος πετεηνῶν» [οὔτε γεράκι, ποῦ εἶναι τὸ πιὸ γρήγορο πουλί, θὰ δίωκε ἐπερχόμενο μ' αὐτὸ τὸν τρόπο]. (β) «Ἥυτε κίρκος ὄρεσφιν, ἐλαφρότατος πετεηνῶν» [Καθὼς ἀκριβῶς ὁ κίρκος στὰ βουνά, τὸ πιὸ εὐκίνητο ἐκ τῶν πτηνῶν]. (γ) «Ὡς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις, κίρκος, Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος» [Καθὼς μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἐκεῖνος μίλησε, πέταξε ἀπὸ τὰ δεξιὰ τὸ πουλὶ κίρκος, ὁ ταχὺς ἄγγελος τοῦ Ἀπόλλωνος]. Τὸ «γεράκι» οἱ Ἕλληνες τῶν νεώτερων χρόνων τὸ ἔλεγαν καὶ «κιρκινέζι». Τὸ ὄνομα κίρκ (ι)νέζι τοῦ ἐδόθη ἀπὸ τὴ φωνὴ ποῦ ἐκβάλλει πετώντας, τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ μιμηθῇ μὲ τὸν φθόγγο

«ΚΙΡΚ». Αὐτὸς τῶρα ὁ φθόγγος συνεδέθη τόσο μὲ τὸ ἀρπακτικὸ καὶ σαρκοβόρο πτηνὸ «κίρκος», ὥστε νὰ γίνῃ καὶ τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ συνεδέθη ἐπίσης καὶ μὲ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο πετοῦσε ἔλλοχευον, δηλαδὴ κυκλικῶς, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου ἔγινε καὶ ἡ ρίζα τῆς λέξεως «κύκλος». Γράφει τὸ Λεξικό: «Κύκλος, ου [περὶ τῆς ρίζης ἴδε ἐν λέξ. κίρκος] ὡς καὶ νῦν κύκλος ἢ ὁ γῦρος πράγματός τινος, ὁπότε μιν δόλιον περὶ κύκλον ἄγωσιν, ἐπὶ τοῦ κύκλου ὃν θηρευταὶ σχηματίζουν περὶ τὸ θήραμα, τὸ θηρευτικὸν δίκτυον ὃ τοποθετοῦσι κυκλικῶς, περίξ τοῦ θηράματος π.χ. “Ὅσσα δὲ μερμήριξε λέων ἀνδρῶν ἐν ὀμίλῳ/ δείσας, ὁπότε μιν δόλιον περὶ κύκλον ἄγωσιν”. [Ὁδύς. Δ 791-792]». Καὶ τὸ Λεξικὸ συνεχίζει: «Ἡ ρίζα “ΚΙΡΚ” διατηρεῖται ἀμετάβλητος εἰς τὸ λατινικὸν *circ-us* καὶ εἰς τὸ ἑλληνικὸν “κρίκος”». Τὸ Λεξικὸ σημειώνει ἀκόμη τὸ Σανσκρ. *κάκρ-ας* κ.ἄ. λέγοντας: «ὑποδεικνύουσιν ὅτι ἡ πρώτη σημασία ἦτο ἡ τοῦ κύκλου ἢ κρίκου καὶ ὅτι ὁ κίρκος (ἰέραξ) ἐκλήθη οὕτως ἐκ τῶν κύκλων οὓς σχηματίζει κατὰ τὴν πτήσιν αὐτοῦ, πρβλ. “κρίκος” παρ’ Ὀμήρῳ — ἴσως τὰ κύκλος, κυλλός, κυρτός, κυλίνδω ὡς καὶ τὰ κορώνη, Κυρήνη, Κέρκυρα εἶναι ἅπαντα τύποι ἐκ τῆς ρίζης».

Τὸ σχόλιό μου εἶναι συνδεδεμένο μὲ τὰ ἐρωτήματα: Προηγεῖται ἡ λέξι «κύκλος» τοῦ ἰέρακος; *Κύκλω* ... θηρεύει μόνον ὁ ἰέραξ; ἢ μήπως καὶ ὅλα τὰ ἀρπακτικὰ πτηνὰ τῶν ζώντων θηραμάτων; Γιατί ἄραγε ἐδόθη τὸ ὄνομα αὐτὸ στὸ «ἐλαφρότατο τῶν πετεηνῶν» καὶ ὄχι στὸν «ἀετόν»; Τέλος δὲ ἡ λέξι «κύκλος» ἀπὸ τῆς ρίζας ΚΙΡΚ- πῶς ἄραγε ἐσχηματίσθη; Σ’ ὅλα βεβαίως αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα δὲν ἀναμένω ἀπάντησι. Ἡ ἀπάντησι ἄλλωστε εὐρίσκεται σ’ αὐτὴ τὴν ἀνὰ χεῖρας σας ἔρευνα.

Ἡ ἱστορία ὅμως τῆς λέξεως συνεχίζεται καὶ στὴν περίοδο τῶν ἐλλόπων-βοσκῶν-κτηνοτρόφων, τοὺς ὁποίους ὠνόμασαν «κύκλωπας» (ἴδε περὶ τῶν κυκλώπων στὸ κεφάλαιο «Ἱστορικὸ Πλαίσιο»). Ἐδῶ, στὸ γράμμα «Κ», θὰ ἐπαναλάβω ἐν συντομία, ὅτι τὸ ὄνομα *κύκλωψ* ἐδόθη σ’ αὐτοὺς ἐκ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο ἔκτιζαν τὰ «μαντριά» τους, τὶς «στάνες» τους. Καὶ πάλι καταφεύγω στὸν Ὅμηρον (Ὁδύς. Ι 181-185: Τὴν περιγραφὴ τὴν κάνει ὁ Ὀδυσσεύς):

«Ἄλλ’ ὅτε δὴ τὸν χῶρον ἀφικόμεθ’ ἐγγὺς ἐόντα,
ἐνθα δ’ ἐπ’ ἐσχατιῇ σπέος εἶδομεν, ἄγχι θαλάσσης,
ὕψηλόν, δάφνησι κατηρεφές· ἐνθα δὲ πολλὰ
μῆλ’ οἰέεσσι καὶ αἶγας ἰαύεσκον· περὶ δ’ αὖλῃ
ὕψηλῃ δέδμητο κατωρυχέεσι λίθοισιν
μακρῇσιν τε πίτυσσιν ἢ δὲ δρυσὶν ὕψικόμοισιν».

[Μὰ ὅταν λοιπὸν στὸν χῶρον (τῆς στάνης) ἐφθάσαμε, εὐρισκόμενον πολὺ κοντὰ ὅπου καὶ τὸ ἄκρο τῆς ἐντὸς βαθουλώματος τοῦ βουνοῦ στάνης, κοντὰ στὴ θάλασσα, ἀρκετὰ ψηλὰ ἀπ’ αὐτὴν περικυκλούμενη μὲ δάφνες· ὅπου δὲ πολλὰ πρόβατα, προβατοειδῆ καὶ γίδια διέρχονταν τὴν νύκτα· κυκλοτερῶς (πéριξ) τοῦ ἀνοικτοῦ μέρους εἶχε κτισθῇ μάνδρα ὕψηλῃ μὲ λίθους καλῶς θεμελιωμένους (ἢ συναρμολογημένους), ὅπου καὶ μεγάλα πεύκα καὶ βελανιδιᾶς ψηλές καὶ φουντωτές]. Ἀπ’ αὐτὴν τὴν περιγραφὴ βγαίνει καὶ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἤδη ὁ ἐλλὸς κτηνοτρόφος, μιμούμενος τὸν πρόγονό του ἐλλὸν θηρευτὴν, «κύκλω» συγκεντρώνει καὶ ἀσφαλίζει τὸ ζωϊκὸ του κεφάλαιο. Εἶναι δὲ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ποὺ «ἰδιοῦται», οἰκειοποιεῖται χῶρον περιφράσσοντάς τον. Αὐτὸν τὸν περιφραγμένο χῶρο σχήματος «Ο» τὸν ὠνόμασαν *Ο-ἶκον* (ἀλλὰ ἐπ’ αὐτοῦ στὸ γράμμα Ο). Σ’

αὐτὴν ὅμως τῇ μεγάλῃ περίοδῳ τῶν θηρευτῶν καὶ κτηνοτρόφων-ἐλλῶν καὶ ἄλλοι
 ιηχοὶ καὶ εἰκόνες προκαλοῦν τὴ μίμησι τοῦ ἤχου «Κ». Οἱ ὑλοτόμοι καὶ σήμερα
 μποροῦν νὰ ἀναγνωρίσουν ἐκ τοῦ ἤχου τὸ ξηρὸ ξύλο ἀπ' τὸ χλωρό. Αὐτὸ τὸ ξη-
 ρὸ ξύλο ὁ Ὅμηρος τὸ ἀναφέρει ὡς «ξύλον κάγκανον» ('Ιλ. Φ 364) ἢ «περὶ δὲ ξύ-
 λα κάγκανα θῆκαν» ['Ὀδ. Σ 308: πέριξ δὲ ἔβαλαν κατάξερα ξύλα]. Ὁ ἄνθρωπος
 μιμούμενος τὸν ἤχο τοῦ ξηροῦ ξύλου (τοῦ χλωροῦ ἦταν τὸ ΔΟΥΠ-) πρόφερε τὸν
 «φθόγγο μὲ σημασία» ΚΑΓΚ. Τὸν ἤχο ὅμως αὐτὸ τὸν προκάλεσε ὁ ἴδιος, ὅταν
 κτυποῦσε μὲ τὸν πέλεκυ γιὰ νὰ τεμαχίσῃ, διαχωρίσῃ, τὰ ξύλα καὶ τὰ κᾶνη κα-
 τάλληλα γιὰ τὴν φωτιά τῆς ἐστίας του. Αὐτὴ ἡ κίνησι τοῦ ὑλοτόμου, ποὺ κτυπᾷ
 μὲ δύναμι ἀπὸ ἐπάνω πρὸς τὰ κάτω τὸν πέλεκυ, γιὰ νὰ τεμαχίσῃ ἢ διαχωρίσῃ (τὸ
 ξερὸ ξύλο τὸ ἀνοίγεις εὐκολώτερα, ἐὰν τὸ χτυπήσῃς καθέτως πρὸς τοὺς ἐτήσιους
 «κύκλους» του) τὰ ξύλα γιὰ τὴν φωτιά, εἶναι καὶ ὁ λόγος ποὺ ἡ ῥίζα τῆς λέξεως
 «καίω» εἶναι ΚΑΦ- (μὲ δίγαμμα), ὅπως συναντοῦμε τὴ λέξι στὸν Ὅμηρο, καὶ ἀκό-
 μῃ δὲν εἶναι καθόλου τυχαῖο ὅτι «τὸ ἄκρον ξύλον, ὃ ἐνίστε τῇ αἰχμῇ, τὸ ἄκρον
 τοῦ δόρατος τὸ ἀπωξυμμένον», ἐλέγετο «καυλός», π.χ. «καυλῷ ἑάγῃ δολιχὸν δό-
 ρυ» ['Ιλ. Ν 162: στὴν αἰχμὴ ἔσπασε τὸ μακρὸ δόρυ]. Ὅπως ἀντιλαμβάνεται ὁ ἀ-
 ναγνώστης, ἡ αἰτιώδης σχέσις ἤχων καὶ εἰκόνων ἀπετέλεσε τὸ θεμέλιο ἐπάνω στὸ
 ὁποῖο ἐκτίσθη ἡ ἐλληνικὴ ἔντεχνος γλῶσσα.

Ἀλλὰ καὶ ἀργότερα, ὅταν ὁ πόλεμος χρησιμοποιοῦντο ὡς μέσο βίας καὶ ἐ-
 πιβολῆς τῆς ἐξουσίας, καὶ τότε τὸν δῆλν ἤχο τῶν τόξων, ποὺ κλείνουν ὅταν ἐ-
 κρίπτονται τὰ βέλη, «κλαγγήν» τὸν ὠνόμασαν ('Ιλ. Α 49), ἀλλὰ καὶ τὴν συγκεχυμέ-
 νη βοῇ τοῦ πλήθους, ὅπως καὶ τὶς φωνὲς τῶν γερανῶν «κλαγγήν» ἐπίσης ὠνόμα-
 σαν, π.χ. «Τρῶες μὲν κλαγγῇ τ' ἐνοπῇ τ' ἴσαν ὄρνιθες ὥς, ἥυτε περ κλαγγῇ γε-
 ρανῶν» ['Ιλ. Γ 3: Οἱ Τρῶες μὲ θόρυβο ποὺ προκαλοῦσαν τὰ ὅπλα των καὶ μὲ φω-
 νὲς ὅμοιες μὲ ὀρνέων ἀπαράλλακτα μὲ αὐτὰς τῶν γερανῶν βάδιζαν. — Σημειῶνω
 ὅτι τὸ τονίζει αὐτὸ ὁ Ὅμηρος, διότι οἱ Ἀχαιοὶ ἐβάδιζαν στὴ μάχη σιωπῶντες].
 Τὸ «καχλάζω» καθ' Ἡσύχιον «γέγονε ἀπὸ τῶν κυμάτων». «Καχλάζω» πάλιν καθ'
 Ἡσύχιον «ἀθρώως, ἀφθόνως καὶ ἀμέτρως γελῶ» (κά, κά, κά ἢ χά, χά, χά).

Ὁ φθόγγος μὲ σημασία «Κ», ὅπως φαίνεται ἐκ τῶν ἀρχικῶν σημασιῶν του,
 περιέκλειε γενικώτερα τὴν κίνησι τὴν δίδουσα ἢ μεταβάλλουσα τὴν μορφή τῶν
 πραγμάτων ἀλλὰ καὶ τὸν ἤχο ποὺ ταυτίζεται μὲ τὴν κίνησι ἢ ἐκφράζει τὴν δι' αὐ-
 τῆς μεταβολῇ. Ὁ Ἀριστοτέλης («Φυσικῆς ἀκροάσεως» 200 b 35) μᾶς λέγει:
 «Οὐκ ἔστι δὲ τις κίνησις παρὰ τὰ πράγματα· μεταβάλλει γὰρ τὸ μεταβάλλον αἰεὶ ἢ
 κατ' οὐσίαν ἢ κατὰ ποσὸν ἢ κατὰ ποιὸν ἢ κατὰ τόπον». [Δὲν ὑπάρχει κίνησι ἐ-
 κτὸς τῶν πραγμάτων· διότι μεταβάλλεται (ἀλλάζει) οὐσία (μορφή), ποσότητα ἢ
 τόπο μόνον ὅ,τι ἔχει ἀπὸ τῆ φύσις τοῦ τὴν ἰκανότητα τῆς διαρκοῦς μεταβολῆς].
 Ἐδῶ βεβαίως ἡ κίνησι συνδέεται μὲ ἤχο, καὶ τὸ ἐνδιαφέρον μας εἶναι ὁ τρόπος
 μὲ τὸν ὁποῖον αὐτὴ μεταβάλλεται σὲ ὄνομα τῶν πραγμάτων, τὸ δὲ ὄνομα ἐκφρά-
 ζει τὴν οὐσία (μορφήν) αὐτῶν. Π.χ. κτυπῶ μὲ τὸν πέλεκυ σημαίνει, ὅτι διὰ κινή-
 σεων τεμαχίζω τὸ ξύλο, ἀλλὰ ἡ πρᾶξι αὐτῇ τοῦ τεμαχισμοῦ παράγει ἐκτὸς τῆς
 μεταβολῆς καὶ κάποιον ἤχο, ποὺ τὸν ἐκφράζει τὸ «κτυπῶ». Ταυτοχρόνως οἱ κινή-
 σεις τοῦ ὑλοτόμου μᾶς δίδουν καὶ τὸ περιεχόμενο ὅλων τῶν προερχομένων ἐξ αὐ-
 τῆς μεταβολῶν σὲ ποσότητα καὶ ποιότητα. Μέσα σ' αὐτὴν τὴν εὐρύτατη ποικι-
 λία σημασιῶν θὰ κινηθῇ καὶ ἡ συμμετοχὴ τοῦ συμφώνου «Κ» στὴν ὀργάνωσι καὶ
 τὸν σχηματισμὸ τῶν λέξεων.

Βασική όμως έννοια, περίξ της οποίας θὰ κινηθῇ τὸ «Κ», τὸ ἐπαναλαμβάνω, εἶναι ἡ κίνησι ἢ προερχόμενη ἢ ἀπὸ τὴν φύσι ἢ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Αὐτὴ ἡ κίνησι τῆς φύσεως, πρὸς τὰ κάτω ἐφορμοῦσα, ἢ συνδέεται μὲ τὸ «κυλίνδω», τὸ ὁποῖο προκαλεῖ ὁ ἄνεμος στὴν θάλασσα [*«κῦμα κυλίνδεται»* (Ἰλ. Α 307)] ἢ *«πέδονδε κυλίνδετο λᾶας»* [Ἵδύς. Α 598: ἢ τὴν πέτρα στὸ ἔδαφος (τὸ κατηφορικό)] ἢ τὸ γεράκι ποὺ ἀρπάζει τὴν λεία του ἢ ὁ ἄνθρωπος ποὺ κόπτει τὰ ξερὰ ξύλα, λαξεύει τὴν πέτρα κ.λπ., μᾶς ὁδηγεῖ στὸ νὰ ἐρμηνεύσουμε τὸν φθόγγο «Κ» μὲ ὅσες ἀνέφερα πρωτογενεῖς καὶ ἄλλες μεταφορικὲς σημασίες, οἱ ὁποῖες στηρίχθηκαν ἐπὶ τοῦ φθόγγου αὐτοῦ.

Μὲ αὐτὴ τὴν ἐρμηνευτικὴ πλέον θέσι τοῦ συμφώνου «Κάπα» ἃς δοῦμε τί λέγει τὸ λεξικὸ τῶν Liddell καὶ Scott καὶ δι' αὐτῶν οἱ γραμματικοὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου:

«Τὸ “κ” εἶναι τὸ ψιλὸν οὐρανισκόφωνον ἄφωνον ἔχον ἀντίστοιχα τὸ μέσον “γ” καὶ τὸ δασύ “χ” [...].

»Μεταβολαὶ τοῦ “κ” ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς διαλέκτοις κ.λπ.:

»1) Παρ’ Ἰωσι τὸ “κ” ἀντικαθιστᾷ τὸ “χ” ὡς κιθών-χιτών, δέκομαι-δέχομαι, βάθρακος-βάτραχος, κύθηρη-χύτρα. Οὕτως οἱ παλαιότεροι Ἀττ. μετέβαλλον τὰ χνόος εἰς κνόος, ζνάπτω-κνάπτω, ρέγχω-ρέγκω.

»2) Παρ’ Ἰωσι τὸ “κ” ἐνίοτε ἀντικαθιστᾷ τὸ “π” ὡς κου, κοτε, κως κ.λπ. ἀντί που, ποτε, πως...

»3) Παρὰ Δωρ. τὸ “κ” ἐναλλάσσεται μετὰ τοῦ “τ” ὡς ὄκα, ἄλλοκα, τῆνος ἀντί ὄτε, ἄλλοτε, κείνος.

»4) Παρὰ Θεσσαλοῖς τὸ “κ” προετιάσσετο λέξεων τινων ὡς καπήνη ἀντί ἀπήνη.

»5) Τὸ “γ” πρὸ τοῦ “κ” (ὡς καὶ πρὸ τοῦ “γ”, “χ”, “ξ”) προφέρεται ὑγρῶς ὡς “ν”».

Καὶ προχωρῶ ἀμέσως σὲ μερικὰ παραδείγματα.

ΚΡΟΝΟΣ

Ξεκινῶ ἀπὸ τὸ ὄνομα «Κρόνος», μὲ τὴν ἐτυμολογία τοῦ ὁποίου ἀσχολήθηκε ὁ Πλάτων στὸν «Κρατύλο». Θὰ δώσω μὲ πολὺ σύντομο τρόπο τὶς πληροφορίες περὶ τοῦ Κρόνου, τὶς ὁποῖες ἔχομε ἐκ τῆς «Θεογονίας». Ἡ ἄνοδος τοῦ Κρόνου, τοῦ μικρότερου υἱοῦ τοῦ βασιλεύοντος τὴν περίοδο ἐκείνη ἐπὶ τῶν βασιλέων Οὐρανίωνων «Μεγάλου Οὐρανοῦ», συντελεῖται μὲ ἀνόσιο τρόπο. Ὁ «ἀγκυλομήτης Κρόνος καὶ δεινότατος παῖδων» (Θεογ. στίχ. 137, 238), δηλαδὴ ὁ δολερὸς καὶ πανοῦργος Κρόνος ὁ ἐμποιῶν δέος ἐξ ὧν τῶν παιδιῶν τοῦ Οὐρανοῦ, ἀναλαμβάνει καὶ ὑπόσχεται νὰ ἐκτελέσῃ τὸ σχέδιο τῆς μητρός του, νὰ ἀποκόψῃ δηλαδὴ τὰ γεννητικὰ μόρια τοῦ πατρός του, γιὰ νὰ περιέλθῃ ὁ δεῦτερος σὲ ἀνικανότητα καὶ ἐκπέσῃ τῆς ἐξουσίας τοῦ ὑπερτάτου Οὐρανίωνος ἢ «Μεγάλου Οὐρανοῦ» (Θεογ. στίχ. 164-184). Ἡ ἐκτέλεσι μιᾶς τόσο ἀποτρόπαιας ἐντολῆς, μετὰ προθυμίας μάλιστα, ἴσως νὰ ἔδωκε τὸ ἐρέθισμα στοὺς «ποιητὰς» τῶν «Μουσειῶν Λόγων» νὰ δημιουργήσουν ἐκ τοῦ ὀνόματος τὸ ρῆμα «κραιαίνω» μὲ τὴ σημασία τοῦ ἐκτελῶ, ἐκπληρῶ. Ἐκ τῆς ρίζας δὲ ΚΡΑΝ- ἢ ΚΡΑ- παρήχθησαν οἱ λέξεις κραντήρ (ὁ ἐκτελῶν), κράντωρ (κυβερνήτης, βασιλεύς), κράτος (ἰσχύς, δύναμις, ἐξουσία), κρέων (ἄρχων, δεσπότης, κύριος).

Τί ὅμως σημαίνει ὁ φθόγγος μὲ σημασία «ΚΡ»; Εἶναι φανερό, μετὰ τὰ ὅσα ἀ-

νέπτυξα, ὅτι τὸ «Κ» ἐδῶ σημαίνει κόπτω-διαχωρίζω. Μὲ τὴν σύνδεσί του ὅμως μὲ τὸ «Ρ» μᾶς ἀφήνει νὰ ἐννοήσουμε ὅτι τὸ «ΚΡΑ», δηλαδὴ ἡ ἀποκοπή, γίνεται ἐπὶ ἀνθρώπου καὶ ἐπομένως τὸ «ΡΑ» ἐδῶ μπορεῖ νὰ δηλώνῃ καὶ τὴν ροὴ αἵματος. Στὸ ὄνομα ὅμως ΚΡΟΝΟΣ τὸ κτυπῶ, κόπτω, διαχωρίζω, ἀκρωτηριάζω, σταματῶ δι' ἀποκοπῆς τὴν ροή, τὴν συνέχεια(;), σκοπὸν ἔχει τὸ «ΚΡ-άτος» τοῦ Οὐρανοῦ, τὸν *Οὐρανόν*. Καὶ νέο ἐρώτημα: Ποῖον *Οὐρανόν*; Ἡ ἀπάντησι εἶναι: τὸν «ΝΟ», δηλαδὴ τὸν διανέμοντα (*Νέμω*) τὰ ἀγαθὰ κατὰ τὴν ἀξίαν, ὥστε νὰ μὴν προκαλεῖται ἡ δικαία ὀργή (*Νέμεσις*) στὸν κόσμον γύρω του, σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη (Ο). Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα αὐτοῦ (Σ-σημα).

Θεωρῶ ὡς βέβαιο ὅτι τὰ ὀνόματα στοὺς ἀνθρώπους δὲν ἐδίδοντο ὅπως στὰ πράγματα, ἐκ τῶν προτέρων, ἀλλὰ ἀφοῦ ἀναδεικνύοντο τὰ σωματικά, ψυχικά καὶ πνευματικά προτερήματα ἢ ἐλαττώματά των. Ἡ ἀπόδειξι περιέχεται στὸ ὄνομα «*Τιτάνες*», τὸ ὁποῖο ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Οὐρανοῦ σ' ἐκείνους τοὺς βασιλεῖς («*Τιτῆνας καλέεσκε*»), διότι «*τιταίνοντας ἀτασθαλίη μέγα ῥέξαι ἔργον...*». [Θεογ. στίχ. 207-210: «*Τιτᾶνας*» ἀπεκάλεσε, διότι τεντώνοντας τὴν ἀδικία διέπραξαν ἀποτρόπαιο ἔργο]. Τὸ συμπέρασμα μου εἶναι, ὅτι διὰ τοῦ ὀνόματος «*Κρόνος*» ἔκλεισε, τεματίσθηκε, ἔλαβε τέλος ἡ παλαιὰ περίοδος τῶν Οὐρανίωνων (πόλεμος Τιτάνων — ἄνοδος τοῦ Διός) καὶ ἐπομένως καὶ ἡ «*τῆς στάσειος τελευτή... τῆδε γ' ὁδῷ κρανεσθαι*» [δι' αὐτῆς τῆς μορφῆς ἐξεπληρώθη], ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Ὀμηρος ('Ιλ. I 625-626) σ' ἄλλη περίπτωσι. Αὐτὴ δὲ ἡ περίοδος ἔχει ἀσφαλῆ σχέσι μὲ αὐτὴν ποὺ ὁ Ἡσίοδος ὠνόμασε «*χρῦσεον γένος*» (ἴδε εἰς κεφάλαιον «*Σίδηρος*») καὶ ἵσως ἀκόμη δικαιολογεῖ τοὺς Ἀθηναίους τῶν κλασσικῶν χρόνων, ποὺ ἔδιδαν στὸν παρελθόντα χρόνον τὸ ὄνομα «*Κρόνος*» μὲ τὴν κακὴ πάντοτε σημασίαν τοῦ «*ξεμωραμένον*» γέροντος, ὁ ὁποῖος ἀπέρχεται γιὰ νὰ ἔλθῃ ἡ νέα ἐποχή¹. Τέλος ἡ ἐτυμολογικὴ ἐρμηνεία τοῦ Πλάτωνος γιὰ τὸ ὄνομα «*Κρόνος*» ὡς προερχόμενη ἐκ τοῦ «*κόρος*» χάρις εἰς τὸν «*καθαρόν καὶ ἀκήρατον αὐτοῦ νοῦν*» ἔρχεται σὲ πλήρη ἀντίθεσι μὲ τὸ «*ἀγκυλομήτης*», ὅπως τὸν ἀποκαλεῖ ἡ «*Θεογονία*».

ΚΑΔΜΟΣ

Μετὰ τὸν «*Κρόνον*» ὁ «*Κάδμος*» θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ ἀμέσως ἐδῶ. Θὰ ἀναφερθῶ συνοπτικῶς καὶ στὴν ἱστορία τοῦ Κάδμου, ὅπως αὐτὴ ἀποσπασματικῶς περιῆλθε εἰς γνῶσιν τῶν μεταγενεστέρων ἐκ τῆς «*Θεογονίας*», τῶν «*Ῥοιῶν*» καὶ τοῦ Ὀμήρου, τῶν μόνων ἀρχαίων πηγῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἔγιναν γνωστὰ τὰ σπουδαῖα ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων τῶν πανάρχαιων χρόνων, ὅπως καὶ τὰ πλεον χαρακτηριστικὰ γνῶρισμα αὐτῶν ἢ τοῦ ἔργου των. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸ θεώρησα πάντοτε, ὅτι τὰ συμπεράσματα τῆς ἱστορικῆς, καθ' ὅλα, αὐτῆς περιόδου, ἢ ὁποία ἐτεματίσθη διὰ τοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμοῦ, μόνο μέσω τῶν κειμένων αὐτῶν πρέπει ἐκ νέου νὰ ἀναζητηθοῦν. Κάθε μεταγενέστερη μελέτη ἐκείνης τῆς περιόδου πρέπει νὰ ἐξετάζεται προσεκτικὰ, διότι εἶναι δυνατόν νὰ διδῇ πληροφορίες συμπληρωματικὲς ἀλλὰ καὶ παραπλανητικὲς ἢ ἀκόμη φαντα-

1. *Κρόνια* ἐλέγετο ἡ ἑορτὴ τοῦ Κρόνου, ἢ ὁποία ἐτελεῖτο κατὰ τὴν 20ὴν τοῦ μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος, ὁ ὁποῖος «*κάποτε*» ἐλέγετο καὶ «*Κρόνιος μῆν*». Ὁ Ἑκατομβαιῶν ἦταν ὁ πρῶτος μῆνας τοῦ Ἀττικοῦ ἔτους καὶ ἀντιστοιχοῦσε πρὸς τὸ ἀπὸ 15 Ἰουλίου διάστημα μέχρι τῆς 16 Αὐγούστου. «*Κρονίων ὄζειν*» = ἔχειν ὁσμὴν παλαιῶν χρόνων.

‘Ο Κάδμος φονεύει τὸν δράκοντα στοὺς Δελφούς καθ’ ὑπόδειξιν τοῦ Ἀπόλλωνος (συμβολισμός τῆς ἐξαλείψεως τῆς βαρβαρότητας ἀπὸ τὸν ἐκπολιτιστὴ Κάδμο, πού ἦταν σύγχρονος τοῦ Διὸς).

στικές. Είναι δὲ γνωστό, ὅτι ἡ ἱστορία τῆς πανάρχαιας αὐτῆς περιόδου, τῆς πρὸ Δευκαλίωνος, πολλὰ δεινὰ ὑπὸ τῶν μυθοπλαστῶν ὑπέστη. Τὸ πρόσωπο ἰδιαίτερα τοῦ «Κάδμου», μὲ τὸ ὁποῖο ἐδῶ θὰ ἀσχοληθῶ, ἔχει ὁδηγήσει σὲ πολλές χρονολογικὲς «περιπλανήσεις» καί, τὸ χειρότερο, διεπράχθη τὸ λάθος τῆς ἱστορικῆς συγχύσεως ἢ ἐλλείψεως σαφηνείας ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ὡς πρὸς τὸ ὄνομά του, τὸ ἀλφάβητο καὶ τοὺς Φοίνικες, μὲ συνέπεια νὰ ὁδηγηθοῦν ἀργότερα οἱ ἀνατροπεῖς τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ λόγου, στηριζόμενοι ἔστω καὶ ἀτελῶς, στὴν ἀπόδοσι τῆς «ἐπινοήσεως» τοῦ ἀλφάβητου τοῦ Φοίνικος. Εἶμαι ὡς ἐκ τούτου ὑποχρεωμένος (α) ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ἡ «ἐπινόησις» προϋποθέτει συμβατικότητα, δηλαδὴ μὴ αἰτιώδη σχέσι, (β) ἐπειδὴ ἡ παρούσα ἔρευνα σκοπὸν ἔχει νὰ ἀποδείξῃ δι' αὐτῆς πλεόν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας τὴν ἐλληνικὴν προέλευσι τοῦ ἀλφάβητου καὶ (γ) ἐπειδὴ ὁ Κάδμος αὐτός, γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Ἡρόδοτος διέπραξε τὴν αὐθαιρεσίαν νὰ τὸν φέρῃ στὰ δικά του χρονολογικὰ «πιστεῦω», ἀναφέρεται στὰ πανάρχαια κείμενα ποὺ στηρίζουν τὸ ἱστορικὸ μέρος τῆς παρούσης ἔρευνας, νὰ σταθῶ περισσότερο στὸ ὄνομα αὐτό².

« Ἀρμονίην θ', ἣν Κάδμος ὑπέρθυμος θετ' ἄκοιτιν» [...]

*«Κάδμω δ' Ἀρμονίη, θυγάτηρ χρυσῆς Ἀφροδίτης,
Ἰνώ καὶ Σεμέλην καὶ ἄγαν ἡν καλλιπάρηον
Αὐτονόην θ' ἣν γῆμεν Ἀρισταῖος βαθυχαίτης
γείνατο καὶ Πολύδωρον ἐν στεφάνῳ ἐνὶ Θήβῃ»*

[τὴν Ἀρμονίαν, ποὺ ἐπῆρε ὡς σύζυγο ὁ μεγαλόκαρδος Κάδμος (...). Καὶ σ' αὐτὸν τὸν Κάδμο ἢ Ἀρμονίαν, ἢ θυγάτηρ τῆς χρυσῆς Ἀφροδίτης, ἔδωσε τὴν Ἰνώ καὶ τὴν Σεμέλην καὶ τὴν ἔνδοξον καὶ ὠραία στὸ πρόσωπο Αὐτονόην, τὴν ὁποία παντρεύθηκε ὁ Ἀρισταῖος ὁ πυκνὴν καὶ μακρὰν κόμην ἔχων, μετὰ τῆς ὁποίας γέννησε τὸν Πολύδωρον, τὸν μόνον στὴν Θήβαν τὴν στεφανωμένην μὲ ὠραῖο τεῖχος.] Στὸν στίχο 940 ἢ «Θεογονία» μᾶς ὁμιλεῖ γιὰ τὴν Σεμέλην, τὴν κόρη τοῦ Κάδμου καὶ τῆς Ἀρμονίας, καὶ ἀφήνει νὰ ἐννοηθῇ ὅτι διὰ τοῦ Διός, «*ἱερὸν λέχος εἰσαναβάσσα*» καὶ αὐτὴ, ἔφερε στὸν κόσμον ἔνδοξον καὶ φημισμένο υἱό, τὸν Διώνυσον τὸν πολύχαρον:

*«Καδμείη δ' ἄρα Σεμέλη τέκε φαίδιμον υἱὸν
μειχθεῖς ἐν φιλότῃ, Διώνυσον πολυγηθέα
ἀθάνατον θνητῇ· νῦν δ' ἀμφότεροι θεοὶ εἰσιν»*

Στὸν στίχο 947 μᾶς λέγει, ὅτι ὁ χρυσομάλλης Διώνυσος τὴν ξανθὴν Ἀριάδην, τοῦ Μίνως τὴν κόρη, ἔλαβε ὡς σύζυγον:

*«Χρυσοκόμης δὲ Διώνυσος ξανθὴν Ἀριάδην,
κούρην Μίνως θαλερὴν ποιήσατ' ἄκοιτιν.»*

Ποιὸς Μίνως εἶναι αὐτός (διότι ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι βασιλεῖς στὴν Κρήτη μὲ

2. Στὸ λεξικὸ «Σουίδα» καὶ στὴ λέξι «Κάδμος» μνημονεύεται τὸ ὄνομα Κάδμος ὁ Κῶος ἱδρυτὴς τῆς πόλεως Ζάγκλης (Μεσσήνης), ὁ Κάδμος ὁ Μιλήσιος (ἱστορικός), ὅπως ἀκόμη ὅτι τὸ ὄνομα αὐτὸ ἐδόθη σὲ ποταμὸ τῆς Ἡπείρου καὶ σὲ ὄρος τῆς Μ. Ἀσίας. Εἶναι δηλαδὴ παράδοξον νὰ θεωροῦμε, ὅτι τὸ ὄνομα «Κάδμος» εἶναι ἄρκετὸ ἀπὸ μόνο του χωρὶς καμμία ἄλλη σύνδεσι νὰ μᾶς ὁδηγῇ σὲ συμπεράσματα. Τὸ λεξικὸ «Σουίδα» (Ιος αἰὼν μ.Χ.) ἐκτός τῶν ἄλλων περιέχει καὶ πλούσιο ἱστορικὸ ὕλικό μὲ ἀποσπάσματα Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων συγγραφέων.

τὸ ὄνομα Μίνως), μᾶς τὸ λέει ὁ Ὅμηρος (᾽Οδύσ. Τ 179) τονίζοντας ὅτι στὸν στίχον αὐτὸ ὁμιλεῖ γιὰ τοῦ μεγάλου Διὸς τὸν σύντροφο:

*«Τῇσι δ' ἐνὶ Κνωσὸς μεγάλη πόλις, ἔνθα τε Μίνως
ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστῆς».*

Ἐκ τῶν στίχων αὐτῶν ποὺ παρέθεσα, καταδεικνύω ὅτι ὁ Κάδμος, ὁ ἰδρυτὴς τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν, εἶναι σύγχρονος τοῦ Διὸς, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε ὁ ἔραστής τῆς κόρης του Σεμέλης, ἐκ τῆς ὁποίας ἐγεννήθη ὁ «Διώνυσος πολυγηθέας». Τὴν Θῆβα τέλος ὁ Ἡσίοδος (*Ἔργα καὶ Ἡμέραι*, στίχ. 162) ἀποκαλεῖ «ἐπτάπυλον», μὲ ἐπτὰ θύρες.

Στὸν Ὅμηρο (᾽Οδύσ. Ε 333-335) μᾶς δίδεται πλαγίως μιὰ πληροφορία σημαντική. Μᾶς λέει δηλαδὴ ὅτι: Ὁ Ὀδυσσεὺς μέσα σὲ μιὰ φοβερὴ θαλασσοταραχὴ, τὴν ὁποία περιγράφει μὲ ἀπροσέγγιστο μέχρι σήμερα τρόπο (Ε 299-335), αἰσθάνονταν πὼς ἐχάνετο. Τότε ὅμως ἡ κόρη τοῦ Κάδμου ἢ Ἰνώ, ποὺ **πρῶτα ἦτανε θνητὴ μ' ἀνθρώπινη φωνή, ἐνῶ τώρα μέσ' στίς θάλασσες ἀπολαμβάνει θεϊκῶν τιμῶν**, τὸν λυπήθηκε κ.λπ.:

*«Τὸν δὲ ἶδεν Κάδμου θυγάτηρ, καλλίσφυρος Ἰνώ,
λευκοθέη, ἥ πρὶν μὲν ἔην βροτὸς αὐδήεσσα
νῦν δ' ἄλῳς ἐν πελάγεσσι θεῶν ἐξέμμορε τιμῆς».*

Στοὺς στίχους αὐτοὺς (Ε 333-335) ὁ Ὅμηρος διὰ τοῦ «πρίν» μὲ τὴν σημασίαν τοῦ «ἄλλοτε ποτε» ἀπομακρύνει τὸ πρόσωπο τῆς κόρης τοῦ Κάδμου Ἰνοῦς ἀλλὰ καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Κάδμου στὸ ἄγνωστο παρελθὸν καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει στὴν ἐποχὴ τοῦ Διὸς («θεῶν ἐξέμμορε τιμῆς»). Αὐτὴ ἄλλωστε εἶναι ἡ δευτέρη ἀναφορὰ τοῦ Ὁμήρου στὸν Κάδμο. Ἡ πρώτη γίνεται στὴν Ἰλιάδα (Ξ 325), ὅπου παραδέχεται ὁ Ζεὺς ὡς δικό του υἱὸν τὸν Διώνυσον τῆς Σεμέλης.

Ἄς δοῦμε τώρα, ἀπὸ ἱστορικὴ σκοπιά, τίς πληροφορίες καὶ τὰ συμπεράσματα τοῦ Ἡροδότου, συνοπτικῶς. Ἀρχίζω μὲ τίς πληροφορίες ποὺ ἔλαβε ἐκ τῶν ἱερέων (Εὐτέρπη 143-146):

«Μὲ εἰσήγαγον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ (τοῦ Καρνάκ) καὶ ἐκεῖ μοῦ ἔδειξαν τριακοσίους τεσσαράκοντα καὶ ἓνα κολοσσούς ξυλίνους λέγοντες ὅτι κάθε ἀρχιερεὺς τοῦ Ἡφαίστου στήνει εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ἐν ὅσῳ ἀκόμη ζῇ, ἓνα ξόανον μὲ τὴν μορφήν του· δεικνύοντες εἰς ἐμὲ οἱ ἱερεῖς τὰ ξόανα ταῦτα καὶ ἀπαριθμοῦντες μὲ ἐβεβαίωνον ὅτι καθένα ἀπὸ τὰ πρόσωπα αὐτὰ ἦτο υἱὸς ἐνὸς πατρὸς συμπεριλαμβανομένου εἰς τὴν σειράν³.

» Ἀρχισαν - συνεχίζει ὁ Ἡρόδοτος — ἀπὸ τὴν εἰκόνα (ξόανον) ποὺ ἀπέθανε τελευταῖος καὶ ἐπέρασαν ὁλόκληρον τὴν σειράν, ἕως ὅτου συνεπλήρωσαν τὴν ἀπόδειξιν δι' ὅλας τὰς σειράς, ἀπὸ τὸν πρῶτον βασιλέα ἕως τὸν ἱερέα τοῦτον τοῦ Ἡφαίστου, ποὺ ἐβασίλευε τώρα. Καὶ ὄντως τριακόσια μὲν γενεαὶ ἀνθρώπων εἰς σειράν ἀρρένων ἰσοδυναμοῦν πρὸς δέκα χιλιάδας χρόνια· καὶ αἱ τεσσαράκοντα μία γενεαὶ ποὺ ὑπολείπονται προστιθέμεναι εἰς τὰς τρακοσίας μᾶς δίδουν χίλια τριακόσια τεσσαράκοντα ἔτη.

3. Ἀξιοπαρατήρητο εἶναι ὅτι πρὸ 150 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἡροδότου ὁ Ἐκαταῖος δηλώνει στὸ βιβλίον του «Γῆς περίοδος» ὅτι τοῦ εἶχαν ἐπιδείξει τέσσαρα ξόανα ὀλιγώτερα αὐτῶν ποὺ μέτρησε ὁ Ἡρόδοτος.

»Οὕτως εἰς διάστημα ἔνδεκα χιλιάδων καὶ τριακοσίων τεσσαράκοντα ἐτῶν, συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους των, οὐδεὶς θεὸς μὲ ἀνθρωπίνην ὑπόστασιν ἐγεννήθη. Οἱ τριακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε κολοσσοὶ ἐγεννήθησαν Πίρωμις ἀπὸ Πίρωμιν, χωρὶς νὰ συνδέσουν αὐτοὺς οὔτε μὲ θεὸν οὔτε μὲ ἥρωα. Πίρωμις μεταφραζόμενον εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν σημαίνει “καλὸς κάγαθός”.

»Αὐτοὶ ὅμως πού ἐβασίλευσαν εἰς τὴν Αἴγυπτον πρὶν ἀπ’ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, ἦσαν, ἔλεγον, θεοὶ ζῶντες μαζὶ μὲ ἀνθρώπους καὶ ὅτι ἀπ’ αὐτοὺς κάθε φορὰν ἦτο ἓνας πού εἶχε τὴν ἐξουσίαν. Τελευταῖος ἐβασίλευσε τῆς Αἰγύπτου, ἔλεγαν, ὁ Ὡρος υἱὸς τοῦ Ὁσίριος... Ὁ Ὁσίρις εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὀνομάζεται Διόνυσος.

»Οἱ Αἰγύπτιοι βεβαιώνουν, ὅτι γνωρίζουν ἀσφαλῶς τοὺς ἀριθμοὺς τούτους, διότι πάντοτε ἀριθμοῦν τὰ ἔτη καὶ τὰ καταγράφουν. Κατὰ τὴν ἰδικήν μου ὁμῶς ἄποψιν ἀπὸ τὸν Διόνυσον, πού λέγουν ὅτι ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν Σεμέλην τὴν κόρην τοῦ Κάδμου, μέχρι τώρα πού ἐγὼ εὐρίσκομαι ἐδῶ, εἶναι περίπου χίλια ἑξακόσια χρόνια ... μεταξὺ λοιπὸν τῶν δύο τούτων ἀπόψεων εἶναι ἐλεύθερος ὁ καθένας νὰ παραδεχθῇ ἐκεῖνο πού θὰ θεωρήσῃ πειστικώτερον».

Αὐτὰ μᾶς λείει ὁ Ἡρόδοτος, καὶ βεβαίως δικαιоῦται νὰ ἔχῃ τὶς δικές του ἀπόψεις στηριγμένες στὸν τράγο «*Μένδην*», στὸν υἱὸ τοῦ Ἀμυθέωνος Μελάμποδα, ὁ ὁποῖος δίδαξε στοὺς Ἕλληνες καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Διονύσου καὶ τὴν θυσία καὶ τὴν πομπή τοῦ φαλλοῦ, ὅπως νομίζει. Εἶναι δὲ ἐπίσης ἀσφαλῶς δικαίωμα του νὰ μὴν παραδέχεται ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἐπῆραν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες «*τοῦτο ἢ ἄλλο*» ἔθιμο: «*Οὐ μὲν οὐδὲ φήσω ὅκα Αἰγύπτιοι παρ’ Ἑλλήνων ἔλαβον ἢ τοῦτο ἢ ἄλλο κοῦ τι νόμιοι*» (Εὐτέρπη 49 κ.ά.). Ἀλλὰ μὲ τὰ «*νομίζω*» καὶ τὰ «*δὲν παραδέχομαι*» δὲν ἀνατρέπονται οἱ ἀποδείξεις τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων. Καὶ πάλι εἶμαι εὐγνώμων πρὸς αὐτόν, διότι εἶχε τὴν ἐντιμότητα νὰ καταγράψῃ καὶ τὶς πληροφορίες του, παρ’ ὅλο πού δὲν ἔτρεφε μεγάλην ἐκτίμησιν πρὸς τοὺς ἐκείθεν τοῦ Αἰγαίου Ἕλληνες...

Τί ὁμως ἀποδεικνύουν οἱ πληροφορίες αὐτὲς ἐν συνδυασμῷ πρὸς αὐτὲς τῆς «*Θεογονίας*», τῶν «*Ῥοιῶν*» καὶ τοῦ Ὀμήρου — προγενεστέρων τοῦ Ἡροδότου; Ἦταν μήπως συνεννοημένοι ὅλοι αὐτοί, γιὰ νὰ παραπλανήσουν τὸν ἐπισκέπτη τοὺς Ἡρόδοτο; Ἀσφαλῶς ὄχι. Τότε; Δὲν θὰ σχολιάσω καθόλου τὰ λεγόμενα ὑπ’ αὐτοῦ στὸ Ε’ βιβλίον του (Τερψιχόρη 58) σχετικὰ μὲ τὸν Κάδμο καὶ τοὺς Φοῖνικες, διότι ἡ παρούσα ἔρευνα παρέχει τὶς ἀποδείξεις, πού ἐλάχιστα ἐρέθισαν τὸ περὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας ἐνδιαφέρον του. Οἱ πληροφορίες ὁμως αὐτὲς οἱ προερχόμενες ἐκ τῶν ἱερέων τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡφαίστου (Καρνάκ) ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ Κάδμος ἐξῆσε πράγματι κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Διὸς. Καὶ ὁμιλῶ γιὰ τὸν Κάδμο τὸν ἰδρυτὴ τῶν Θηβῶν καὶ πατέρα τῆς Σεμέλης, τῆς μητρὸς τοῦ Διωνύσου. Αὐτὸς ὁ Κάδμος γιὰ τοὺς ἱερεῖς τοῦ Ἡφαίστου, τοῦ ναοῦ τῶν Αἰγυπτιακῶν Θηβῶν, ἐξῆσε πρὸ δέκα πέντε χιλιάδων ἐτῶν: «*πεντακισχίλια καὶ μύρια λογίζονται εἶναι ἐς Ἀμασιν βασιλέα*» (Εὐτέρπη 145)· ἐπομένως τὸ δικό μας συμπέρασμα εἶναι τουλάχιστον αὐτό, ἐφ’ ὅσον γιὰ τὰ ἀναφερόμενα πρόσωπα ἐκ τῶν ἄλλων πηγῶν δὲν ἔχουμε χρονικὲς ἐνδείξεις.

Ἐπάρχει μήπως κάποιο αἴτιον γιὰ τὴν ἀνάμειξιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Κάδμου στὸ

ζήτημα τοῦ ἀλφαβήτου; Μήπως ἐκ τῶν Θηβῶν ἄρχισε ἡ μεταβολὴ τοῦ συλλαβικοῦ συστήματος γραφῆς (πρβλ. γραφὴν πινακίδων τῆς Κνωσοῦ καὶ τῆς Πύλου) καὶ ὁ Κάδμος ἐπεσκέφθη τὸν εὐρύτερο χῶρο τῆς Διός-πολιτικῆς, γιὰ νὰ μεταδώσῃ ἢ προσαρμόσῃ τὰ ἰσχύοντα μέχρι τότε συστήματα γραφῆς στὸ νέο τρόπο, δηλαδὴ στὸ φθογγογραφικὸ σύστημα ποὺ ἰσχύει μέχρι σήμερα; Πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπολύτως λογικόν, ὅτι σὲ καμμία περίπτωσι δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ἀλλάξῃς τὸν τρόπον τῆς γραφῆς ἐνὸς λαοῦ, ἐὰν προηγουμένως δὲν προσαρμόσῃς τὰ γραφικὰ νέα στοιχεῖα στὶς φωνητικὲς του ἀνάγκες. Αὐτὴ ἡ αἰτιώδης σχέσι συμβόλων καὶ φωνητικῆς ἀναλύσεως, ἡ ὁποία κατὰ τὴν περίοδο τῆς συλλαβικῆς γραφῆς ἐκαλύπτετο ἐν μέρει ἐκ τῶν εἰκονιζομένων πραγμάτων (φωνοποίησι ἰδεογράμματος), δὲν θὰ ἦταν ἀσφαλῶς εὐκόλο στὶς παλαιότερες ἀκόμη καὶ αὐτῆς μεθόδους γραφῆς, π.χ. ἱερογλυφικά (ἂν, ὡς ὑποθέτω, αὐτὴ ἦταν ἡ σειρά), νὰ ἀλλάξῃ, ἀπὸ τὴν μία ἡμέρα στὴν ἄλλη, τὴν γραφὴν ἐνὸς λαοῦ⁴. Θεωρῶ ἐπίσης ὡς λογικόν, σὲ ἡμιπολίτιστους λαοὺς τῶν ἰδεογραμμάτων ἢ φωνοποίησι νὰ εἶναι ἀσφαλῶς πλησιέστερη πρὸς τὴν ἀδιαμόρφωτη ἀκόμη γλωσσικὴ πλαστικότητα αὐτῶν τῶν λαῶν. Τὸ συμπέρασμα ποὺ προκύπτει ἐξ ὅλων αὐτῶν τῶν ἱστορικῶν συνδυασμῶν (Κάδμος — Σεμέλη — Διώνυσος — Θῆβαι Βοιωτίας καὶ Θῆβαι Αἰγύπτου — «ἱερὰ γράμματα») εἶναι ὅτι ἡ λύσι ἴσως νὰ μᾶς δίδεται στὶς λέξεις *Θήβα* καὶ *Κάδμος*. Ἦδη γνωρίζουμε τίς κωδικὲς σημασίαις τῶν περισσώτερων γραμμάτων καὶ τῶν δύο λέξεων.

Ἄς ἀρχίσω μὲ τὸ ὄνομα *Θήβα*. Τὸ Θ= βλέπω, τὸ Η= ἥλιος, φῶς, τὸ Β= βαίνων (βία ἢ βούλησις), τὸ Α= ἄνθρωπος. *Θήβα* λοιπὸν εἶναι ἡ πόλι τοῦ φωτός, πρὸς τὴν ὁποία βαδίζουν οἱ ἄνθρωποι (ἀφήνω τὸν ἀναγνώστη νὰ προχωρήσῃ σὲ ἄλλες παραλλαγές). Ἐδῶ θὰ ὑπενθυμίσω στοὺς μαθητὲς τῶν παλαιῶν Γυμνασίων τὸν πρῶτο στίχο τοῦ χοροῦ ἐκ τῆς «Ἀντιγόνης» τοῦ Σοφοκλέους, ποὺ ἔλεγε: «ἀκτίς ἀελίου, τὸ κάλλιστον ἐπταπύλῳ φανέν Θήβα τῶν προτέρων φάος». Γιατὶ ὁμῶς «προτέρων» σημαίνει τὰς πρόσθεν ἡμέρας ἢ τῶν προτέρων ἡμερῶν; Ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι ἡ Θήβα, ὅπως τὸ λέει καὶ ἡ λέξι, ὑπῆρξε πόλι τοῦ φωτός τῶν ἀρχαίων (τότε) χρόνων [«οὗτος δὲ προτέρης γενεῆς πρότερον τ' ἀνθρώπων»] (Ἰλ. Ψ 790): Αὐτὸς δὲ παλαιότερας γενιᾶς παλαιότερων ἀνθρώπων].

Μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποκάλυψι, στὴν ὁποία μᾶς ὠδήγησεν ἡ ἀποκωδικοποίησι τοῦ ὀνόματος «*Θήβα*», ἃς δοῦμε τὸ ὄνομα *Κάδμος*, ποὺ εἶναι ὁ ἰδρυτὴς τῶν Θηβῶν κατὰ τὴν «*Θεογονίαν*». Πρὸ τῆς ἀναλύσεως ὁμῶς τοῦ ὀνόματος «*Κάδμος*» θὰ ἀναπτύξω τὴν πρόθεσι «*κατά*», ἡ ὁποία εἶναι τὸ πρῶτο συνθετικὸν τριῶν χιλιάδων τουλάχιστον λέξεων τοῦ λήμματος «Κ». Αὐτὸ βεβαίως τὸ ἐπιχειρῶ, διότι ἔχει, ὅπως θὰ διαπιστώσουμε, ἀπόλυτη σχέσι μὲ τὴν ὀργάνωσι καὶ δομὴ τοῦ ὀνόματος «*Κάδμος*».

* Ἡ Θήβα τῆς Βοιωτίας ἐκαλεῖτο «ἐπτάπυλος», τῆς Αἰγύπτου «ἐκατόμυλαι», ἀλλὰ πέραν τῶν δύο αὐτῶν Θηβῶν ἀναφέρονται ἀκόμη ἡ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου [Ἰλ. Ζ 416] Θήβα «ὕψιπυλος», ὅπως καὶ ἕτεραι ἔξι Θῆβαι κατὰ τὸν γεωγράφον Στέφανον Βυζάντιον. Οἱ πόλεις αὐτὲς πρέπει νὰ ἦσαν καὶ κέντρα ἀναπτύξεως τοῦ λόγου καὶ ἐπομένως τοῦ πολιτισμοῦ.

4. Γιὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντες νὰ μυηθοῦν στὴν γραφὴ τῶν Μινωικῶν καὶ τῆς Πύλου θὰ συνιστοῦσα τὴν ἐργασία τοῦ ἐρευνητοῦ κ. Ν.Α. Μασουρίδη, «Ἡ Μινωικὴ γραφὴ εἰς τὰς πινακίδας τῆς Πύλου».

Στὸν Ὅμηρο καὶ τὸν Ἡσίοδο συναντοῦμε τὴν πρόθεσι «κατά» πρὸ τοῦ συμφώνου «δ» νὰ μεταβάλλῃ τὸ «τ» σὲ «δ» ἀποβάλλοντας συγχρόνως τὸ φωνῆεν «α». Π.χ. (Ὀδύς. Δ 72) «χαλκοῦ τε στεροπὴν κάδ δώματα ἤχηεντα» [καὶ τῇ χάλκινῃ λάμπῃ κατὰ τὰ δωμάτια τὰ ἤχουντα] ἢ (Ἰλιάς Β 160) «Κάδ δέ κεν εὐχολὴν Πριάμῳ καὶ Τρωσὶ λίποιεν» [Κατὰ δὲ ἄν ὡς καύχημα στὸν Πρίαμο καὶ τοὺς Τρῶες ἀφήσουν (τὴν Ἑλένη)]. Καὶ στὸ «Ἔργα καὶ Ἡμέραι» (στίχ. 336) «κάδ δύναμιν δ' ἔρδειν ἰέρ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν» [τὸ κατὰ δύναμιν πρέπει νὰ προσφέρῃ θυσιᾶς στοὺς ἀθανάτους θεοὺς].

Ἡ ριζικὴ σημασία τῆς προθέσεως «κατά» εἶναι τὸ κάτω, πρὸς τὰ κάτω· σημαίνει (α) τὴν κίνησι ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω π.χ. «βῆ δὲ κατ' Ὀλύμποιο καρῆνων χωρόμενον κῆρ» [Ἰλ. Α 44: Κατέβηκε δὲ ἀπ' τοῦ Ὀλύμπου τὰ ἀκρώρεια βαρεῖα ὠργισμένος στὴν ψυχὴ], (β) ἐπὶ κινήσεως: πρὸς τὰ κάτω, (γ) ἐπὶ κινήσεως εἰς ἔκτασιν, (δ) ἀπέναντι, (ε) ἐπὶ ὅλου διηρημένου εἰς μέρη, ἐπὶ μερῶν χρόνου, ἐπὶ ἀριθμῶν, πρὸς δήλωσιν διευθύνσεως, συμφωνίας, συγκρίσεως ἢ παραβολῆς, ἐπὶ εὐνοίας θεοῦ, ἐπὶ χρόνου διαρκούντος τινος γεγονότος. Καὶ τέλος ἐν συνθέσει σημαίνει: (I) πρὸς τὰ κάτω, (II) συμφωνίαν, (III) τὸ ἐναντίον ἐπὶ ἐχθρικῆς σημασίας, (IV) συχνάκις μόνον πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἀπλῆς λέξεως, (V) ἐνίοτε τίθεται ὅπως δώση μεταβατικὴν δύναμιν εἰς ῥῆμα ἀμετάβατον, (VI) ὑπονοεῖ φθοράν, ἀνάλωσιν, δαπάνην, (VII) σημαίνει κατὰταξιν, (VIII) διαμελισμόν. Καὶ τέλος ἡ πρόθεσις κατὰ συντεμένετο ἐνίοτε, ἰδίως παρὰ τοῖς Ἑπικ. εἰς *κάγ*, *κάδ* κ.λπ. πρὸ τῶν γ, δ, κ.λπ.

Αὐτὰ συνοπτικῶς περὶ τῆς προθέσεως «κατά». Εἶναι φανερό καὶ βεβαίως βγαίνει ἀμέσως ἐκ τῆς ἀναλύσεως (ἀποκωδικοποιήσεως) τοῦ συμφώνου Κ ὅτι: καὶ μόνο τὸ γράμμα «Κ» σημαίνει τὴν κίνησι αὐτὴ τὴν ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, ἢ ὅποια μαζὶ μὲ τὸν ἦχο «ΚΟΥΠ» ἢ «ΚΑΤ», πού προκαλεῖται ἀπ' τὸ «κόπτω» ἢ «κτυπῶ» τοῦ ἀνθρώπου (κίνησι καὶ ἐργαλεῖο) μᾶς ἔδωκε τὸν «φθόγγο μὲ σημασία» ΚΑΤ. Αὐτὸς ὁ φθόγγος, πού ἐγίνε ἡ πρόθεσι «κατά», πράγματι μᾶς δηλώνει, πρῶτον, τὴν κίνησι ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, διότι δι' αὐτῆς τὸ βάρος τοῦ ἐργαλείου καὶ ἡ δύναμις ἡ ἀνθρώπινη πολλαπλασιάζουν τὴν ἰσχύ τῆς κρούσεως, δεύτερον, τὸν ἄνθρωπο, διότι ἡ κίνησι αὐτὴ μπορεῖ νὰ παρουσιασθῇ καὶ ἐκ φυσικῶν φαινομένων (θάλασσα — ὄμβρος — κατολίσθησι — κεραυνός — ἡφαίστειο κ.ἄ.), τρίτον, ἡ κίνησι αὐτὴ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ φυσικὰ φαινόμενα, μᾶς δηλώνει κατεύθυνσι, στόχο τὸν ὅποιο ὁ ἄνθρωπος κτυπᾷ κατὰ κάποιαν ἔννοια ἢ τὸν ἀναγκάζει νὰ κινήθῃ ἢ ἐνισχύει τὴν μετάβασί του ἢ τοῦ προκαλεῖ φθορά, διαμελισμό κ.λπ., μὲ μέγιστη ὅμως συνέπεια τὸν πόλεμο ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπον. Ἦδη ἐγίνε ἀσφαλῶς ἀντιληπτὸ ὅτι σχημάτισε τὴν πρόθεσι «κατά», ὅπου «Κ» ἡ κίνησι κρούσεως, «Α» ὁ ἄνθρωπος, «Τ» τὸ τύπτω καὶ «Α» πάλι ὁ ἄνθρωπος.

Καὶ τώρα ἐπὶ τοῦ ὀνόματος ΚΑΔΜΟΣ. Ἡ λέξις μετὰ τὴν ἀνάλυσιν τῆς προθέσεως «κατά» ἢ «κάδ» θὰ μπορούσε νὰ χωρισθῇ σὲ δύο μέρη, δηλαδή ΚΑΔ-Μ,Ο,Σ. Ἐδῶ τὸ ΚΑΔ μᾶς δίδει τὸν ἄνθρωπο τὸν ἰσχυρὸ καὶ τὸν ἱκανὸ νὰ ἀντεπεξέλθῃ σ' ὅλες τὰς ἀντιξοότητες, διότι ἡ κτυπῶσα (Τ= τύπτουσα) δύναμις (Δ) παύει νὰ κτυπᾷ καὶ μένει μόνο ὡς δύναμις εὐφυΐας (Μ= μῆτις). Ταυτοχρόνως ἡ πρόθεσις «κατά» μὲ τὸ ῥῆμα *δείκνυμι* (πού ἔχει ρίζα ΔΕΙΚ- ἢ ΔΙΚ-) μᾶς δίδει μιὰ τρίτη σύνθεσι μὲ ἐρμηνεία τοῦ «Δ» ὡς ὑποκρύπτοντος τὸ *δεικνύω*= φανερώνω, κάμνω γνωστὸ, ἀποδεικνύω καὶ ἐν τῷ μέσῳ τύπῳ ὑποδέχομαι, χαιρετίζω (*δεξιὰ*

χείρ). Αὐτὴ λοιπὸν ἡ δύναμις τῆς εὐφυΐας (Μ) ἐκπορευόμενη ἐκ τοῦ κρατίστου, τοῦ ἀρίστου τῶν ἀνδρῶν (ΚΑ) φωτίζει [Θῆβαι] τὴν οἰκουμένη (Ο) σημαίνουσα⁵ (Σ) (*σημαίνω*= δεικνύω διὰ σημείου ἢ σημείων, φανερώνω, γνωστὸν ποιῶ).

Ἀνακεφαλαιώνοντας: ὁ πατέρας τῆς Σεμέλης καὶ πάππος τοῦ Διωνύσου ἢ Ὀσίριδος, ὅπως εἶπε ὅτι ἀποκαλοῦν οἱ Αἰγύπτιοι τὸν Διόνυσον ὁ Ἡρόδοτος, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Θήβας, τῆς πόλεως τοῦ πνευματικοῦ φωτός, τοῦ κέντρου ἢ τῶν κέντρων (Θῆβαι ὑπῆρξαν ἐννέα τὸν ἀριθμὸν) τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ ἐλληνικοῦ λόγου ὁ κάλλιστος (Κ) τῶν ἀνδρῶν (Α) ὁ δεικνύων (Δ) τὴν Διὸς σοφίαν (*μητις*) (Μ) διὰ τῶν Μουσῶν σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη (Ο), ὁ σημαίνων (Σ) διὰ σημείων ὁρατῶν καὶ ὄχι διὰ λόγου ὠνομάσθη ὑπὸ πάντων *ΚΑΔΜΟΣ*.

Αὐτὸς ὁ Κάδμος, οἱ ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου στὴν ἐκατόμυλον Θῆβην ἀπέδειξαν στὸν Ἡρόδοτο, ὅτι ἔζησε πρὸ 15.000 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπισκέψεώς του. Εἶναι δὲ ἀπορίας ἄξια, ἂν δὲν εἶναι ἐμβόλιμο τὸ μέρος αὐτό, ἢ σκέψιν ἂν ἀντιπαραθέσῃ ἓνας ἱστορικὸς στὶς ἀποδείξεις τὴν ἀστήρικτη ἀντίθετη γνώμη του. Ἐπίσης καὶ τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτοῦ (Τερψιχόρη 58) γίνονται ἀκατανόητα καὶ ὑποπτα, παρ' ὅλον ὅτι οἱ τριβές πρὸς τὴν ἀλήθεια διασκεδάζονται ἀπὸ ἓνα *ὥς ἐμοὶ δοκέει*. Καὶ στὸ τμήμα αὐτό, γιατί αὐτὸ τὸ *ὥς ἐμοὶ δοκέει* διακόπτεται (μὲ ἄνω τελεία), γιὰ νὰ συνεχίσῃ: *μετὰ δὲ χρόνου προβαίνοντος ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλλον καὶ τὸν ρυθμὸν τῶν γραμμάτων*; Καὶ ὥς πρὸ μὲν τὴν ὁμιλία, εἶναι φανερό ὅτι οἱ μεταφερθέντες, ὅπως λέγει, ὑπὸ τοῦ Κάδμου Φοῖνικες τὴν ἄλλαξαν καὶ ἄρχισαν νὰ ὁμιλοῦν ἐλληνικά, ὥς πρὸς τὴν γραφὴ ὅμως μᾶς λέγει ὅτι ἄλλαξαν τὴν μορφή τῶν στοιχείων!.. Ποιὸ εἶναι τὸ ἀληθές; Καὶ πάλι θεωρῶ ὥς ὑποπτο καὶ ἀποτέλεσμα ξένων παρεμβολῶν ὅλο τὸ Ε 58 τοῦ κειμένου.

Αὐτὰ περὶ Κάδμου. Ἐδῶ δὲ καὶ τὸ τέλος τοῦ συμφώνου «Κ».

5. Ὁ Πausanias (Βοιωτικά 31) ἀποκαλύπτει ὅτι στὸν Ἐλικῶνα καὶ στὴν πηγὴ «τοῦ Ἴππου» τοῦ ἐπεδείχθη πλᾶξ μολυβδίνη κατεστραμμένη σὲ πολλὰ μέρη, ἐπάνω στὴν ὁποία ἦταν γραμμένα τὰ «Ἔργα καὶ Ἡμέραι» τοῦ Ἡσιόδου. Ὑπάρχουν μάλιστα, μᾶς λέγει, καὶ «ἔπη μαντικά», τὰ ὁποία ἐξέλεξε καὶ ὁ ἴδιος, γιὰ τὰ ὁποία ἔλαβε ἐξηγήσεις «ἐπὶ τέρασιν». Τέρας= σημεῖο σπάνιο. Σῆμα= δεῖγμα διὰ τοῦ ὁποίου ἀναγνωρίζει κανεὶς πρᾶγμα ἢ πρόσωπο. Νὰ ἐπρόκειτο περὶ γραφῆς συλλαβικῆς μετὰ ἰδεογραμμάτων, γι' αὐτὸ μὴπως τὴν ὀνομάζει «ἔπη μαντικά»;

Α-ΠΑΙΔΕΥΤΑ, ΑΝ-ΙΣΤΟΡΗΤΑ ΚΑΙ Α-ΛΟΓΑ

Τὸ πρότυπο τοῦ ληστῆ στὰ Σχολεῖα!..

[Ἡ στήλη αὐτὴ σκοπὸν ἔχει νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ παιδεία ποὺ παρέχει τὸ νεοελληνικὸ κρατίδιο στὰ Ἑλληνόπουλα εἶναι ὑπεύθυνη γιὰ τὴν ἀγγραμματισμὴν καὶ τὴν ἀγλωσσίαν, ποὺ ἔγιναν πιά κανόνας στοὺς κατοίκους τοῦ τόπου αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον εἶναι καὶ ὑπεύθυνη γιὰ τὴν καταστροφή τῶν ἀξιών, τὴν ἐξαθλίωση καὶ τὴν ἐξαχρείωση τοῦ νεοελληνικοῦ ἥθους. Πιστεύοντας ὅτι τὰ σχολικὰ βιβλία ἀποτελοῦν τὸν καθρέφτη τοῦ Σχολείου θὰ κάνει κάθε φορὰ μιὰ παρουσίαση ἐνὸς διδασκομένου θέματος ἢ διδακτικοῦ βιβλίου, ὥστε οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Δ» νὰ βγάλουν τὰ συμπεράσματά τους. Ὡς πρῶτο θέμα ἐπιλέξαμε τὴν ἱστορία τοῦ Δρίμακου, ποὺ «διδάσκεται» στὰ παιδιὰ τῆς Δ΄ Τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου («Ἡ γλῶσσα μου», τεῦχος 2, σελ. 27-28)].

Κείμενο (ἀπὸ τὸ σχολικὸ βιβλίο):

«Ἡ νύχτα εἶχε προχωρήσει κι οἱ ἄλλοι δοῦλοι κοιμόνταν βαριά μέσα στὴν καλύβα... Ὁ Δρίμακος ἦταν ξαπλωμένος πάνω σ' ἓνα τρύπιο ἀχυρένιο στρώμα. Ἄν καὶ ἦταν ζεμένος ὅλη μέρα στὸ λιοτρίβι καὶ τὰ μέλη του τὰ βάραινε ἡ κούραση, δὲν μπορούσε νὰ κλείσῃ μάτι.

»Στὸ νοῦ του ἔρχονταν τὰ περασμένα του χρόνια. Καμμία μέρα τῆς ζωῆς του δὲ θυμόταν λεύτερη καὶ εἰρηνική. Παιδί, ἔζησε τοὺς πολέμους μὲ τὴ Σπάρτη. Ὅταν ἡ πατρίδα του Μεσσηνία νικήθηκε ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτες, τὸ χνοῦδι μὲν χάραινε στὸ πάνω του χεῖλος. Μόνο κάποια εἰκόνα θολή, σὰν σὲ ὄνειρο, εἶχε μένει βαθιά μὲς στὴν ψυχὴ του. Βλέπει τὸν ἑαυτὸ του παιδί νὰ παίξει ξέγνοιαστο στὸν ἀνθισμένο κήπο τοῦ σπιτιοῦ τους.

»Οἱ Σπαρτιάτες ὅλους τοὺς ἄντρες ἀπὸ τὴ Μεσσηνία τοὺς εἶχαν πάρει γιὰ σκλάβους. Στὴν ἀρχὴ δούλεψε σ' ἓνα πλούσιο γαιοκτήμονα. Ὅταν ὅμως ἔγινε ἡ ἐπανάσταση τῶν εἰλώτων, μὲ τὸ μεγάλο σεισμὸ ποὺ συγκλόνησε τὴ Σπάρτη, τὸ ἀφεντικό του τὸν πούλησε.

»Στὸ παζάρι τῆς Δήλου τὸν ἀγόρασε ἓνας Χιώτης ἐλαιοκτηματίας. Τὸν προτίμησε ἀνάμεσα σὲ ἄλλους γιὰ τὸ στιβαρὸ του κορμὶ καὶ τὴ δύναμή του. Τὸν ἔβαλε νὰ γυρίζει τὸ λιοτρίβι... [παράτιθεται καὶ σχετικὴ εἰκόνα].

» «Ἀχ! λευτεριά!.. ἔβγαине ὁ στεναγμὸς ἀπ' τὰ κατάβαθρά του. Λευτεριά!..

»Καὶ τώρα, ξαπλωμένος στὸ ἀχυρένιο στρώμα, ἀναστένανε βαθιά! Ὡς πότε θὰ κρατήσῃ αὐτὴ ἡ ζωὴ; Σαράντα χρόνια πέρασαν. Τὰ ἄλλα ποὺ τοῦ μένουν νὰ ζήσει, γιὰ νὰ μὴν τὰ ζήσει λεύτερα; Θὰ γίνῃ ἐπαναστάτης. Τί ἄλλο; Δὲν ἔμαθε πῶς ἡ λευτεριά ἀποχτιέται μόνον μὲ ἀγῶνα;

»“Θὰ μὴ μπροστά”, συλλογίστηκε. “Οἱ ἄλλοι θὰ μ' ἀκολουθήσουν. Δὲν εἶναι εὐκολο, ὅμως ἡ λευτεριά εἶναι πολὺ ὁμορφο πρᾶγμα”...».

Ἄς δοῦμε τώρα ὅμως ποιοὺς ἦταν στὴν πραγματικότητα ὁ Δρίμακος:

«ΔΡΙΜΑΚΟΣ. Βαρβαρικῆς καταγωγῆς ἀρχηγὸς τῶν δραπετῶν δούλων στὴ Χίω. Ὁργάνωσε τὰ ἀσύντακτα ληστρικὰ πλήθη τῶν δούλων τόσο συστηματικὰ σὲ τακτικὸ στρατό, ὥστε ἀνάγκασε τοὺς ἐλεύθερους πολίτες τῆς Χίου νὰ ἔρθουν σὲ συμφωνία μαζί του. Ἡ συμφωνία αὐτὴ περιλάμβανε τὰ ἑξῆς: ἀναγνωρίζονταν στὸν Δ. τὸ δικαίωμα νὰ ληστεύει, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ ὁρισμένα μέτρα καὶ σταθμά. Νὰ σφραγίζει ὅστερα τίς ἀποθήκες, ποὺ εἶχαν ληστευτεῖ, γιὰ νὰ μὴ ληστευτοῦν ξανά. Ὁ Δ. ἔπρε-

πε νὰ δέχεται στὸ στρατό του μόνο δούλους, πὺ εἶχαν δραπετεύσει γιὰ σοβαροὺς λόγους. Τελικὰ οἱ Χῖοι, θέλοντας νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν ἀτιμωτική συνθήκη, κατόρθωσαν, ὅπως ἀναφέρει κάποια παράδοση, νὰ τὸν ἐξοντώσουν, ἀφοῦ τὸν ἐπικτήρυξαν γιὰ πολὺ χρυσάφι».

[Ἐγκυκλοπαίδεια «ΥΔΡΙΑ», λ. «Δρίμακος». Οἱ ἐγκυκλοπαίδειες «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ» καὶ «ΗΛΙΟΣ» δὲν διαφέρουν ὡς πρὸς τὶς πληροφορίες αὐτές].

Ἄς δοῦμε τώρα καὶ τὸ ἀρχέτυπο (ἡ ἱστορία τοῦ Δ. εἶναι παρμένη ἀπ' τὸν Ἀθηναῖο, «Δειπνοσοφισταί», 132-134, Ρωμαϊκὴ ἐκδοσὴ).

«... Χῖοι, οἱ βαρβάρους κέκτηνται τοὺς οἰκέτας καὶ τιμὴν αὐτῶν καταβάλλοντες... τῶν Χίων οἱ δούλοι ἀποδιδράσκουσιν καὶ εἰς τὰ ὄρη ὁρμώμενοι τὰς ἀγορικίας αὐτῶν κακοποιοῦσι πολλοὶ συναθροισθέντες... μικρὸν ἔτι πρὸ ἡμῶν οἰκέτην τινά, μυθολογοῦσιν αὐτοὶ οἱ Χῖοι, ἀποδράντα ἐν τοῖς ὄρεσι τὰς διατριβὰς ποιῆσθαι... Τῶν Χίων ἐπιστρατευσάντων ἐπ' αὐτὸν καὶ οὐδὲν ἀνῆλθαι δυνάμενων, λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Δ. τάδε· ὅμιν, ὦ Χῖοι τε καὶ κύριοι, τὸ γιγνόμενον πρᾶγμα παρὰ τῶν οἰκετῶν οὐδέποτε μὴ παύσῃται... ἀλλ' ἐὰν ἐμοὶ πεισθῆσεσθε καὶ ἔατε ἡμᾶς ἡσυχίαν ἄγειν, ἐγὼ ὅμιν ἔσομαι πολλῶν ἀγαθῶν χορηγός. Πεισαμένων οὖν τῶν Χίων πρὸς αὐτὸν καὶ ἀνοχὰς ποιησαμένων χρόνον τινά, κατασκευάζεσθαι μέτρα καὶ σταθμὰ καὶ σφραγίδα ἰδίαν. Καὶ δεῖξας τοῖς Χίοις ἔφη, διότι λήψομαι, ὅταν παρὰ τινος λαμβάνω, τοῦτοις τοῖς μέτροις καὶ σταθμοῖς. Ὡς δὲ λαβὼν τὰ ἱκανά, ταύτῃ τῇ σφραγίδι τὰ τίμια σφραγισάμενος καταλείψω τοῖς ἀποδιδράσκουσιν ὅμιν δούλοις, ἀνακρίνας τὴν αἰτίαν, ἐὰν πάλιν μοι δοκῶσι ἀνήκεστόν τι παθόντες ἀποδεδρακέναι ἔξω μετ' ἐμαυτοῦ· ἐὰν δὲ μὴδὲν λέγωσι δίκαιον, ἀποπέμψω πρὸς τοὺς δεσπότας. Ὁρῶντες οὖν οἱ λοιποὶ οἰκέται τοὺς Χίους ἡδέως τὸ πρᾶγμα προσδεξαμένους, πολλῶ ἔλαττον ἀπεδιδράσκον φοβούμενοι τὴν ἐκείνου κρίσιν. Οἱ ὄντες δὲ μετ' αὐτοῦ δραπεταὶ πολλῶ μᾶλλον ἐφοβοῦντο ἐκείνον ἢ τοὺς ἰδίους αὐτῶν δεσπότας, οἱ πάντ' αὐτῷ τὰ δέοντα ἐποίουν, πειθαρχοῦντες ὡς ἂν στρατηγῷ. Ἐτιμῶρει γὰρ τοὺς ἀτακτοῦντας... Εἴτ' ἐκήρυξεν γοῦν ἡ πόλις χρήματα δώσειν πολλὰ τῷ αὐτὸν λαβόντι καὶ τὴν κεφαλὴν κομίσαντι...».

Λίγα σχόλια: Τὸ κείμενο τοῦ σχολικοῦ βιβλίου εἶναι ὁλοκληρωτικὴ οἰαστρέβλωση τῆς Ἱστορίας, πὺ γεννᾷ εὐλόγα ἐρωτηματικά καὶ σκέψεις: Τί εἶδους πρότυπο εἶναι ὁ Δρίμακος, ὁ ληστής αὐτὸς καὶ ἐκβιαστής, ἀλλὰ καὶ ἐκμεταλλευτὴς τῶν ὁμοίων του; Ἐνας ἄνθρωπος, πὺ οὔτε λίγο οὔτε πολὺ θυμίζει τοὺς σημερινούς «προστάτες» νυκτερινῶν κέντρων καὶ «καλλιτέχνιδων», ὅπως αὐτοαποκαλοῦνται. Δὲν εἶχαν οἱ ἀρμόδιοι τῆς Παιδείας πρότυπα ἐλευθέρων ἀνθρώπων, σοφῶν καὶ φιλόσοφων, πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀνδρῶν, πρότυπα, πὺ ὁ Ὁράτιος «μέρα καὶ νύχτα» συμβούλευε τοὺς μαθητὲς του «νὰ τ' ἀναδιφοῦν»;

Βέβαια τὸ σχολικὸ βιβλίον δὲν ἀναφέρει τὶς ἀτιμίες αὐτοῦ τοῦ καθάρματος, ἀλλὰ τὸ πρότυπο μένει: Δὲν θ' ἀνατρέξουν αὐριο τὰ παιδιὰ στὴν ἐγκυκλοπαίδεια, ὥστε νὰ μάθουν τὰ «κατορθώματα» τοῦ προτύπου, πὺ τοὺς συνιστοῦσε τὸ σχολεῖο τους; Πῶς ἄραγε θὰ κυττάξουν νὰ τὸν μιμηθοῦν; Σπάζοντας βιτρίνες καταστημάτων καὶ ζητώντας μισθό, γιὰ νὰ μὴν τὶς ξανασπᾶσουν ἢ ἀπαιτώντας τὸ δικαίωμα νὰ ληστεύουν ἔστω καὶ μετὰ «μέτρα καὶ σταθμὰ» τῆς ἐπινοήσεώς τους;

Τὸ σχολικὸ βιβλίον, θὰ μοῦ πείτε, σκοπὸ ἔχει νὰ διδάξει τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Ὅμως δὲν εἶχαμε πρότυπα καὶ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ; Οἱ μυθικοὶ ἥρωες, οἱ Μαραθωνομάχοι, οἱ στρατιῶτες τῆς Πίνδου δὲν ἀναλώθηκαν στὸ σκοπὸ αὐτό;

“Ενας δοῦλος, καὶ μάλιστα ἐθελόδουλος, ἀγορασμένος (ἀργυρώνητος) εἶναι δυνατὸν ν’ ἀποτελεῖ πρότυπο στρατιώτου τῆς «λευτεριάς»; Πῶς «ἤμῃσι γὰρ τ’ ἀρετῆς ἀποαίνονται εὐρύοπα Ζεὺς ἀνέρος, εὐτ’ ἂν μιν κατὰ δούλιον ἡμᾶρ ἔλῃσιν», λέγει ὁ Ὅμηρος — κι ἔχει ἀπόλυτο δίκιο! Τί εἶδους «λευτεριά» ἤθελε ὁ ληστής; Λευτεριά νὰ ληστεύει καὶ νὰ κρατᾷ ὑπόδουλους - ὑποτακτικούς του ἢ νὰ προδίδει τοὺς δούλους! Αὐτὴ τῇ μορφῇ ἐλευθερίας καὶ ἡθους βρῆκαν ὡς πρότυπο στὰ σχολεῖα μας;

Κι ἕνα τελευταῖο ἐρώτημα: Ὁ Ἀθηναῖος δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὴν καταγωγὴ αὐτοῦ τοῦ ἀτόμου· μᾶς ἀφήνει ὅμως νὰ ἐννοήσουμε — κι ἔχει δίκιο ἢ Ἐγκυκλοπαίδεια, ὅταν γράφει — ὅτι ὁ Δρ. ἦταν βαρβαρικῆς καταγωγῆς (*«Χῖοι, οἱ βαρβάρους κέκτηνται τοὺς οἰκέτας καὶ τιμὴν αὐτῶν καταβάλλοντες»*). Γιατὶ ἄραγε οἱ διαστρεβλωτὲς συντάκτες τοῦ σχολικοῦ βιβλίου τὸν θέλουνε Μεσσήνιο, εἰλωτα; Γιὰ νὰ ποῦν ἔτσι στὰ παιδιὰ, ὅτι ἡ Ἑλλάδα ὑπῆρξε μητέρα τοῦ δουλεμπορίου, κάτι ποὺ ἔντεχνα καλλιεργεῖ ἡ λογοκρατία; Γιὰ νὰ καλλιεργήσουν ἄραγε τὴν ἀντιπάθεια τῶν παιδιῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ συγκεκριμένα τὴ Σπάρτη; Ὑποκρύπτεται (θέλω νὰ πῶ) ἐδῶ καὶ μισελληνισμός;...

Σαράντος Πὰν

16 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ Ἡ ΔΙΚΗ ΤΟΥ ὙΒΡΙΣΤΟΥ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ»

Παρεπέμφθη δι’ ἀπειθείας κλήσεως, γιὰ νὰ δικασθῇ τὴν Τρίτη, 16ην Ἰανουαρίου, στὸ Α’ Τριμελὲς Πλημμελειοδικεῖο Ἀθηνῶν ἄτομο ποὺ τὴν 5ην παρελθόντος Μαΐου δημοσίευσε χυδαῖες ὕβρεις κατὰ τοῦ «Δαυλοῦ» στὴν μεγάλῃς κυκλοφορίας ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν «Ἐλευθεροτυπία». Προηγουμένως διεξήχθη ἀνάκριση ὕστερα ἀπὸ μήνυση ποὺ ὑπέβαλε ἐναντίον του ὁ «Δαυλὸς» γιὰ ἐξύβριση καὶ συκοφαντικὴ δυσφήμιση διὰ τοῦ Τύπου (βλ. «Δαυλόν», τεύχος 90). Γιὰ τὸν ἴδιο λόγον παραπέμπονται γιὰ νὰ δικασθοῦν κατὰ τὴν ἴδια δικάσιμο οἱ ὑπεύθυνοι τῆς «Ἐλευθεροτυπίας» κ.κ. Χρ. Τεγόπουλος, ιδιοκτήτης τῆς ἐν λόγω ἐφημερίδας καὶ Σερραφεῖμ Φυντανίδης, διευθυντής.

Ἡ παραπομπὴ διὰ κλητηρίου θεσπίσματος ἔγινε, ὡς ἐλέχθη, ὕστερα ἀπὸ ἀνάκριση, στὴν ὁποία προτάθηκαν ἀπὸ τὸν «Δαυλὸ» ὡς μάρτυρες καὶ κατέθεσαν στὸ ἀρμόδιο Ἀνακριτικὸ Τμῆμα οἱ κ.κ. **Ἀν. Ν. Ζοῦμπος**, Καθηγητῆς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν, πρώην Πρύτανης τοῦ ἰδίου Πανεπιστημίου καὶ Ἀντεπιστέλλον Μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, **Πέτρος Γλέζος**, δικηγόρος-συγγραφεὺς καὶ Πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας τῶν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν καὶ **Κωνσταντῖνος Γεωργανῶς**, δικηγόρος καὶ συγγραφεὺς-ιστορικός ἐρευνητής.

Ὑπενθυμίζεται, ὅτι ὁ ὕβριστὴς τοῦ «Δαυλοῦ», ὀνόματι Κοσμᾶς Β. Μεγαλομαμάτης, στὸ ἴδιο δημοσίευμά του ἐπετίθετο ἐπίσης κατὰ τῶν ἐκλιπόντων διανοουμένων Ἰ. Θεοδωρακόπουλου, Κ. Τσάτσου καὶ Π. Κανελλόπουλου, κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ γενικῶς, ἰσχυριζόμενος ὅτι τὸ Ἀλφάβητο ἀνεκάλυψαν «οἱ ἀρχαῖοι Ἰσραηλιῆτες» καὶ ζητῶντας νὰ καοῦν ὅλα τὰ ἑλληνικὰ σχολικὰ ἐγχειρίδια ποὺ μιλοῦν γιὰ τὴν ἑλληνικὴ συμβολὴ στὸν Παγκόσμιον Πολιτισμό...

ΑΝ. Ν. ΖΟΥΜΠΟΣ

(ἀ.μ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν)

Οἱ ὅροι «ἐκφραση» καὶ «ἐντύπωση» εἰς τὴν Τέχνη

Δύο πολυσήμαντοι ὅροι πού εἰσεχώρησαν κατὰ καιροὺς εἰς τὴν τέχνη εἶναι ἡ «ἐκφραση» (expression) καὶ ἡ «ἐντύπωση» (impression): ὁ πρῶτος εἶναι, τρόπον τινά, μία σύγκρουση τοῦ ἐσωτερικοῦ μας ψυχικοῦ κόσμου πρὸς τὸν ἔξω· τὰ συναισθήματά μου ἀλλοιώνουν καὶ μεταβάλλουν τὴν εἰκόνα πού ἔρχεται καὶ τὴν μεταποιοῦν ἀνάλογα πρὸς τὸν ψυχικὸν κόσμον ἐκάστου· ὁ ψυχικὸς κόσμος κάθε ἀτόμου εἶναι διάφορος καὶ δὲν συμβιβάζεται μὲ τὰ πράγματα· πολλές φορές λέμε «αὐτὸ δὲν μὲ ἐκφράζει», πού σημαίνει ὅτι δὲν συμφωνῶ μὲ τὴ βάση, μὲ τὴν πηγὴ, ἀπὸ κεῖ δηλαδὴ πού πηγάζει αὐτό· βλέπουμε στὴν ποίηση, στὰ γλυπτά, στὴ ζωγραφικὴ, πού ἀποτυπώνουμε πάνω σ' αὐτὰ τὴ σκέψη μας καὶ τὰ συναισθήματά μας καὶ γενικὰ σ' ὁποιαδήποτε μορφή τεχνικῆς «μεταμορφωμένα» τὰ ἀντικείμενα πού προβάλλουν στὸ χῶρο, κι' ἔτσι αὐτὴ ἡ σύγκρουση συναισθημάτων καὶ πραγματικότητος εἶναι πού μᾶς δίνει τὴν ποικιλία, πού μ' αὐτὴ πλουτίζουμε τὸν κόσμον μὲ νέες παραστάσεις καὶ καινοφανεῖς μορφές. Ὁ δεύτερος ὅρος εἶναι ἡ «ἐντύπωση»· ἡ ἐντύπωση εἶναι ἡ ἀποτύπωσις τοῦ πραγματικοῦ, μία δηλαδὴ «φωτογραφία», πού θὰ λέγαμε ἀπλᾶ, τῆς πραγματικότητος· στὸν ὀρισμὸ γιὰ τὴν τέχνη πού μᾶς δίνει ὁ Ἐγελος, ὅτι δηλαδὴ «*τέχνη εἶναι ἡ ἀναπαράστασις τῆς ιδέας στὸν αἰσθητὸ χῶρον*», πού σημαίνει ἀναπαραγωγὴ τοῦ ἰδανικοῦ μὲ τεχνητὰ μέσα, τοῦτο δηλώνει ὅτι περιέχεται ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ὁ ὅρος τῆς «ἐκφράσεως», ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ ἀναπαραγωγὴ, παρὰ τὴν ἐπιθυμία μας, παρὰ τὴ θέλησή μας, ἀλλοιώνει τὸ πραγματικόν· ἔπειτα ὁ ἄνθρωπος, παρὰ τὴν προσπάθειά του νὰ φέρῃ τὸ πραγματικόν, φέρνει λόγῳ τῆς ἀδυναμίας του ἓνα ἀλλοιωμένο «πραγματικόν»· ἡ ἀλλοίωσις αὐτὴ διαφέρει ἀπὸ τὴν ἀλλοίωσις τῆς «ἐκφράσεως», διότι ἡ πρώτη ἀλλοιώνεται μὲ τὴ θέλησή μας, ἐνῶ ἡ δευτέρη ἀλλοιώνεται ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία. Γενικὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι τόσο ἡ «ἐκφραση», ὅσο καὶ ἡ «ἐντύπωση» μᾶς δίνουν τὴν ποικιλία στὴ ζωὴ· ἡ «ἐκφραση» μὲ τὶς ἐναλλαγὰς τῶν χρωμάτων καὶ μὲ ἀλλοιωμένους τὶς παραστάσεις προσθέτει νέες εἰκόνες καὶ προδιαγράφει καινούργιες καταστάσεις· ἀκόμα μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς καὶ στὴ γλῶσσα, ὅταν βλέπει τὶς «καινούργιες λέξεις» πού ἔρχονται παραλλαγμένες ἀπὸ τὶς ἀρχικέες, εἶναι δυνατόν νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἔχουν σὰν βάση τὴν πάρα πάνω σύγκρουση· οἱ ἐξελίξεις τῶν λέξεων δὲν εἶναι πάντοτε ἴδιον τῆς γλωσσολογίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐννοίας τῆς τέχνης· τέλος ἡ ἐννοία τῆς «ἐντυπώσεως» συμβολίζει τὸν παραδοσιακὸ χαρακτήρα τῆς τέχνης, τὴ μεταφορὰ δηλ. τοῦ πραγματικοῦ σ' ὁποιοδήποτε ὕλικὸ στοιχεῖο, δίχως συναισθηματισμοὺς καὶ πάθη πού ταραάζουν πολλές φορές τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια καὶ τὴν καθιστοῦν ἀδιανόητη καὶ ἀδιάφορη γιὰ τοὺς πολλοὺς, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰ διάφορα ρεύματα τῆς λεγόμενης μοντέρνας τέχνης.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΤΖΙΜΑΣ*

Ἡ ἀποτυχία τῶν πολιτικῶν καὶ ἡ ἀνάσα τοῦ Πνεύματος

Στὴν πρότασι σχηματισμοῦ οἰκουμενικῆς κυβερνήσεως κοινῆς ἀποδοχῆς ἐκ «προσωπικότητων» μὴ-πολιτικῶν (πρᾶγμα τὸ ὁποῖο δὲν σημαίνει ἀναγκαστικῶς ἐξ ἀχρώμων, ἀόσμων «τεχνοκρατῶν») ἀντετάχθησαν ὠρισμένοι σφοδρῶς, φοβούμενοι ἐνδεχομένως περαιτέρω καταρράκωσι τοῦ κύρους τῶν ἐπαγγελματιῶν τῆς πολιτικῆς. Γιατὶ ὅμως ἐνοχλεῖ τόσο ἡ ἔστω ἔμμεσος παραδοχὴ ἐκ μέρους τῶν πολιτικῶν τῆς ἀποτυχίας; Γιὰ ποιούς, πῶς καὶ γιατί θεωρεῖται «ἐπικίνδυνος» ἡ προσωρινὴ πρόσκαιρος διακυβέρνησις τοῦ Τόπου ἀπὸ μὴ ἐπαγγελματίες τῆς πολιτικῆς; Ἐξ ἄλλου κακῶς, κάκιστα θεωρεῖται ὅτι ἡ παραδοχὴ τῆς ἀποτυχίας τοῦ πολιτικοῦ κόσμου σημαίνει «ἀνοικτὴ πρόσκλησι» στοὺς «σωτήρες τῶν στρατῶνων».

Κατ' ἀρχὰς ὁ ἐλλαδικὸς Ἑλληνισμὸς εὐρίσκεται σὲ κρίσιμη καμπὴ τῆς πορείας του, σὲ κρίσιμο σταυροδρόμῳ τῆς ὑπάρξεώς του· τουτέστιν σταυροδρόμῳ, οἱ ἐπιλογὲς καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν ὁδοδεικτῶν τοῦ ὁποίου θὰ κρίνουν αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπαρξίν του. Ἡ παροῦσα πολιτικὴ-κοινωνικὴ κρίσις ἀποτελεῖ ἄκρως σημαντικὴ εὐκαιρία αὐτογνωσίας καὶ περισυλλογῆς. Ἡ δὲ παραδοχὴ, βαθειὰ συν-αἰσθησις τῆς ὑπαρκτικῆς-πολιτικῆς ἀποτυχίας-ἀστοχίας (*ἀμαρτίας* ἀρχαιοελληνιστὶ) εἶναι τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ τὴν *μετά-νοια*, τὴν ριζικὴ μεταστροφή τοῦ νοὸς καὶ τῆς συνόλου ὑπάρξεως. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἀπευθύνω στὴν «τάξι» τῶν πολιτικῶν, ἀλλὰ καὶ στὸν κάθε πολίτη, μία σειρά «ρητορικῶν» ἐρωτημάτων, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ μᾶς τραντάξουν ἴσως, ἀφυπνίζοντάς μας ἀπὸ τὸν διαφαινόμενο-διαπιστωνόμενο ἐθνικὸ λήθαργο.

Πόσοι πολιτικοὶ ἀσκοῦν τὴν πολιτικὴν, *τὰ τῆς πόλεως*, ὡς λειτουργημα; (*Λειτουργία* = Λαοῦ τὸ ἔργον). Πόσοι τὴν ἀντιλαμβάνονται ὡς πλήρη αὐτο-παραϊτήσεως, αὐταπαρνήσεως, ἀνιδιοτελείας, αὐτο-θυσίας τέχνη τῆς διακονίας, φροντίδος τῶν κοινῶν; Πόσοι ἀγωνίζονται εἰλικρινῶς καὶ μὲ πάθος γιὰ τὴν Ἀλήθεια καὶ τὸ Γένος;

Πόσοι πολιτικοὶ ἐν αὐτο-συνειδησίᾳ γνωρίζουν ὅτι ἡ πολιτικὴ συνδέεται μὲ τὴν ὀργανικὴ αὐτοδιευθυνομένη ὄντοτητα τῆς *πόλεως* καὶ ἐπιχειροῦν ἐνεργῶς καὶ εὐφαντάστως νὰ τὴν ἐπανιδρῶσουν, νὰ τὴν ἐπαναφέρουν, νὰ τὴν ἐπανασυστήσουν, στὴν προοπτικὴ βεβαίως τῶν συγχρόνων συνθηκῶν καὶ δυνατοτήτων; Πόσοι γνωρίζουν ὅτι ἡ γνήσια πολιτικὴ πρέπει νὰ ἀποσκοπῇ σὲ θεσμοὺς ἀμέσου/ἡμερολαβήτου, αὐθεντικῶς συμμετοχικῆς δημο-κρατίας;

Πόσοι πολιτικοὶ ἔχουν ἀρνηθῇ ἐμπράκτως τὸν πολιτικαντισμὸ, τὸν κομματισμὸ, τὸν κομματαρχισμὸ, τὸν φανατισμὸ, τὴν μισαλλοδοξία, τὴν λερναία ὕδρα / τὸ καρκίνωμα τοῦ λαϊκισμοῦ, τὴν μετριότητα, τοὺς διαδρόμους τῶν παρασκηνί-

* Ὁ κ. Α.Π. εἶναι οἰκονομολόγος.

ων; Πόσοι δὲν εἶναι ἐπαγγελματίες καὶ μόνον πολιτικοί; Πόσοι βουλευταὶ ἐπισκέπτονται οὐσιαστικῶς καὶ τακτικῶς τὰς περιφερείας των; Πόσοι ἔχουν οὐσιαστικὴ μὴ-πελατειακὴ σχέσι με τοὺς ψηφοφόρους;

Πόσοι πολιτικοὶ ἔχουν ὑπερβῇ τὸν ἐγωκεντρισμό, τὴν ἔπαρσι, τὴν ἐγωλογικοκρατία, τὰ στενά τους συμφέροντα; Πόσοι ἔχουν συν-αἴσθησιν τῆς ὑψηλῆς των ἀποστολῆς; Πόσοι διαθέτουν σκέψι, περίσκεψι, ἀνδρεία, παλληκαριά, γενναιοψυχία, τόλμη καὶ φαντασία; Πόσοι ξεφεύγουν ἀπὸ τὸ νεο-ἐλληνικὸ, προσφάτως σφυρηλατηθέν, ἄθρες ἦθος καὶ τὸ θλιβερὸ ἐργολαβικὸ ἢ ψευδο-ριζοσπαστικὸ (διάβαζε «τσαμπουκαλίδικο») ὕφος;

Πόσοι πολιτικοὶ εἶναι διατεθειμένοι νὰ πληρώσουν τὸ περιβόητο πολιτικὸ κόστος; Νὰ μὴ χαϊδεύουν δηλαδὴ τὶς «μάζες», νὰ μὴ κολακεύουν τὸν ὄχλο μελετώντας ἐμβριθῶς / «ἐπιστημονικῶς» ἢ «χρησιμοποιώντας», πληρώνοντας ἄδρῶς τοὺς «εἰδικούς» τῆς διαφημίσεως, τοῦ marketing καὶ τῆς κοινωνικῆς ψυχολογίας τῶν μαζῶν; Ἀλλὰ ἀντ' αὐτοῦ νὰ ἀντιμετωπίζουν γενναίως καὶ εὐθαρσῶς τὸν (πλειστάκις ἀπαχαλινωνόμενον) πολίτη; Ναι — ἄς ποῦμε ἐπὶ τέλους τὰ πράγματα με τὸ ὄνομά τους. Ἡ κοινωνία τῆς μοιρασιᾶς καὶ τῶν περιβοήτων διεκδικήσεων -δικαιωμάτων εἶναι μία ἀνάπηρη κοινωνία ἀκοινωνήτων ἀτόμων καὶ πληρωμένων ἐγωισμῶν — καὶ ὑπηκόων.

Πόσοι πολιτικοὶ ἔχουν συν-εἶδησι τοῦ γεγονότος τῆς παρακμῆς τῆς σκέψεως, τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ κοινωνικοῦ - ἐθνικοῦ ἱστοῦ; Τὸ ποῦ ἔχει περιαγάγει τὰ ἱερὰ αὐτὰ χῶματα τὸ ὕδροκέφαλον / πλαδαρὸν τέρας τοῦ Κράτους, τῆς γραφειοκρατίας, τῆς στρεβλῆς «ἀναπτύξεως», τῆς ἐργολαβικῆς «ἀξιοποιήσεως», ὁ κακοχωνεμένος καὶ ἰσοπεδωτικὸς τεχνικὸς πολιτισμός; Γιὰ νὰ μὴ ἀναφερθῶ στὶς ὕδροκέφαλες πόλεις-ἐκτρώματα, στὴν πολεοδομικὴ ἐξαθλίωσι-εὐτέλεια καὶ στὰ ἐφιαλτικὰ ἐν ρυπάνσει τοπία τῆς συγχρόνου ἀρχιτεκτονικῆς.

Κυρία πηγὴ τῆς «πολιτικῆς» κακοδαιμονίας, κατὰ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη, ἡ ἔλλειψις αὐτογνωσίας καὶ εἰς βάθος γνώσεως τῆς ἑλληνικῆς / ἑλλαδικῆς ἰδιοπροσωπίας / πολιτισμικῆς ταυτότητος καὶ ἡ τραγικὴ ἀπουσία πλᾶι σὲ κάθε πολιτικὸ, ἀκόμη καὶ σὲ κάθε βουλευτὴ, ἐνὸς αὐθεντικοῦ πνευματικοῦ ὁδηγοῦ: στὴν μακρυνὴ Ἰαπωνία ὁ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν πρωθυπουργὸς διακεκριμένος πολιτικὸς Γιασουχίρο Νακασόνε ἀφιέρωνε πολλὰς ὥρες τὴν ἡμέρα σὲ περισυλλογὴ ἀποσυρόμενος σὲ μιὰ ἤσυχη γωνιά· εἶχε δὲ ἐπὶ μονίμου βάσεως ἓνα πνευματικὸ διδάσκαλο, τὸν ὁποῖον καὶ συνεβουλευέτο.

Εἶναι ἐθνικὴ ὑπαρξιακὴ ἐπιταγὴ ἡ ἐνεργοποίησις τοῦ συνόλου τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν, τῶν Ἑλληνίδων πολίτιδων, τοῦ συνόλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ: **ἄμεσος ἀνάγκη νέας, πραγματικῆς μεταμορφωτικῆς παλιγγενεσίας.** Κινητήριος μοχλὸς πρὸς τοῦτο καὶ πρῶτο βῆμα, νὰ ἐπανενεργοποιηθῇ τὸ ὑπᾶντων φιλότιμο τοῦ Ἑλλήνου.

Τὸ κύριο ἐπιχείρημα ἐναντίον μιᾶς κυβερνήσεως συντιθεμένης ἐκ μὴ πολιτικῶν εἶναι ὅτι «θὰ πέσῃ με τὴν πρώτη σκληρὴ ἀπεργία διαρκείας καὶ δὲν θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀντιμετωπίσῃ στιβαρῶς τὰ καυτὰ προβλήματα τῆς χώρας». Εἶναι ὁμως ὄντως ἔτσι; Δὲν θὰ ἰσχύσῃ αὐτό, ἐὰν θὰ τῆς συμπαρασταθοῦμε ὁλοψύχως ὅλοι, ὥς Ἑλληνες πολῖτες, ἀνιδιοτελῶς καὶ ἐμπράκτως, παραμερίζοντας τὰ στενὰ κομματικά, ἐπαγγελματικά, σωματειακά, ἀτομικά συμφέροντα.

Πράγματι, εἶναι ἀναγκαῖο νὰ ληφθοῦν σὲ ὄρισμένους τομεῖς δρακόντεια μέ-

τρα, νὰ προχωρήσουμε σὲ δραστικὲς μεταρρυθμίσεις, μὲ πρῶτο κατὰ τὴν γνώμη μου μέλημα τὴν οὐσιαστικὴ ἀποκέντρωση καὶ παντὶ τρόπῳ ἀναζωογόνησι τῶν περιφερειῶν, τῆς φθινούσης ἐπαρχίας — διεργασία παράλληλος μὲ τὴν ἀναζωογόνησι τῶν πόλεων. Ἐπίσης τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος. (Ἴσως οἱ πρῶτες μεταρρυθμίσεις θὰ πρέπει ν' ἀρχίσουν ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ κόμματα, ἀπὸ αὐτὴν ταύτην τὴν Βουλὴν: δὲν ἀντιλαμβανόμεθα, ἐπὶ παραδείγματι, ὅτι ἔχουμε ὑπερπάρκεια, ὅτι περισσεύουν οἱ δικηγόροι καὶ οἱ γιατροὶ βουλευταί; — κατὰ δεύτερον λόγον οἱ οἰκονομολόγοι καὶ οἱ μηχανικοί;).

Τὰ χαρίσματα διαχέονται διαφοροτρόπως, ποικιλοτρόπως εἰς τὰ πρόσωπα τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Ὑπάρχει ἡ συνακόλουθος ἀνάγκη διαποικίλσεως -πολυμορφίας τῶν δημιουργικῶν δραστηριοτήτων τῆς ἐργασιακῆς ἐνεργοποιήσεως - παραγωγῆς ἔργου πλήρους νοήματος καὶ προσωπικῆς ἐκφράσεως / συμβολῆς.

Θὰ ἤθελα νὰ ἀναφερθῶ εἰς τὰ ὅρια καὶ τοὺς περιορισμοὺς τῆς «δημοκρατίας», ἐκλαμβανομένης ὡς ἀριθμητικὸν καὶ μόνον μέγεθος καὶ ὡς λατρεία τοῦ κατωτέρου κοινοῦ παρονομαστοῦ. Ἀληθεύει ἡ τρέχουσα φράσις-καραμέλλα ὅτι «στὶς δημοκρατίες δὲν ὑπάρχουν ἀδιέξοδα»; Ἐδῶ θὰ ἐπεθύμουν νὰ ὑπαινιχθῶ τὴν ὑψίστη ἀνάγκη ν' ἀναζητήσωμε, νὰ σμιλεύσωμεν ἓνα συγκερασμό, ἓνα μεικτὸν πλέγμα θεσμῶν δημο-κρατίας καὶ ριζοσπαστικῆς ἀριστο-κρατίας. Κάτι ποὺ πρῶτος ἔφερε κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους εἰς τὸ προσκήνιον ὁ μέγας γερμανὸς φιλόσοφος Φρειδερίκος Νίτσε, ἀλλ' ἦτο πανάρχαιον αἶτημα / ἐκζητούμενον τῶν κορυφαίων Ἑλλήνων στοχαστῶν Ἡρακλείτου, Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους· εἶχε δὲ ἐν μέρει ἐπιτευχθῇ / ὑλοποιηθῇ ὑπὸ τοῦ τουρκοκρατουμένου Ἑλληνισμοῦ.

Τέλος ὑπάρχει ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τοῦ δια-λόγου καὶ τῆς συν-ανα-ζητήσεως μεστοῦ, νηφαλίου, φιλοσοφημένου πολιτικοῦ λόγου: ἦταν τυχαῖο, ποὺ ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος μελετοῦσε ἀρχαίους Ἑλληνες συγγραφεῖς καὶ μετέφραζε Θουκυδίδην; (Ὅμως ἐπιφυλάσσομαι νὰ ἀναφερθῶ στὴν συντελουμένη κακοποίησι / διαστρέβλωσι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ στὴν ἄμεσο ἀναγκαιότητα ἐπαναφορᾶς τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ τοῦ παραδοσιακοῦ τονικοῦ συστήματος σὲ κάποιον ἄλλο σημείωμα. Πρὸς τὸ παρὸν ἂς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ συστήσω τὸ ἔξοχον πρόσφατον καὶ τόσο ἐπὶ-καιρον ἔργον τοῦ συγγραφέως φιλοσόφου Στέλιου Ράμφου, «*Στάσιμα καὶ Ἑξοδος*»: Μελέτες καὶ ἄρθρα γιὰ τὸ γλωσσικόν, τὸ ἐκπαιδευτικόν καὶ τὸ ἐκκλησιαστικόν, ζητήματα εἰς τὰ ὅποια ἡ παρούσα ἐθνικὴ μας κρίσι φανερώνει κατ' ἐξοχὴν τὸ δραματικόν της μέγεθος, Ἐκδόσεις «τῶν Φίλων», Ἀθῆναι 1988).

Βλέπω ὡς τὴν μόνη διέξοδο τὴν ἐπι-στροφή εἰς τὸν Ἑλληνισμό / εἰς τὴν Ἑλληνικότητα καὶ τὴν πνοὴ τοῦ Πνεύματος.

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ

Ύπουργός Παιδείας!!!

Ο ύπουργός «Ἐθνικῆς» Παιδείας κ. Κ. Σημίτης δημοσίευσε ἄρθρο περὶ ἐκπαίδευσως στὴν ἐφημερίδα «Τὸ Βῆμα» (10-12-1989), ὅπου διετύπωσε τὴν ἄποψι, ὅτι ὁ «**ἰδεολογικὸς προσανατολισμὸς πρὸς τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα**» εἶναι «**ἀρνητικὴ κατεύθυνσις**», πού στὸ παρελθὸν ἐπηρέασε τὰ ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα.

Εἶναι προφανές, ὅτι ὁ κ. Σημίτης ἀγνοεῖ τί σημαίνει **Ἀρχαία Ἑλλάς**. Δὲν ἔχει ὁ ἄνθρωπος τὴν κλασσικὴ παιδεία, γιὰ νὰ γνωρίξῃ τὸ σύνολο τῶν ἀξιῶν, οἱ ὁποῖες ἐκφράζονται στὴν **Ἀρχαία Ἑλλάδα**. Διότι, ἐὰν τις ἐγνώριζε, δὲν θὰ ἰσχυρίζετο ποτέ, ὅτι ὁ ἰδεολογικὸς προσανατολισμὸς πρὸς τὴν **Ἀρχαία Ἑλλάδα** ἀποτελεῖ ἀρνητικὴ κατεύθυνσις τῆς ἐκπαίδευσως.

Πρέπει λοιπὸν κάποιος νὰ πληροφορήσῃ τὸν ὑπουργὸ Παιδείας, ὅτι τὸ **Ἑλλήν** σημαίνει μία εἰδικὴ ἀνωτέρα παιδεία, ἕναν τρόπο ζωῆς σύμφωνα πρὸς ὠρισμένες ἀξίες. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο ὁ διάσημος Γάλλος συγγραφεὺς Φραγκίσκος Σατωμπριὰν ἐθεώρει τιμὴ του τὴν **ἐλληνοποίησίν** του, ὥστε χαρακτηρικῶς ἔλεγε: «ὡς πρὸς ἐμέ, οτιδήποτε κι' ἂν συμβῇ, θὰ ἀποθάνω **Ἕλλην**» (**Quant a moi, quoi qu' il arrive, je mourrai Grec**). Ὁ ἐπιφανὴς Γερμανὸς ποιητὴς Γουλιέλμος Μύλλερ, ἀφοῦ διεπίστωσε τὴν σημασίαν τῆς **Ἑλλάδος** γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, διερωτᾶτο: «χωρὶς ἐσένα, **Ἑλλάς**, τί θὰ ἦταν ὁ κόσμος» (**Ohne dich, Hellas, was wäre die Welt**). Ὁ μέγιστος τῶν Ἀγγλῶν ποιητῶν Πέρσυ Σέλλεϋ ἀνεγνώρισε, ὅτι τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα καὶ ὁ ἀνθρώπινος τύπος ἔφθασαν στὴν τελειότητά των στὴν **Ἑλλάδα** καὶ συνεπέρανε γιὰ τοὺς πολιτισμένους ἀνθρώπους, ὅτι «ὅλοι εἴμεθα **Ἕλληνες**» (**We are all Greeks**).

Ἀσφαλῶς, ὅταν οἱ ξένοι ἐπιφανεῖς πνευματικοὶ ἄνθρωποι ὁμιλοῦν περὶ **Ἑλλάδος** καὶ **Ἑλλήνων**, ἐννοοῦν τὴν **Ἀρχαία Ἑλλάδα** καὶ τοὺς **Ἀρχαίους Ἕλληνες** καὶ ὄχι τὸ σημερινὸ βαλκανικὸ μικροκρατίδιο καὶ τοὺς Ἑλληνοφώνους κατοίκους του. Ὁ Χένρυ Μένν βεβαίωσε, ὅτι: «**ὅλα τὰ πολιτισμένα ἔθνη εἰς ὃ,τι ἀφορᾷ τὴ δραστηριότητα τοῦ πνεύματος εἶναι ἀποικίες τῆς Ἑλλάδος**»! Ἀλλὰ ὁ κ. Σημίτης σκεπτόμενος «σημιτικά» μᾶς προτρέπει νὰ ἀπορρίψωμε τοὺς ἰδεολογικοὺς προσανατολισμοὺς μας πρὸς τὴν **Ἀρχαία Ἑλλάδα** καὶ νὰ στραφοῦμε --- ποῦ, κύριε Σημίτη;

Ὡς ὑπουργὸς Παιδείας ὁ κ. Σημίτης, μὲ συμβούλους γνωστοὺς φοινικιστές, δύναται νὰ κατευθύνῃ τὴν ἐκπαίδευσιν μακρὰν τῆς **Ἀρχαίας Ἑλλάδος**. Ἀλλὰ νὰ μᾶς τὸ ἀνακοινῶν δημοσίως εἶναι πρόκλησις, ἢ ὁποία δὲν θὰ παρέλθῃ δίχως ἀπάντησις. Διότι οἱ **Ἕλληνες** (καὶ ὑπάρχουν ἀκόμη τέτοιοι σ' αὐτὸν τὸν τόπο) δὲν θὰ ἀνεχθοῦν ἄλλο τὸ ποδοπάτημα τῆς **Ἀρχαίας Ἑλλάδος**. Ἄλλως τε εἶναι τραγικόν, παντοῦ στὸν κόσμον νὰ ἀντηχῇ τὸ σύνθημα «**ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**» καὶ ἐδῶ μέσα στὸ νεοελληνικὸ κράτος νὰ ἐπιβάλλεται ἀπὸ τοὺς ἐξουσιαστὲς ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὴν **Ἀρχαία Ἑλλάδα**, ἀπὸ τὴν κοιτίδα τοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ Ὀρκος τοῦ Ἱπποκράτους

Ὅμνῶ στὸν Ἀπόλλωνα γιατρό
καὶ στὸν Ἀσκληπιὸ καὶ στὴν Ὑγίεια καὶ στὴν Πανάκεια
καὶ στοὺς θεοὺς καὶ στὶς θεές, σὲ ὅλους τοὺς καὶ σὲ ὅλες,
ποὺ μάρτυρές μου τοὺς καλῶ,
πῶς μ' ὅλη μου τὴ δύναμη καὶ μὲ τὴν κρίση μου ὅλη
στ' ἀκέραιο θὰ τηρήσω καὶ θὰπραγματώσω
τοῦτον τὸν ὄρκο μου
κι ἐτούτῃ τῇ γραφτῇ μου ὁμολογία.

Τὸ δάσκαλό μου, ποὺ μοῦ δίδαξε τὴν τέχνη,
ἴσα καὶ ὅμοια μὲ τοὺς γονιούς μου θὰ τιμῶ —
καὶ σ' ὅλο μου τὸ βίος μέτοχο θὰ τὸν κάνω,
κι ὅσες ἀνάγκες κι ἂν τοῦ τύχουνε θὰ τὸν συντρέχω
κι ἀπὸ τὰ ἔχει μου θὰ τὸν βοηθῶ.

Κι ἀδέρφια μου τοὺς γιούς του θὰ λογιᾶζω,
κι ἂν χρειᾶν ἔχουν ἀπ' τὶς γνώσεις μου,
κι ἂν θέλουν,
ὅσα τῆς τέχνης μου κατέχω θὰ τοὺς μάθω
μὲ δίχως ἀμοιβή
κι οὐδὲ καὶ μὲ γραφτῇ μας συμφωνία — καμμιᾶ.

Κι ὅσα, τὰ κάθε μιᾶς λογῆς τὰ δασκαλέματα,
γραφτά, προφορικὰ ἢ μ' ὅποιον ἄλλο τρόπο,
κι ὅσες συνταγιστὲς μὲ τοῦτα ὁδηγίες
τοὺς γιούς μου
κι ἐκείνους τοῦ δασκάλου μου
καὶ ὅσους μαθητὲς μου π' ὀρκίστηκαν στὸ νόμο τὸν ἱατρικὸ
μονάχα θὰ διδάξω —
κι ἄλλον κανένα.

Τὶς θεραπευτικὲς μου συμβουλὲς καὶ συνταγές,
ὅση μου δύναμη, γνώση καὶ κρίση,
μόνο γιὰ τὸ καλὸ θὰ δίνω τῶν ἀρρώστων

→

→

καὶ θὰ προσέχω, μὴ κανένα βλάψω κι ἀδικήσω
κι ἄθελά μου μὴ κάνω κάτι τὸ κακό.

Κι οὔτε θὰ δώσω φάρμακο θανατικό,
ὅσο καὶ ἂν μοῦ τὸ ζητήσουν,
κι οὔτε καὶ ποὺ θὰ συμβουλευσω κάτι παρόμοιο μ' αὐτό.
Κι οὐδὲ ποτέ μου σὲ γυναῖκα
ὕπόθετο θὰ δώσω ἐκτρωτικό.

Κι ἀγνή κι ὀλοκαθάρια — ὅ σ ι α —
τὴν τέχνη μου καὶ τὴν ζωὴ μου θὰ διατηρήσω.

Καὶ οὐδὲ πάσχοντες ἀπὸ λιθίαση θὰ ἐγχειρίσω,
μόνο σὲ εἰδικούς τὴν πράξη αὐτὴ θ' ἀφήσω.

Σὲ ὅποια σπίτια δὲ κι ἂν μπῶ,
μόνο γιὰ ὠφέλεια καὶ γιὰ καλὸ θὰ εἶναι τῶν ἀρρώστων —
κι ἔξω ἀπὸ θεληματικὴ τὴν ὅποια βλάβη κι ἀδικία θὰ κρατηθῶ,
καθὼς καὶ ἀπὸ κάθε πράξη ἐρωτικὴ
μὲ γυναικεῖα καὶ μ' ἀντρικὰ κορμιά, ἐλεύθερων καὶ δούλων.

Κι ὅσα κατὰ τὴ θεραπεία 'δῶ ἢ ἀκούσω
ἢ κι ἔξω ἀπὸ αὐτὴ σὲ συναναστροφές μὲ ἄλλους μάθω,
ὀλότελα θὰ τ' ἀποσιωπήσω,
γιατὶ ἀνείπωτ', ἄρρητα καὶ μυστικὰ ὅλα αὐτὰ θαρρῶ·
κι οὐδὲ ποτέ τὸ τόσο δά γι' αὐτὰ θὰ ψιθυρίσω.

Ὅσο τὸν ὄρκο μου τοῦτον κρατάω
κι ὅσο πιστὸς μένω σ' αὐτὸν καὶ δὲν τὸν ἀθετῶ,
τὸ βίο καὶ τὴν τέχνη μου νὰ χαίρομαι
καὶ κάθε ἐκτίμηση
καὶ ὄνομα καὶ φήμη καλὴ νᾶχω
γιὰ πάντα ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Μὰ ὅταν τὸν παραβαίνω κι ἐπιορκῶ,
τὰ ὀλοενάντια ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἄς μοῦ τύχουν.

[Μετάφραση: **Κώστας Π. ΜΙΧΑΗΛ**]

ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ

Ἑλληνίδες, Ἕλληνες: — Καλὸν Ὑπνο!

Θὰ καταλάβουμε ἐπὶ τέλους τὰ γεγονότα; Θὰ ἐρμηνεύσουμε τί συμβαίνει στοὺς λαοὺς καὶ ἰδιαίτερα τὸν τόπον αὐτό; Ἡ μήπως πρέπει νὰ σταθοῦμε, νὰ μᾶς «γδάρουν τὸ πετσί», νὰ μᾶς «μπουγαδιάσουν» τὸ μυαλό, γιὰ νὰ ἰδοῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ τὸ δρόμο μας; Ὅποιος σκιάζεται νὰ σκεφθῇ ἐλεύθερα καὶ φοβᾶται νὰ κριθῇ καὶ νὰ κρίνῃ σὰν ἄντρας, τότε ἂς μείνῃ στὸ ροχαλητό του.

Εἴμαστε παγιδευμένοι καὶ μᾶς ἀρέσουν οἱ ἐναγκαλισμοὶ μὲ τὰ ὑβριστικά μας συμφέροντα, ἐνῶ ἀπ' τὴν ἄλλῃ μεριά βρίσκουμε διέξοδο πρὸς τὸν καθωπρεπισμὸ ἀκολουθώντας τὶς ψευτοφιλοσοφίες τοῦ ἐξουσιασμοῦ, ποὺ κατάφερε νὰ μᾶς μεταλλάξῃ τώρα σὲ ἀνθρωποειδῆ πλάσματα τῆς τεχνολογίας καὶ τῆς «προόδου»...

Ἔχουμε δεχθῇ καὶ ἀκολουθοῦμε τὸν τύπο τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἀναισθησίας, τῆς ψευδογνωσίας καὶ τοῦ μαϊμουδισμού τῆς μοντέρνας ζωῆς.

Θὰ καταλάβουμε ἔστω τὴν ὑστατὴ στιγμὴ τὴν συμφορὰ, ποὺ πολλαπλασιάζεται σὰν λειχήνα καὶ γκρεμίζει σύνορα, θεσμούς, μωροφιλοσοφίες τῶν -ισμῶν, ἀλλὰ καὶ μὴ ἔχοντας ἢ ἴδια ἢ λειχήνα, ποὺ ξαπλώνεται, πολιτικὸ λόγο θὰ πέσῃ μέσα στοὺς ὄχετους ποὺ τὴν περιμένουν καὶ θὰ ὀδηγηθῇ, ἀπ' τὴν ἀπόγνωσι, καὶ θὰ παραδοθῇ σὲ νέους μεσσίες; Αὐτὸς ὁ πνευματικὸς ληθαργισμὸς πότε ἀραγε θὰ σταματήσῃ;

Τὸ θέμα δὲν εἶναι οἰκονομικὸ, ὅπως οἱ ἀπανταχοῦ βαρύνδουποι ἐγκέφαλοι φωνάζουν στοὺς λαοὺς, κι ὅποιος κρίνει ἔτσι τὰ πράγματα δὲν κάνει τίποτα ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ παραπλανᾷ τοὺς ἀνθρωποειδεῖς. Τὸ θέμα εἶναι συμφεροντολογικὸ καὶ ἔγινε πρόγραμμα ἐκπαιδευτικὸ, ὥστε σιγά-σιγά ἐκπαίδευσαν τοὺς λαοὺς νὰ σκέπτονται ἐγκληματικά, ἀρπακτικά, ἀνόσια, ὑβριστικά, τομαριστικά.

Σκεφθήκατε ποτέ, ποιὸς διδάσκει τὸν νέο ἄνθρωπο ὅτι πρέπει νὰ φοράῃ παπουτσάκια σινιέ, ροῦχα σινιέ, ὅτι πρέπει νὰ πηγαίνουν στὸ σχολεῖο ὡς μοντέλα μόδας ἀγόρια καὶ κορίτσια κι ἔτσι μαζὶ μὲ τὴν ἐγωϊστικὴ ἐπίδειξι νὰ φουντώνουν καὶ οἱ δουλωτικὲς δαπάνες; Ἔτσι ἀπ' τὰ πρῶτα βήματα, αὐξάνοντας ἄσκεπτα τὴν κατανάλωσι ἄχρηστων ἀγαθῶν, φθάσαμε στὴν ὑποδούλωσι τῆς οἰκογένειας στὰ συστήματα, ποὺ γίνονται ἀνεκτὰ μόνο, ἂν εἶναι ἔτοιμα νὰ προσφέρουν ἀγαθὰ συνθλίβοντας τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν δέ. Καὶ ἐδῶ ἔρχεται ὁ μεσσίας τῆς τεχνολογίας.

Τί ὅμως περιμένουμε ἀπ' αὐτήν; Εἶναι εὐκολο νὰ τὸ μάθουμε. Θὰ μᾶς βοηθήσῃ, λέγουν οἱ ἐξουσιαστές, νὰ λυθοῦν ὅλα μας τὰ προβλήματα. Πῶς ὅμως ἡ τεχνολογία θὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα; Ποιὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἀνθρώπινος βίος, ὅταν ἢ ἴδια καὶ οἱ καθυστερημένοι ἐγκέφαλοι ποὺ τὴν ὑπηρετοῦν δὲν ἔχουν ἰδέα, καὶ ποτέ δὲν θὰ τροφοδοτηθοῦν μὲ λύσεις, γιὰ ν' ἀποκτήσουν κάτι ἄλλο παρ' ἐκτὸς τὰ συμφέροντα τὰ ὑλικά, ποὺ τὰ ἐπέβαλαν σὰν σκοπὸ τῆς ὑπάρξεώς μας;

Ποιοὶ ἄλλωστε θὰ γίνουν τροφοδότες τῆς εἰς θάνατον καταδίκης τους; Οἱ «ἡλίθιοι» computers μὲ ποῖο τρόπο ὑπηρετοῦντες τὴν ἐξουσία θὰ σκεφθοῦν νὰ ἐπαστατήσουν ἐνάντια αὐτῆς;

Ἑλληνίδες, Ἑλληνες, ἡ ἀναλογία σὲ ποσοστὰ ἐπὶ τοῖς % τῶν κομματικῶν σας ἀντιθέσεων μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτὴ ποὺ βγαίνει κάθε τόσο μέσ' ἀπ' τὶς κάλπες, ἀλλὰ ἡ κατάταξί σας σὲ ποσοστὰ μὲ γνώμονα τὸ «βαθύτερο» εἶναι σας, ἂν σᾶς τὴν «ἔκαναν πενηνταράκια», θὰ σᾶς προκαλοῦσε τρόπο καὶ ἀπόγνωσι.

Θὰ σᾶς βάλω ὅμως, νὰ διερωτηθῆτε, ἐὰν ἔχη περισσέψει τό εἶδος αὐτὸ στὸν πᾶσχοντα ἀπὸ φιλοτομαρισμὸ ἐγκέφαλό σας, σὲ τί κατάντια βρίσκεσθε, καὶ τότε βγάλτε ἐσεῖς τὰ ποσοστὰ, γιὰ νὰ βγάλετε καὶ ἓνα καινούργιο συμπέρασμα:

- Πόσοι στὸν τόπο αὐτὸν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴ γλῶσσα τῶν προγόνων μας; Γιὰ τὸν ἐλληνικὸ λόγο;
- Πόσοι μποροῦν νὰ διαβάσουν τὸ χρόνο ἔστω ἓνα βιβλίον μικρῶν ἀξιώσεων καὶ νὰ μποροῦν νὰ συνθέσουν μιὰ περίληψι αὐτῶν ποὺ λέει ὁ συγγραφέας;
- Πόσοι εἶναι ἐντελῶς ἱκανοὶ νὰ καταλάβουν, ὅταν κάποιος ἀπευθύνεται σ' αὐτούς, τί τοὺς εἶπε;
- Πόσοι εἶναι ἔτοιμοι νὰ κλέψουν, ἂν μποροῦν;
- Πόσοι εἶναι διεστραμμένοι καὶ ἔτοιμοι γιὰ κάθε ἐγκλημα;
- Πόσοι μποροῦν νὰ προσφέρουν στοὺς γονεῖς τοὺς τὰ ἐλάχιστα τροφεῖα, ὅταν αὐτοὶ δυστυχοῦν;
- Πόσοι ἀπορρίπτουν θέσεις στὴ διοίκησι, ὅταν δὲν τὶς ἀξίζουν;

Νὰ συνεχίσω; Μά... φοβοῦμαι ὅτι θὰ φθάσω σ' ἓνα ποσοστὸ, ποὺ θὰ σᾶς ἀφή-
ση ἄφωνους.

Ἑλληνίδες, Ἑλληνες, πόσο χαμηλὰ πρέπει νὰ πέσουμε, γιὰ νὰ ξυπνήσουμε ἀπ' τὸ λήθαργο; Ζοῦμε βέβαια σὲ μιὰ περίοδο κρίσεως. Ἄλλὰ αὐτὴ ἡ κρίσι, ποὺ εἶναι παγκόσμιον φαινόμενο, ποὺ ρίχνει τὶς μάντρες τοῦ Βερολίνου, ποὺ ἀνατρέ-
πει μὲ κουρελόπανα τοὺς δικτάτορες τοῦ χθὲς χωρὶς ν' ἀνοίξῃ μιὰ μύτη, νομίζετε πὼς γίνεται, γιατί ξαφνικὰ οἱ ἡγεσίαι τῶν λαῶν θέλουν τὴν αὐτοκάθαρσι; Εἶναι λάθος καὶ ἀφέλεια νὰ δεχθῶμε πὼς κάτι τέτοιο συμβαίνει. Οἱ ἐξουσιαστὲς κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ὕβρεων τῆς ἐξουσίας δὲν μποροῦν νὰ κρατήσουν στὸ μαντρί τὰ πρόβατα. Αὐτὸ εἶναι ὅλο, χρειάζονται καιρὸ νὰ σκεφθοῦν.

Καὶ ἐμεῖς ἐδῶ τί κάνουμε; Γιὰ ποιά προγράμματα μιλάμε, πὼς τάχατε θὰ κά-
νουν τοὺς μὲν πιὸ προοδευτικοὺς ἀπ' τοὺς ἄλλους; Ποιοὶ Σουφλιᾶδες καὶ Γεννη-
ματᾶδες καὶ Δραγασάκηδες ἰσχυρίζονται πὼς κάνουν συμβιβασμοὺς στὰ προ-
γράμματά τοὺς γιὰ χάρι μας; Ποιά προγράμματα, κ. Δραγασάκη, ξεσήκωσαν
τοὺς λαοὺς, ὅλους τοὺς λαοὺς στὶς ἀνατολικὲς χῶρες; Ποιά προγράμματα, κ.
Γεννηματᾶ, σκόρπισαν 2 1/2 τρις ἑκατομ.; Ποιοὶ ἐπωφελήθηκαν; Καὶ γιατί κα-
λεῖται ὁ λαὸς νὰ πληρώσῃ; Ποιά προγράμματα, κ. Σουφλιᾶ, θὰ ἔθιξαν καλύτερα
τὸν τόπο ἀπ' ἐκεῖνο τῆς γλωσσικῆς μεταρρύθμισης, τῆς Ἀ-παιδείας, ποὺ ὑψώ-
θηκε κατακόρυφα μὲ τὴν κατάργησι τῆς ἀρχαίας, τὸ μονοτονικό, τὴν κομματι-
κοποίησι τῆς ἐκπαιδεύσεως;

Ἄς ἀφήσουμε λοιπὸν τὶς κοματοφιλοσοφίες χάριν τῆς πελατείας τοῦ μαγα-
ζιοῦ. Ἐὰν ψάχνουμε γιὰ τὴ λύσι, χρειάζεται γενικὴ αὐτοκάθαρσι, γιὰ ν' ἀρχί-
σουμε νὰ βαδίζουμε στὸ δρόμο τῆς.

Ἑλληνίδες, Ἑλληνες...

Ἀλήθεια ὑπάρχουν;

Ἑρινὺς

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΝ

‘Η «κάθαρση», ιστορικά και θεωρητικά

Στὸ Λεξικὸν Liddel - Scott διαβάζουμε: «*Κάθαρσις-εως, ἡ, (καθαίρω)· ὁ ἀπὸ ἐνοχῆς ἢ μιᾶσματος καθάρισμός, καθαρμός, ἀγνισμός, λατ. Lustratio*». Κατὰ τὸν Γ. Βερναρδάκη (λ. *τραγωδία*), ἐμπνεόμενον προφανῶς ἀπὸ τὸν κλασσικὸ ἀριστοτέλειο ὅρισμό τῆς τραγωδίας, «*κάθαρσις εἶναι ἡ δι’ ἐλέου καὶ φόβου ἐξιλέωσις τῶν (φοβερῶν καὶ ἐλεεινῶν) δεινοπαθημάτων (φόνων, κακώσεων καὶ ποικίλων ἄλλων κακῶν), ἅτινα προξενοῦσι τὸν ἔλεον καὶ τὸν φόβον, οὕτως, ὥστε οἱ μὲν δράσαντες τὰ κακὰ ἔργα νὰ τιμωρῶνται, οἱ δὲ παθόντες νὰ ἱκανοποιῶνται*». Μὲ ἀπλούστερα λόγια, λέγοντας κάθαρση ἐννοοῦμε τὴν κατόπιν αὐτοκριτικῆς ἐθελοούσια ἀπόδοση δικαιοσύνης ἐκ μέρους τοῦ θύτου, ποῦ, ἐφόσον γίνει ἀποδεκτὴ ἐκ μέρους τοῦ θύματος ἢ τῶν συγγενῶν του, ὁδηγεῖ στὴν παύση τοῦ μίσους καὶ στὴ δημιουργία φιλικῶν σχέσεων.

‘Η διαδικασία τῆς κάθαρσης στὰ παλιὰ χρόνια ἐκινεῖτο ἀπ’ τὰ συγγενικά πρόσωπα τῶν ἐγκληματιῶν ἢ ἐναγῶν, κάποτε ὅμως κι’ ἀπ’ τὴν πολιτείαν, ποῦ ἐπίσης εἶχε συναίσθηση ὅτι ἦταν ἡ μεγάλη συγγενὴς τῶν πολιτῶν, μὲ σκοπὸ νὰ διασώσουν ἀπ’ τὸν ὀλοσχερῇ ὄλεθρο τοὺς ὑβριστὲς ἤτοι τοὺς ὑπερβασίεις, τοὺς ἀλαζόνες καὶ ἀκολάστους, ποῦ ἔχαν ὑποπέσει στὴν κατάστασιν αὐτὴ ἐξαιτίας τῆς Ἑτῆς (=τύφλωσης). ‘Ο ‘Ηράκλειτος θεωρεῖ τὴν Ὑβριν μέγιστο κακόν· «*Ὑβριν χρὴ σβεννύναι μᾶλλον ἢ πυρκαϊήν*» (ἀπ. 43), παρατηρεῖ. Ἄς ἀναλογιστοῦμε, ὅτι στὴν κατάστασιν αὐτὴ περιπίπτουν οἱ νέοι καὶ μάλιστα οἱ ἐπίλεκτοι καὶ ἰσχυροὶ νέοι, ποῦ «*ὑπερέχειν οἴονται ὑβρίζοντες*».

Κατὰ τὸν Ἡσίοδο ἡ Ὑβρις εἶναι παιδί τοῦ κορεσμοῦ καὶ τῆς Νυκτὸς ἤτοι τῶν σκοτεινότερων ἐνστίκτων καὶ παθῶν τοῦ ἀνθρώπου: «*τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅταν κακῷ ὄλβος ἐπῆται ἀνθρώπῳ*», παρατηρεῖ (Θγν. 153). Ἔτσι κι οἱ σκηπτοῦχοι τοῦ μεγάλου βασιλέως Οὐρανοῦ, τυφλοὶ ἀπ’ τὴν ἡδονὴ τῆς ἐξουσίας, τέντωναν ὄλο καὶ πιὸ πολὺ τὰ σχοινιά τῆς βίας καὶ τῆς ἀδικίας εἰς βάρος τῶν ἀνθρώπων, πιστεύοντας ὅτι οὐκ «*ἐστι Δίκης ὀφθαλμός*». ‘Ο σοφὸς Οὐρανὸς ὅμως προεξόφλησε τὸν κακὸ ὄλεθρό τους, ἕναν ὄλεθρο - «*τίσιν*», ποῦ τοὺς κατέφερε ὁ Ζεὺς:

*«Τοὺς δὲ πατὴρ τιτῆνας ἐπὶ κλησιν καλέεσκε
παῖδας νεικεῖων μέγας Οὐρανός, οὓς τέκεν αὐτός·
φάσκε δὲ τιταίνοντας ἀτασθαλίη μέγα ῥέξαι
ἔργον, τοιοῦτον δ’ ἔπειτα τίσιν μετόπισθεν ἔσεσθαι».*
(Θγν. 207-210)

Οἱ Ὀμηρικοὶ τιτῆνες, οἱ ὑπερφίαλοι καὶ ἀτάσθαλοι μνηστῆρες, «*τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει*» (Ο 329), θὰ πληρώσουν γιὰ τὴν ὕβριν τοὺς ἐκείνη μὲ τὴν ἔσχατη τῶν ποινῶν, ἀφοῦ:

*«... ὧν ἔτι καὶ νῦν
σώματ’ ἀκηδέα κεῖται ἐνὶ μεγάροις Ὀδυσσῆος·
οἳ κ’ ἀπονίψαντες μέλανα βρότον ἐξ ὠτειλέων*

κατθέμενοι γοάοιεν· ὁ γὰρ γέρας ἐστί θανόντων».

(Ω 186-190)

Σύμφωνα με τὸν Πλάτωνα (Τίμαιος 24E-25D), οἱ ἝΑτλαντες, «ὔβρει πορευόμενοι ἐπὶ πᾶσαν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν, ἔξωθεν ὀρμηθέντες ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ πελάγους», προκάλεσαν τὴν ἀγανάκτηση τῶν Ἀθηναίων (τοῦ Μυθικοῦ Αἰῶνα), οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ τοὺς κατενίκησαν, τοὺς ἐξανάγκασαν νὰ ἐπιστρέψουν στὴ βάση τους, τὴν Ἀτλαντίδα, πού μετὰ ἀπὸ λίγον καιρὸ «κατὰ τῆς θαλάττης δῦσα ἠφανίσθη»!

Κατὰ τὸν Ἀναξίμανδρο τὸ δράμα ἐγκλημα-κάθαρση ἢ ἐγκλημα-τίσις ξετυλίγεται ἀδιάκοπα στὴ σκηνὴ τοῦ Μεγάκοσμου. Τὰ φυσικὰ ὄντα στὸν ὑπὲρ ὑπάρξεως ἀγῶνα τοὺς ἐξοκέλλουν τυφλούμενα ὑπὸ τῆς Ἀτῆς καὶ μεγιστοποιοῦν τὴν ἀναγκαστικὴ ἀδικία τοὺς εἰς βάρος τῶν ἄλλων ὄντων, πρᾶγμα πού σὰν ἀποτελεσμα εἶχει τὴν ἐπέμβαση τῶν Ἐρινύων καὶ τὴν ἐπαναφορά τοὺς στὰ σωστὰ μέτρα: «...διδόναι γὰρ αὐτὰ δίκην καὶ τίσιν ἀλλήλοις τῆς ἀδικίας κατὰ τὴν τοῦ χρόνου τάξιν», παρατηρεῖ· καὶ ὁ Ἡράκλειτος συμπληρώνει: «Ἥλιος μέτρα οὐχ ὑπερβήσεται, εἰ δὲ μὴ Ἐρινῶς μιν Δίκης ἐπικούροι ἐξευρήσουσιν» (ἀπ. 94).

★ ★ ★

Ἐπέπεσαν, ἄρα, οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τοῦ τόπου μας, ὅπως καὶ οἱ Ὀμηρικοὶ καὶ οἱ Ἡσιόδαιοι τιτᾶνες, εἰς Ὑβριν; Ἀπ' ὅσα τουλάχιστον ἀποκαλύφθηκαν στὸ «καθατήριο», τὴ *Βουλὴ κάθαρσης*, ὅπως οἱ ἴδιοι τὴν ὠνόμασαν, ναί! Τί εἶναι ἡ Ὑβρις καὶ ποιά ἡ σημασία της; Ἡ λέξη σημαίνει τὴν ὑπέρβασή τοῦ ὀρθοῦ μέτρου, τὴν παραβίαση τῆς ἠθικῆς τάξεως, τὴν καταπάτηση τῶν θεῶν (=φυσικῶν) καὶ ἐθνικῶν-ἀνθρώπων νόμων, ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν ἀλαζονία, τὴν αὐθαιρεσία, τὴν ἀκολασία καὶ τὴν προπέτεια κ.ο.κ. — κακίες πού ὀφείλονται στὴν παράνομη ἐπικράτηση καὶ στὰ σύνδετα αἰσθήματα τοῦ τυφλοῦ ἐγωτισμοῦ, τῆς πλεονάζουσας δυνάμεως, τῆς ὑποτίμησης τῶν πάντων. Τί διέπραξεν ἐπιτέλους ὁ Κύλων, ὥστε νὰ χαρακτηρισθῇ ὑβριστής, μιὰρὸς καὶ ἐναγής, πρᾶγμα πού εἶχε ὡς συνέπεια τὴν ἐξορία ὅλης τῆς οἰκογένειάς του καὶ τὴν ἀναστάτωση τῶν Ἀθηναίων, πού οὔτε λίγο οὔτε πολὺ ἔχασαν τὴν ψυχο-πνευματικὴ τους γαλήνη, τὴ χαρὰ καὶ τὴν εὐδαιμονία τους; Ὁλος ὁ κόσμος γνωρίζει τὸ *κυλώνειον ἄγος*, ὅπως καὶ τὴν ἐν σπουδῇ πρόσκληση τοῦ μέγιστου ἐκείνου σοφοῦ, μύστου, μάντη καὶ ἱατροῦ Ἐπιμενίδου τοῦ Κρητός, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ μὲ συμβουλὲς καὶ ὑποθήκες, ἀναλύσεις τῶν γεγονότων καὶ αἰτιολογήσεις των, θεραπείες καὶ καθαρμούς ἐπέτυχεν τὸν ἐξαγνισμό τῶν Ἀθηναίων καὶ τὴ συμφιλίωσή τους, ἐθέσπισε καὶ νόμους αὐστηρότατους «περὶ φόνου» — νόμους πού ἔμειναν γνωστοὶ ὡς νόμοι τοῦ Δράκοντος. Τί διέπραξε, λοιπόν, ὁ Κύλων (καὶ οἱ Ἀλκμεωνίδες γενικώτερα), ὥστε νὰ θεωρηθῶν ἐναγής καὶ ὑβριστής; Ἀπλούστατα, κινούμενος ἀπ' τὴ δίψα τῆς ἐξουσίας, ἐξῆψε τὰ πάθη τῶν φύσει ἀντιμαχόμενων πολιτικῶν πολιτῶν, ἔστρεψε τοὺς μὲν ἐναντίον τῶν δὲ καὶ χρησιμοποίησε ξένες δυνάμεις, μισθοφόρους Μεγαρεῖς, γιὰ νὰ κατακτήσῃ τὴν ἐξουσία· δυνάμεις τίς ὁποῖες ἐγκατέλειψε στὴν ὀργὴ τῶν φανατισμένων καὶ ἀγανακτισμένων ἀντιπάλων του, μετὰ τὴν οἰκτρὴ του ἀποτυχία.

Ἀπ' ὅσα λοιπὸν στὸ «καθατήριο» ἀποκαλύφθηκαν, συνάγεται ὅτι οἱ πολιτικοὶ μας ἄνδρες ὑπέπεσαν σ' ὅλα τὰ *κυλώνεια ὑπόαγη* καὶ σὲ μερικὰ ἐπιπλέον, ἐκτὸς βέβαια ἀπ' τὴ χρησιμοποίησι ξένων στρατευμάτων· ἐγκλήματα πού ὁ-

πωσδήποτε χρῆζον Δίκης καὶ Κάθαρσης. Ἐπεζήτησαν ἄραγε οἱ πολιτικοὶ μας ἄνδρες, «*διδόναι δίκην καὶ τίσιν*» καὶ βέβαια τὴν κάθαρση τῶν ἐναγισμῶν αὐτῶν;
*«... Ἄμ' ἂν ἴκωμαι ἐς ἄσπετα ...ἔπονταί μοι
 μυρίοι ἐξερέοντες ὅπῃ πρὸς κέρδος ἀταρπός,
 οἱ μὲν μαντοσυνέων κεκρημένοι, οἱ δ' ἐπὶ νούσων
 παντοίων ἐπύθοντο κλυεῖν εὐηκέα βάξιν,
 δηρὸν δὴ χαλεπῇσι πεπαρμένοι ἀμφ' ὀδύνησιν»,*
 παρατηρεῖ ὁ ἰσοστάσιος τοῦ Ἐπιμενίδου ἱατρὸς-καθαρτῆς Ἐμπεδοκλῆς· πρᾶγμα ποῦ σημαίνει ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐπιζητοῦν τὴν θεραπεία τους καὶ τὴν ψυχο-πνευματικὴ τους ἰσορροπία, ἀλλὰ μεθόδους ποῦ ἀποσκοποῦν στὸ κέρδος· κάτι πέρα γιὰ πέρα ἀληθινό.

Τί συνέβη στὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴ λήξη τῆς λειτουργίας τοῦ «καθαρηρίου»; Ποῦ ἀπέληξαν οἱ καθαρμοί, πῶς καθαρίστηκαν οἱ μισοὶ καὶ ποιά δίκην ἔδωσαν; Ἀνεκάλυψαν, ὅτι «καθαίρόμενοι» θέτουν σὲ κίνδυνο τὴν οἰκονομία τῆς χώρας κι ὅτι ἀπαιτεῖται «συναίνεση» πρὸς διάσωσή της. Στὸ ὄνομα τῆς σκοπιμότητας — «οἰκονομικὴ ἐξυγιάνση» — οἱ πολιτικοὶ μας ἄνδρες λησμόνησαν τοὺς φυσικοὺς καὶ ἠθικοὺς νόμους, διέγραψαν τὰ ἐγκλήματα, ἀδιαφόρησαν γιὰ τὶς ἀδικίες, ὑπερβάσεις, ὕβρεις, ἀναΐδειες κι ἀναισχυντίες καὶ «συνήνεσαν»! Εἰσαγγελεῖς καὶ ὑπόδικοι, συνήγοροι καὶ κατήγοροι, θύματα καὶ θύτες, τιμωροὶ καὶ τιμωρούμενοι, σωτῆρες καὶ καταστροφεῖς, ἐναγεῖς καὶ ἐξαγνιστὲς ἔχουν πιαστεῖ χέρι-χέρι γιὰ νὰ σώσουν τὴν οἰκονομία τῆς χώρας, ποῦ οἱ ἴδιοι βουλιάξανε, ἀφαιρώντας φυσικὰ τὶς οἰκονομίες τῶν πολιτῶν.

Ἡ σημερινὴ Ἑλλάδα ἔχει ἀποκηρύξει τὸ παρελθόν της, ἄρα δὲν ἔχει μέλλον· στρέφεται ἐναντίον τῆς φύσεώς της, καταργεῖ τὸ λόγο ὑπάρξεώς της, αὐτοκαταργεῖται. Ἡ σημερινὴ «Ἑλλάδα» δὲν ἔχει κανένα κοινὸ σημεῖο μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ἀπέβαλε τὴν Αἰδῶ, ἀποφεύγει τὴ Δίκην, ἀναισχυντεῖ ἀνευρυθρίαστα, κύπτει ὑπὸ τὸ βάρος τῶν διαρκῶν ἐγκλημάτων της. Οἱ «ὑπὸ κάθαρση» πολιτικοὶ μας βρῆκαν ἕνα κάποιο σκοπὸ, γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν ὑπαρξή τους καὶ τὴν ὑπαρξή μας, ἕνα ψεύτικο σκοπὸ, ἀφοῦ αὐτὸς δὲν ὁδηγεῖ παρά στὴν ἄσκοπη παράταση τῆς ζωῆς μας ὡς ἔθνους· «τὸ ζῶειν τε καὶ τὸ εἶναι ζῶειν» ἀποτελεῖ τὸ νέο μας ἰδανικό.

Διόρθωση τεχνικοῦ λάθους: Στὸ προηγούμενο 96ο τεῦχος στὴν βιβλιοκρισία τοῦ κ. Ἡ. Τσατσόμοιρου γιὰ τὸ βιβλίο τοῦ κ. Κ.Μ. Μαρκάτου «Ἡ Λεξαιριθμικὴ Θεωρία» οἱ ἑξι πρῶτες σειρὲς τῆς σελίδος 5519 («*γιὰ τὰ προϊόντα...*» ἕως «*...διότι τὸ*») νὰ μεταφερθοῦν στὴν ἀρχὴ τῆς σελίδος 5518 καὶ ἀντιστρόφως οἱ 5 πρῶτες σειρὲς τῆς σελίδος 5518 («*πὼς λένε — παρέλαβαν...*» ἕως «*...στὰ 22 γράμματα*») νὰ μεταφερθοῦν στὴν ἀρχὴ τῆς σελίδος 5519.

‘Η Τέχνη

● ‘Η ποίηση είναι ένα μαγευτικό ταξίδι τής φαντασίας μέσα στο γοητευτικό άπροσδόκητο και στους άπέραντους, μυστηριώδεις κόσμους τών αισθημάτων.

● ‘Η πνευματική δημιουργία στις πιό ύψηλές της εκφράσεις έχει πατέρα τόν πόνο και μητέρα τή δυστυχία. Ποίηση, Μουσική, Λογοτεχνία, Θέατρο, Εικαστικές Τέχνες... Πάντοτε τὸ οἰκοδόμημα θεμελιώνεται στὸ τραγικὸ στοιχείο πὸ προεξάρχει. ‘Η ἔμπνευση τροφοδοτεῖται ἀπὸ τὰ πάθη. Τὸ τραγικὸ στοιχείο στὴν οὐσία δὲν ἀπουσιάζει ἀκόμα καὶ στὴν κωμωδία. Καὶ ἐδῶ κάποια πρόσωπα πάσχουν. Μόνο πὸν ὁ σκηνοθετικὸς χειρισμὸς ἢ οἱ προθέσεις καὶ ἡ τεχνικὴ τοῦ συγγραφέα ὁδηγοῦν τὸν θεατὴ στὸ γέλιο καὶ ὄχι στὸ κλάμα. Τὸ ποιητικὸ θέμα ἢ ὁ δραματικὸς μῦθος ἀντλοῦν ἀπὸ τίς συμφορές, τὴν ταπείνωση, τὴν ἀδικία, τὴ γελοιοποίηση, τὸ χλευασμὸ, τὸν ξεπεσμὸ, τὴν κτηνώδη βία, τὴ σκευωρία, τὸ δρόμα τοῦ καταδιωκόμενου ἀθώου, τὴ βαρβαρότητα τῆς νεκρῆς συνείδησης. ‘Ολόκληρη ἡ λογοτεχνικὴ παραγωγὴ καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ δημιουργικὴ ἔξαρση τῶν Ἑλλήνων, τῶν Λατίνων, τῆς Ἀναγέννησης, τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ Γκαίτε, τοῦ Οὐγκώ, ἀλλὰ καὶ τῶν νεωτέρων ζυμώνουν καὶ πλάθουν τὸ ὑλικὸ τους μὲ πρῶτες ὕλες τὸ δάκρυ καὶ τὸ αἷμα. Ἀντίθετα, ἡ ξεγνοιασιά τῆς ζωῆς κινεῖται ἔξω ἀπὸ τὴ σφαῖρα τῶν ἐνδιαφερόντων τῆς Τέχνης. Φυσικὰ ὑπάρχουν καὶ ἐξαιρέσεις. Δὲν εἶναι, ὅμως, παρὰ ἀκριβῶς αὐτό: Ἐξαιρέσεις σ’ ἓναν κανόνα γενικῆς ἐφαρμογῆς.

● ‘Η μουσικὴ κλίμακα μᾶς ὁδηγεῖ στὴν κορυφὴ τῆς πνευματικῆς καλλιέργειας.

● “Ὅ,τι εἶναι ὁ ἔναρθρος λόγος γιὰ τοὺς λογικοὺς συλλογισμοὺς μας εἶναι ἡ μουσικὴ γιὰ τὰ αἰσθημάτα μας.

● ‘Η ὑποταγὴ τῆς Τέχνης σὲ δόγματα εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς πιό ἄθλιες μορφές πνευματικῆς ὑποδούλωσης.

● Ποίηση εἶναι τὸ ὄνειρο, πὸν ταξιδεύει μέσα στὴν πραγματικότητα.

● ‘Η ὁμορφιά τῆς ποίησης ξεπερνᾷ τὴν ποίηση τῆς ὁμορφιάς.

● ‘Η ψυχρὴ λογικὴ μπροστὰ στὸν ἔρωτα τὸ βάζει στὰ πόδια, μπροστὰ στὴν ποίηση ὑποκλίνεται.

● Μὲ τὴν Τέχνη ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ νὰ πεῖ ὅσα ἀποσιώπησε ἡ Φύση.

● ‘Η Τέχνη ξαναφτιάχνει τὸν κόσμο ἀπ’ τὴν ἀρχή.

● Κάθε φορὰ πὸν ὁ καλλιτέχνης ὁλοκληρώνει ἓνα ἔργο του, γίνεται λίγο πιό φτωχός, γιὰτὶ ἓνα κομμάτι τοῦ ἑαυτοῦ του μετουσιώνεται στὸ δημιούργημά του, συνάμα ὅμως καὶ λίγο πιό πλούσιος, γιὰτὶ ἀποκτᾷ μερίδιο στὸ ἔργο τῆς Δημιουργίας.

● Μητέρα τῆς λογοτεχνίας εἶναι ἡ φαντασία, ἀλλὰ τροφὸς τῆς ἡ ζωῆ.

● ‘Ο ποιητὴς εἶναι εἶδος τελείως ἀνώφελο στὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἀπολύτως ἀπαραίτητο στὸν ἄνθρωπο.

Χρήστος Τσαγκαρίδης

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Κ. ΓΑΤΣΙΑΣ*

Γιατί τὸ ὄνομα τῆς θεότητος εἶναι τετραγράμματο σ' ὅλες τὶς γλῶσσες;

Στὸ παρελθὸν ἐρεῦνησα καὶ ἀπέδειξα τὴν κοινὴ ἐτυμολογικὴ βάση καὶ τὴν σχέσηη πού ὑφίσταται ἀνάμεσα στὰ τετραγράμματα ὀνόματα πού ἔδωσαν στὸν Θεὸ τόσο οἱ ἑβραῖοι ὅσο καὶ οἱ Ἕλληνες. (Δὲς ἄρθρο μου δημοσιευμένο στὸν «Δαυλό», τεύχος 80-81, Αὐγ.-Σεπτ. 1988, σελ. 4579-4587, μὲ τίτλο: «*Ὁ JHWH τῶν Ἑβραίων εἶναι ὁ ZEYΣ τῶν Ἑλλήνων*». Μπορεῖτε νὰ δεῖτε ἀκόμα σχετικὰ μὲ τὸ ἴδιο θέμα τὰ παρακάτω ἄρθρα μου στὸν «Δαυλό», τεύχος 82, Ὀκτώβριος 1988, «*Συγκριτικὴ θεολογικὴ προσέγγιση μεταξὺ Γιαχωβά καὶ Διός*», καὶ τεύχος 86, Φεβρουάριος 1989, «*Μιὰ προσπάθεια συγκριτικῆς προσέγγισης στὴν βασικὴ πρωθελληνικὴ λέξη ZEYΣ*»).

Ἐκεῖνο πού κάνει ἐντύπωση ὅμως εἶναι τὸ γεγονὸς, ὅτι δὲν εἶναι μόνο στὰ ἑβραϊκὰ καὶ στὰ ἑλληνικὰ πού τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι τετραγράμματον. Θὰ ἔλεγα, ὅτι σ' ὅλες τὶς γλῶσσες τοῦ κόσμου τὸ βασικὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐμφανίζεται, ἀρχικῶς τοῦλάχιστον, ὡς τετραγράμματον. Φυσικὰ δὲν πρωτοτυπῶ διατυπώνοντας αὐτὴ τὴν ἀποψη, στὴν ὁποία προφανῶς μεγάλο πλῆθος ἱκανῶν ἐρευνητῶν ἔχει καταλήξει. Μεταξὺ αὐτῶν θὰ ἤθελα νὰ ἀναφέρω τοῦλάχιστον τὸν Ἀθανάσιο Κίρχερ, ὁ ὁποῖος τὸ 1654 ἐξέδωσε στὴν Ρώμη σὲ τρεῖς τόμους τὸ περίφημο ἔργο του «*Oedipi Theatrum Hieroglyphicum*». Στὸν δεῦτερο τόμο αὐτῆς τῆς μελέτης, σελίδα 287, ἐπισημαίνεται ξεκάθαρα τὸ γεγονὸς ὅτι: «*Omnes quoque mundi*

* Ὁ αἰδεσιμώτατος π. Ἀπόστολος Κ. Γάτσας εἶναι καθηγητὴς τῆς Θεολογίας στὸ Γυμνάσιο Γαστούνης.

nationes nomen dei non sine mysterio 4 litteris enunciare docetur», δηλαδή: «ὁ-πάρχει κάποια μυστική σημασία στην χρησιμοποίηση ἀπ' ὅλα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου τεσσάρων γραμμάτων γιὰ τὴν καταγραφή τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ». (Δὲς τὸ «Λεξικὸν τῶν Μυστικῶν Ἑπιστημῶν» τοῦ Χόρστ Μήρς, Μόναχον, 4η ἔκδ. 1981, σελ. 401, ἄρθρο: «Τετραγράμματον», ἄνωθεν τοῦ ὁποίου παρατίθεται ἐνδεικτικὸς πίνακας 100 περίπου τετραγραμμάτων ὀνομάτων γιὰ τὸν Θεό, ποὺ χρησιμοποίησαν καὶ χρησιμοποιοῦν διάφοροι λαοὶ σ' ὅλο τὸν κόσμον). «Ὅποιος πιστεύει, ὅτι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶναι τυχαῖο, ἅς μὴν σπαταλᾷ τὸν χρόνον του στὴν ἀνάγνωση αὐτοῦ τοῦ ἁρθροῦ. Οἱ ὑπόλοιποι, ποὺ συμμερίζονται μαζί μου τὸ ἐρώτημα, «γιατί εἶναι τετραγράμματο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ σ' ὅλες τὶς γλῶσσες τοῦ κόσμου;», ἅς ἀρχίσουν ὁ καθένας στὴν δική του «γλῶσσα» νὰ ἐρευνᾷ τὰ 4 «γράμματα» ποὺ συνθέτουν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τους.

Στὴν περίπτωση ἑνὸς νεοέλληνα τὸ ψάξιμο ἀρχίζει μὲ τὴν ἀποκρυπτογράφηση καὶ τὴν ἐξερεύνηση τῆς λέξεως *Θεός*. Ἐνας λατῖνος ὀφείλει ν' ἀρχίσῃ μὲ τὴν ἀνίχνευση τῆς λέξεως *Deus*. Ἐνας ἑβραῖος θὰ καταπιαστῇ μὲ τὴ λέξη *Γιεχωβά*, ἔτσι ὅπως τὴν γράφει: γιώδ-χέ-βάβ-χέ, ἢ μεταγράφοντάς το (γιὰ τοὺς ἀγνοοῦντας τὴν ἑβραϊκὴν, καθὼς θὰ μεταγράψω καὶ στὴν συνέχεια γιὰ πρακτικοὺς λόγους, ὥστε «νὰ διαβάζονται» εὐκόλα, τὰ ξενόγλωσσα θεῖα ὀνόματα), ἐδῶ, *JH-FH*. Ἐνας φράγκος θ' ἀρχίσῃ ἀπὸ τὸ *Dieu*, ποὺ ἔχει προφορά: ντιγιέ. Ἐνας ἰσπανὸς ἀπὸ τὸ *Dios*. Ἐνας γερμανὸς ἀπὸ τὸν τύπο *Gott*. Ἐνας ῥώσος (ἀφοῦ πετάξῃ ἀπ' τὰ μάτια του τοὺς παραμορφωτικοὺς φακοὺς τῆς μαρξιστικῆς κακοποιήσεως στὸ ῥωσσικὸ ἀλφάβητο, δὲς «*Νόβογιε Πραβοπησάνηγιε...*», Βατοῦμ 1917), θὰ δῇ τὸ *Μπόγκ* μὲ τφιόρντηϊ-ζνάκ, ἔτσι ὅπως τὸ διατηροῦν ἐξ ἄλλου ἀναλλοίωτο τὰ σλαβωνικὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, τετραγράμματον καὶ συγκεκριμένα: μπέ-δ-γκέ-γιέρρε. Τί εἶναι τὸ «γιέρρε»; (Δὲς κάποια, ὁποιαδήποτε ἱστορικὴ γραμματικὴ τῆς ῥωσσικῆς γλώσσας ἢ ὁποιοδήποτε ῥωσσικὸ λεξικὸ, π.χ. «*No-veau Dictionnaire de poche Français-Russe*», σελ. 2 κ.έ.). Ἐξηγῶ: Ὅπως ἡ ἐλληνικὴ μας γλῶσσα εἶχε δύο πνεύματα, τὴν ψιλὴν (') καὶ τὴν δασεῖα (´) --ὅσοι πῆγαν σκολεῖο πρὶν τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμιση τοῦ κ. Ῥάλλη (1976), ποὺ τὴν ἔκανε πράξη τὸ ΠΑΣΟΚ (1981), μὲ καταλαβαίνουν-- , ἔτσι καὶ ἡ ῥωσσικὴ εἶχε (καὶ ἔχει) δύο «σημάδια» ἢ ζνάκ. Τὸ *μιάγκηι-ζνάκ* (μαλακὸ σημάδι) καὶ τὸ *τφιόρντηι-ζνάκ* (τὸ σκληρὸ σημάδι). Αὐτὰ τὰ «σημάδια» ἦσαν ἀρχικῶς γράμματα, ποὺ ξέπεσαν, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὰ δύο «πνεύματα» τῆς ἐλληνικῆς. Τὸ «μιάγκηι-ζνάκ», δηλ. τὸ μαλακὸ σημάδι, ποὺ ἦταν γνωστὸ στοὺς ῥώσσους πρὶν τὴν κομμουνιστικὴν μεταρρύθμιση στὴν γραφὴ ὡς «γιέρ», ἀντιστοιχεῖ στὸ φράγκικο «*ἰ μουέτ*», δηλαδή «βουβό», στὰ ἐλληνικὰ θὰ λέγαμε «*ὑπογεγραμμένον γιῶτα*». Οἱ γλωσσολόγοι, ποὺ στὸ σύνολό τους σχεδὸν εἶναι «φοινικὸπληκτοι», ἀρέσκονται νὰ χρησιμοποιοῦν τὸν ἑβραϊκὸ ὄρο σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις «*σιεβά*». Ὁ ὄρος αὐτὸς ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸν ἐλληνικὸ «*κουφό*», «*βουβό*» ἢ τὸν φράγκικο «*μουέτ*». Ἀντίστοιχα τὸ «*τφιόρντηι-ζνάκ*», δηλ. σκληρὸ σημάδι, τῶν σημερινῶν ῥωσσι-κῶν, εἶναι τὸ λεγόμενον «*γιέρρε*» τῆς προ-κομμουνιστικῆς γραφῆς τῶν ῥώσσιων (ποὺ τὸ διατηροῦν σὲ ὠρισμένες λέξεις καὶ σήμερα). Ἡ ἱστορικὴ καταγωγὴ του εἶναι ἀπὸ τὸ «*δ-μουέτ*», τὸ ἄφωνο δηλαδή «ο», καὶ «*répond à l'e muet Français*», δηλ. «ἀντίστοιχο στὸ ἔ-μουέτ τῶν γαλλικῶν», ὅπως συμβουλευεῖ τὸ λεξικόν. Ἐ-χουμε καὶ μεῖς στὰ ἐλληνικὰ τέτοιο «*κουφό*» ἔψιλον, ποὺ γράφεται ἀλλὰ δὲν

προφέρεται, π.χ. στὴν δίφθογγο *ει* = *ι*. Καὶ *ο*-κουφὸ ἔχουμε, π.χ. στὴν δίφθογγο *οι* = *ι* ἀλλὰ καὶ στὴν *ου*· διότι τὸ «*υ*» προφερόταν κάποτε μοναχὸ τοῦ ὡς «*ου*».

Γιὰ τὰ «ἄφωνα» γράμματα γενικῶς σ' ὅλες τὶς γλῶσσες τοῦ κόσμου ἔχω δική μου ἄποψη, ποὺ εἶναι καρπὸς μακρόχρονων μελετῶν καὶ σύντομα θὰ τὴν διατυπώσω. Στὴν προκείμενη περίπτωση ὅμως τῶν δύο «ζνὰκ» τῆς ῥωσικῆς, δηλ. τοῦ «γιέρ» [*son mouillé*= ἤχο βρεγμένο (!) τὸν λέει τὸ λεξικό] καὶ τοῦ «γιέρρε», ὑποδεικνύω τὸ γεγονός ὅτι ἀντιστοιχοῦν ἀπόλυτα τὸ πρῶτο στὴν ψιλὴ (') καὶ τὸ δευτερο στὴν δασεῖα ('), στὰ δύο πνεύματα δηλ. τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας, ποὺ ὑπῆρχαν, ἕως ὅτου τὰ ἔθαψε ἡ «μεταρρύθμιση» τῆς γλώσσας μας. Σημειώσατε ἀκόμα, ὅτι οἱ ἑβραῖοι δὲν θάψανε ποτὲ τὰ δικὰ τους «πνεύματα». Ἀντιθέτως τὰ ἀνήγαγαν στὴν περιωπὴ καὶ ἀξία «γράμματος». Ἔτσι ἀντίστοιχο τοῦ ῥωσικοῦ «γιέρ» (= ἐλληνικὴ ψιλὴ) διατηρεῖται στὰ ἑβραϊκὰ τὸ «*אלֶף*» καὶ ἀντίστοιχο τοῦ ῥωσικοῦ «γιέρρε» (= ἐλληνικὴ δασεῖα) διατηρεῖται στὰ ἑβραϊκὰ τὸ «*אָוֶן*». Κι ἂν θέλῃ τέλος κανεὶς περισσότερα «στοιχεῖα» γιὰ τὴν καταγωγὴ καὶ τὴν ἐξέλιξη τῶν δύο πνευμάτων τῆς ἐλληνικῆς, δὲν ἔχει παρὰ νὰ ἀνιχνεύσῃ δύο πολὺ σημαντικὰ γράμματα, ποὺ «χάθηκαν» ἀπὸ τὸ ἀλφάβητό μας πρὶν 2.500 περίπου χρόνια. Ἐννοῶ, ὅτι τὰ ἴχνη τῆς ψιλῆς κρύβονται στὴν ἐξαφάνιση τοῦ «γιώτ» (J) καὶ τῆς δασείας στὴν ἐξαφάνιση τοῦ «δίγαμμα» (F). Ἐπίσης καὶ στὴν μεταβολὴ τῶν Q, H, V, C. Ἀλλὰ στὸ θέμα αὐτὸ θὰ ἐπανέλθουμε.

Ἔτσι: καὶ ἓνας ρῶσος —ἐπαναλαμβάνω— θ' ἀρχίσῃ ἀπὸ τὸ τετραγράμματο «*Μπόγκ*» (= Θεός), λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν τοῦ καὶ τὸ (ἄφωνα πλεον) «γιέρρε», διότι δὲν εἶναι καθόλου «τυχαία» ἡ ὑπαρξὴ τοῦ στὴν τετραγράμματη καταγραφὴ τῆς ῥωσικῆς λέξης γιὰ τὸν Θεό. Ἐξ ἄλλου διατηρεῖται καθαρὰ σὲ συγγενικὲς τῆς ῥωσικῆς γλῶσσες τοῦτο τὸ ὄνομα τετραγράμματον: Ἀλβανικά: *Bogo*, Βοημικά: *Bueg* καὶ *Burg*, Πολωνικά: *Boog*, Οὐγγρικά: *Bogy*, ἰλλυρικά, *Boog* κ.τ.λ. Κι ἓνας ἐγγλέζος, τί γίνεται μ' αὐτόν; Θ' ἀρχίσῃ μήπως τὴν ἔρευνα ἀπὸ τὴν τριγράμματη λέξη ποὺ (κακῶς) διατηρεῖ γιὰ τὸν Θεό, τὴν λέξη *God*; Σίγουρα «ὄχι μόνον». Ὁφείλει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ τὸν Βέλγο, ποὺ τὴν ἴδια λέξη τὴν γράφει *Goed*, καθὼς καὶ τοὺς παπποῦδες τοῦ ποὺ γράφαν *Good*, δηλ. τετραγράμματον, ὅπως καὶ οἱ γερμανοὶ τὸ διατηροῦν: *Gott*, *Guth*. Οἱ ἱρλανδοὶ, γείτονές τοῦ ὁμοίως: *Gudi*, καὶ οἱ Σκωτσέζοι, ἀναμφίβολα πιὸ «παραδοσιακοί», λένε *Goat*. Τὸ ἴδιο ὀφείλει κι ἓνας δανός, ποὺ (κακῶς κι αὐτός) διατηρεῖ παρεφθαρμένο τὸ τετραγράμματον ὡς *Gud*. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνο οἱ δανοὶ καὶ οἱ ἄγγλοι ποὺ ἔκαναν «τριγράμματο» τὸ τετραγράμματο ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Τέτοιου εἶδους παραδείγματα καὶ «βεβηλώσεις» συναντοῦμε σ' ὅλους τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου, ἀκόμα καὶ στοὺς Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι σὲ μιὰ νεοελληνικὴ διάλεκτό τους (δὲς τὴν διδακτορικὴ διατριβὴ τῆς γυναικας μου ἔθνογλωσσολόγου Δρ. Δ. Κοντονάτσιου, «*Ἡ διάλεκτος τῆς Λήμνου, ἔθνογλωσσολογικὴ προσέγγιση*», Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ. 1988, σελ. 341, ὅπου) τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἔχει καταγραφῇ ὡς *Θός*, μὲ 3 γράμματα...

Κάθε θρησκεία, ποὺ «σέβεται» τὸν ἑαυτὸ της, δὲν ἔχει μόνο μιὰ δική της «ἀποκλειστικὴ» θεολογία ἀλλὰ πρὸ πάντων κάποιο μοναδικὸ «σημα» κατατεθέν καὶ ὑποστηρίζω, ὅτι αὐτὸ ποὺ τὴν ξεχωρίζει εἶναι ἡ δική της ἀπόδοση τοῦ τετραγράμματος, δηλαδὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὴν ἄποψη αὕτη καὶ ὁ Τεκτονισμός, ἐμφανίζεται ὡς θρησκεία, ἐφ' ὅσον κατασκεύασε γιὰ τὸν Θεό της κάποιο ἰδιαίτερο ἱερὸ τετραγράμματον ὄνομα, τὸ *ΜΑΤΣ*.

Οἱ Τέκτονες λοιπὸν λένε γιὰ τὸν ΜΑΤΣ (=Μέγας Ἀρχιτέκτων Τοῦ Σύμπαντος, στ' ἀγγλικά "Great Architect of the Universe", στὰ φράγκικα "Le Grand Architecte de l'Univers") ὅτι εἶναι «συμβολικός τίτλος τῆς θεότητας ἐν τῷ ἐλευθεροτεκτονισμῷ». Στὸ κείμενο ὑπάρχουν καὶ μερικὲς ἄλλες ἐκ πρώτης ὄψεως ἀκατανόητες στοὺς μὴ-Τέκτονες περιγραφές τοῦ ΜΑΤΣ: «... Δέον ἐν τούτοις νά τονισθῇ ὅτι ὁ Μ.Α.Τ.Σ. δὲν εἶναι ἀνθρωπομορφικός Θεός, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ Ἀρχὴ τῆς Συνειδήσεως καὶ τῆς Παγκοσμίου Ζωῆς, τὸ "Ἐν", τὸ "Μοναδικὸν Πράγμα" τοῦ Σμαράγδινου Πίνακος...» Τί εἶναι ὁ Σμαράγδινος Πίναξ; Εἶναι ἀποκρυφιστικὸ κείμενο τῆς Αἰγυπτιακῆς παραδόσεως, πού ἀποδίδεται στὸν Ἑρμῇ τὸν Τρισμέγιστο. (Δές: γιὰ τὸν Σμαράγδινο Πίνακα, "Table d'Emeraude", στήν σελ. 356 τοῦ Β' τόμου τῆς τεκτονικῆς ἐγκυκλοπαίδειας, πού ἐξέδωσε ὁ Β. Λαμπρόπουλος ὡς «Τὸ Μαῦρο Λεξικὸ τῆς Ἑλληνικῆς Μασσωνίας» καὶ γιὰ τὸν Ἑρμῇ τὸν Τρισμέγιστο στήν σελ. 88 τοῦ ἰδίου).

Ο Η' ΤΟΜΟΣ ΤΟΥ «Δ»

Ὁ Η' Τόμος τοῦ «Δαυλοῦ» 1989 (τεύχη 85-96) ὠλοκληρώθηκε καὶ δεμένους καλλιτεχνικά διατίθεται στὰ Γραφεῖα τοῦ «Δαυλοῦ».

Περιέχει:

- τίς ριζοσπαστικὲς ἔρευνες γιὰ τὴ γένεση τῆς γλώσσας καὶ τῆς γραφῆς, πού μὲ συστηματικὲς ἐπιστημονικὲς θεμελιώσεις ἀνατρέπουν τίς ἱσχύουσες ἀκαδημαϊκὲς θεωρίες καὶ ἀνοίγουν νέους ὁρίζοντες στοὺς Σινο-χασμὸ καὶ τίς ἀντιλήψεις γιὰ τὴν Πρωτοϊστορία καὶ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ Πολιτισμοῦ,
- τίς πρώτες βάσεις γιὰ τὴν πρωτοποριακὴ διερεύνηση τῆς μαθηματικῆς πλευρᾶς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, πού ἀποκαλύπτει ἄγνωστη σ' ἐμᾶς βαθύτατη σοφία -κτῆμα τοῦ Πανάρχαιου Πολιτισμοῦ, δημιούργημα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε ἡ τέλεια αὐτὴ γλώσσα,
- τὴ συντριπτικὴ κριτικὴ τῶν διαφόρων ἀκαδημαϊκῶν δογμάτων (Φοινικισμοῦ, Ἰνδοευρωπαϊσμοῦ κ.λπ.), πού ἐξέτρεψαν τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνες καὶ χρησιμοποιήθηκαν ὡς ἰδεολογικὴ νομιμοποίηση τῆς ἐξουσιαστικῆς παράνοιας,
- τίς πρωτοποριακὲς ἐπίσης ἔρευνες γιὰ τὴν ἄγνωστη καὶ διαστρεβλωμένη ἱστορικὰ περίοδο τῶν Ἑλληνικῶν Προϊστορικῶν Χρόνων,
- πληθώρα ὑπερχρονικῆς ἀξίας δοκιμίων, μελετῶν, σχολίων καὶ ἐκτιμήσεων, πού παρέχουν τὴ δυνατότητα γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ κατανόηση τῶν γεγονότων τοῦ παρόντος ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν πρόβλεψη τῶν ἐξελίξεων τῆς κοσμοϊστορικῆς καμπῆς πού διανύει σήμερα ἡ ἀνθρωπότητα.

ΣΕΛΙΔΕΣ 710: ΔΡΧ. 5.000.

● Μὴ γεμίζετε τίς βιβλιοθήκες σας μὲ ἄχρηστο τυπωμένο χαρτί. Βάλτε στὰ ράφια τοὺς τοὺς ἐτήσιους τόμους τοῦ «Δαυλοῦ», πού θὰ βοηθοῦν ἐσᾶς καὶ κάθε συνειδητὸ κάτοικο τοῦ Τόπου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπογόνους σας, στήν ἐμβάθυνση καὶ ὀρθὴ ἀντίληψη τῶν συμβάντων, τῶν συμβαινόντων καὶ τῶν συμβησομένων.

● Διατίθενται στὰ Γραφεῖα τοῦ Περιδικοῦ.

● Ἀποστέλλονται καὶ ταχυδρομικῶς κατόπιν τηλεφωνήματος τῶν ἐνδιαφερομένων στὰ τηλέφωνα 3223957 ἢ 9841655.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Οί λεγόμενοι «'Αραβικοί» ἀριθμοί

Κύριε διευθυντά,

Ἐπανερχομαι στοῦ θέματος τῶν «'Αραβικῶν ἀριθμῶν» μετ' ἀφορμὴν ἐπιστολῇ τοῦ συναδέλφου πολιτικοῦ μηχανικοῦ κ. Ἰππ. Δάκογλου στοῦ τεύχος 90 τοῦ «Δαυλοῦ».

Πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων θέλω νὰ διευκρινίσω ἐκ προοιμίου, ὅτι πιστεύω στὴν ἀνάγκη τῆς ἔρευνας, καὶ γι' αὐτὸ ἐκτιμῶ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἐπιδίδονται σ' αὐτὴν καὶ σέβομαι τὶς προσπάθειές τους, ἔστω καὶ ἂν κάποτε διαφωνῶ ἐν μέρει ἢ καὶ ἐν ὅλῳ ἀκόμη μετὰ τὰ συμπεράσματά τους. Σὲ θέματα ὅπως αὐτὰ ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ὕλη τοῦ περιοδικοῦ σας, στὰ ὁποῖα δὲν εἶναι πάντα δυνατὴ ἡ προσκόμιση ἀπτόν ὕλικῶν ἀποδείξεων καὶ χρειάζεται κάποτε ὁ νοῦς νὰ προχωρήσει θεωρητικὰ ἢ καὶ διαισθητικὰ, συγχωροῦνται καὶ ἐξηγοῦνται κάποιες ἔστω καὶ συναισθηματικῆς προλεύσεως ἀποκλίσεις. Ἐπειδὴ ὅμως, γιὰ νὰ γίνῃ ἐυρύτερα ἀποδεκτὸ κάποιο ἐπιστημονικὸ συμπέρασμα, χρειάζεται καὶ τεκμηρίωση, γι' αὐτὸ μερικὲς φορὲς ἐπιτρέπεται ἢ καλοπροαίρετη παρέμβαση, μετ' σκοπὸν νὰ ἐπισημανθοῦν ἐνδεχόμενα κενά, τῶν ὁποίων ἡ συμπλήρωση θὰ μπορούσε νὰ ἐνισχύσει μία ἄποψη, ποὺ θὰ μᾶς ἔκανε ὅλους τοὺς Ἕλληνες ὑπερήφανους. Μετ' τὴν ἔκφραση τῆς διαφωνίας ἄλλωστε ἐνισχύεται ὁ διάλογος, ποὺ ἴσως βοηθήσει νὰ βρεθῇ ἡ ἀλήθεια, χωρὶς νὰ ἔχει σημασίαν ἂν αὕτη συμβεῖ νὰ πλησιάζει ἢ καὶ νὰ συμπίπτει μετ' τὴν ἄποψη ἐνός ἀπὸ τοὺς διαλεγόμενους. Ἐκεῖνο ποὺ προέχει εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἀξίζει εἶναι ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν προσέγγισή της. Ἐλπίζω νὰ γίνῃ κατανοητὴ ἡ θέση μου, γιὰ νὰ μὴ παρεξηγηθῶ ἀπὸ ἐκείνους μετὰ τοὺς ὁποίους συνδιαλέγομαι μέσω τῶν στηλῶν σας.

Θὰ πρέπει ἐπίσης, πρὶν προχωρήσω, νὰ διευκρινίσω, ὅτι στὴν προηγούμενη ἐπιστολή μου γιὰ τὸ ἴδιον θέμα («Δαυλός» τ. 82) δὲν ἀναφέρθηκα στοῦ ποίος ἀνακάλυψε

τοὺς «'Αραβικοὺς ἀριθμοὺς». Ἀντίθετα μάλιστα, στοῦ τέλος τῆς τρίτης παραγράφου ἀφηγνα ἀνοιχτὸ τὸ θέμα τοῦ νὰ τοὺς δανείστηκαν οἱ Ἄραβες καὶ καλοῦσα τοὺς εἰδικοὺς νὰ τὸ ξεκαθαρίσουν. Ἀπλᾶ προσπάθησα νὰ δείξω, ὅτι οἱ ἀριθμοὶ ποὺ σήμερα χρησιμοποιοῦν οἱ Ἄραβες δὲν προήλθαν ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ Ἀλφάβητο, ὅπως ὑποψιάζονταν ὁ κ. Τάγαρης («Δαυλός», τ. 77). Μ' αὐτὸ φαίνεται νὰ συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. Δάκογλου, ὁ ὁποῖος βλέπει Ἑλληνικὴ προέλευση στοὺς «'Αραβικοὺς ἀριθμοὺς», ἀλλὰ ὄχι ἀπὸ τὸ Ἀλφάβητο. Κατὰ δεύτερον λόγον ἤθελα νὰ δείξω, ὅτι οἱ χρησιμοποιούμενοι σήμερα ἀπὸ τοὺς Ἄραβες ἀριθμοὶ εἶναι συγγενεῖς μετὰ τοὺς χρησιμοποιούμενους στὴν Δύση «'Αραβικοὺς ἀριθμοὺς». Καὶ αὐτὸ τὸ συμπέρασμα, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς ἐπιστολῆς του, φαίνεται νὰ τὸ ἐπικροτεῖ ὁ κ. Δάκογλου, μετὰ τὸ νὰ ἐπιβεβαιώνει ὅτι οἱ Ἄραβες προώθησαν τοὺς «'Αραβικοὺς ἀριθμοὺς» στὸν κόσμον, ἀφοῦ καὶ ἐκεῖνοι τοὺς πῆραν ἀπὸ τοὺς Ἰνδοὺς.

Ἐκτοτε οἱ Ἄραβες δὲν φαίνεται νὰ ἄλλαξαν ἀριθμητικὰ σύμβολα, ἄρα αὐτὰ ποὺ χρησιμοποιοῦν εἶναι ἴδια μετὰ αὐτὰ ποὺ προώθησαν στὴν Δύση, οἱ δὲ διαφορὲς στὴν μορφή τους ὀφείλονται σὲ ἐπεξεργασίες (στροφές ἢ προσθαφαιρέσεις), ποὺ εἶναι συνηθισμένες στὴν ἐξέλιξη τῆς γραφῆς τόσο τῶν ἀριθμῶν ὅσο καὶ τῶν γραμμάτων καὶ γιὰ τὶς ὁποῖες θὰ διατυπώσουμε παρακάτω μία ἄποψη. Τὸ ὅτι τὴν χρῆσιν τῶν «'Αραβικῶν ἀριθμῶν» ἐπέβαλε ὁ πάπας Συλβέστρος δὲν ἀλλάζει τὴν προέλευσίν τους. Ἀντίθετα μάλιστα τὴν πιστοποιεῖ. Ὁ πάπας ἄλλωστε δὲν ἀνακάλυψε οὔτε πρωτοεῖσάγαγε τὰ ἀριθμητικὰ αὐτὰ σύμβολα, ποὺ ἐκ χρησιμοποιοῦντο καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὸν σὲ πολλὰς περιπτώσεις. Ἀπλούστατα αὐτὸς τὰ ἐπισημοποίησε καὶ γενίκευσε τὴν χρῆσιν τους γιὰ λόγους ὁμοιομορφίας τῶν συναλλαγῶν.

“Ας ἔλθουμε τώρα στὴν θεωρία τοῦ κ. Δάκογλου, ὅτι οἱ «Ἀραβικοὶ ἀριθμοὶ» γεννήθηκαν ἀπὸ Ἕλληνες, συγκεκριμένα τοὺς Νεοπυθαγορείους ποὺ συνόδευσαν τὸν Μέγα Ἀλέξανδρο καὶ μέσω τῶν Ἰνδιῶν περιῆλθαν στοὺς Ἀραβες, ποὺ τοὺς ἰδιοποιήθηκαν καὶ τοὺς προώθησαν στὴν Δύση, ὅπου θεωρήθηκαν σὰν Ἀραβικοί. Πρῶτα-πρῶτα πρέπει νὰ ἐπιβεβαιώσω τὴν πληροφορία, ὅτι οἱ Ἀραβες παραδέχονται πῶς τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς τοὺς πῆραν ἀπὸ τὴν Ἰνδία. Δὲν εἶχα τὴν εὐχέρεια νὰ συναντήσω εἰδικοὺς γλωσσολόγους, ἀλλὰ μορφωμένοι Ἀραβες, μὲ τοὺς ὁποίους μίλησα πρόσφατα, μὲ πληροφόρησαν ὅτι στὰ σχολεῖα τους διδάσκονται πῶς τοὺς χαρακτηρίζουν τῶν ἀριθμῶν τοὺς πῆραν ἀπὸ τὴν Ἰνδία. Θὰ πρέπει ὅμως νὰ ἀποδειχθεῖ σὰν ἀναγκαία συνθήκη, ὅχι κατ’ ἀνάγκην ἰκανή, ὅτι στὴν Ἰνδία οἱ χαρακτηρίζοντες αὐτοὶ ἄρχισαν νὰ χρησιμοποιοῦνται ταυτόχρονα ἢ λίγο μετὰ τὴν ἐμφάνιση, ἐκεῖ, τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἴσως γι’ αὐτὸ νὰ χρειαζόταν τὸ πιστοποιητικὸ τοῦ ἀρχαιολόγου. Θὰ πρέπει ἀκόμη, γιὰ νὰ ἀπομακρύνουμε κάθε ἀμφιβολία, νὰ ἐξηγήσουμε πῶς ἐγινε καὶ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐπέβαλε τοὺς χαρακτηρίζοντες τῶν Νεοπυθαγορείων (ἂν πράγματι τοὺς ἀνήκει ἡ πατρότητά τους) μόνο στὴν Ἰνδία καὶ ὄχι στὴν ἴδια τὴν πατρίδα του, τὴν Μακεδονία καί, γιατί ὄχι, σὲ ὅλες τὶς ἄλλες κατακτήσεις του, ἀφοῦ μάλιστα ἤθελε νὰ ἐπιτύχει κοινὸ σύστημα μέτρων καὶ σταθμῶν. Ἐδῶ ἀξίζει νὰ ἐπισημανθεῖ ὅτι ὁ κ. Θ. Σακελλαρίου στὸ βιβλίο του «Ὁ Πυθαγόρειος παρίσταναν τοὺς ἀριθμοὺς διὰ γεωμετρικῶν σχημάτων συνισταμένων ἐκ στιγμῶν (· γιὰ τὸ ἓνα, ∴ γιὰ τὸ τρία κ.λπ. ἕως τὸ δέκα, ποὺ ἐλέγετο καὶ τετρακτὺς κ.λπ.)».

Εἶναι σωστὴ ἐπίσης ἡ παρατήρηση τοῦ κ. Δάκογλου ὅτι οἱ Ἀραβες συνήθιζαν καὶ συνεχίζουν νὰ γράφουν ἀπὸ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερά. Δὲν ἔχω ὅμως ἀντιληφθεῖ, τί σχέση ἔχει αὐτὸ μὲ τὴν θεωρία τῆς γενέσεως καὶ τῆς προελεύσεως τῶν ἀριθμῶν. Καὶ σήμερα γράφουν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, ἀλλὰ προκειμένον περὶ τῶν ἀριθμῶν παραθέτουν μὲν τὰ ψηφία ἀπὸ ἀριστερὰ πρὸς τὰ δεξιὰ,

ἀρχίζουν ὅμως τὴν γραφὴ τοῦ κάθε ψηφίου ἀπὸ τὰ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἴσως τὴν σειρὰ τοποθετήσεως τῶν ψηφίων τὴν ἄλλαξαν κάποια στιγμή, γιὰ νὰ διευκολύνονται στίς συναλλαγὰς μὲ τρίτους, ποὺ τοὺς ἦταν ἀπαραίτητες σὰν ἐμπόρους. Ἡ ἀποτύπωση ὅμως τῆς παραστάσεως κάθε ψηφίου μὲ φορὰ ἀπὸ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐκ μέρους τῶν Ἀράβων καὶ τοῦ ἴδιου ψηφίου ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ πρὸς τὰ δεξιὰ ἐκ μέρους μας ἴσως ἐξηγεῖ τὴν περιστροφή γιὰ τὴν ὁποία μίλησα στὴν προηγούμενη ἐπιστολή μου. Δοκιμάσετε νὰ γράψετε τὸ ἴδιο σύμβολο, τοῦ δύο π.χ., ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ ἴδιο σημεῖο κινώντας τὸ χέρι τὴν μία φορὰ πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ μετὰ τὸ ἴδιο κινώντας τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ· θὰ καταλάβετε πῶς στὴν μία σὰς διευκολύνει ἡ παράσταση ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ Ἀραβες σήμερα γιὰ τὸν ἀριθμὸ αὐτὸ **٢** καὶ τὴν ἄλλη αὐτὴ ποὺ χρησιμοποιοῦμε σὰν «Ἀραβικὸ» δύο **2**. Ἀξιοσημεῖωτο εἶναι ἐπίσης, ὅτι ἐνῶ τὰ ψηφία ἐνὸς πολυψηφίου ἀριθμοῦ τὰ γράφουν μὲ τὴν ἴδια τάξη ὅπως καὶ ἐμεῖς, παρὰ τοῦτο κάθε φορὰ ποὺ διαβάσουν μονάδες καὶ δεκάδες (ἄσχετα ἂν πρόκειται γιὰ δεκάδες χιλιάδων ἢ ἑκατομμυρίων κ.λπ.), διαβάζουν πρῶτα τὶς μονάδες καὶ μετὰ τὶς δεκάδες. Λένε δηλαδή τρία καὶ σαράντα («ταλάτα οὐ ἀρμπαῖν»), ἐνῶ ἔχουν γράψει πρῶτα τὸ τέσσερα καὶ μετὰ τὸ τρία. Κάποια παρόμοια ἀναστροφή ὅμως μεταξὺ σειρᾶς γραφῆς καὶ προφορᾶς εἶχαμε καὶ ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες στὰ ἀρχαῖα, ὅπου διαβάζουμε π.χ. «σταδίους ἐπτὰ καὶ δέκα», μολονότι εἶχαμε γράψει πρῶτα τὸ δέκα καὶ μετὰ τὸ ἐπτὰ (ιζ’). Ἀρα ἡ διαφορετικὴ συνήθεια ὡς πρὸς τὴν φορὰ γραφῆς δὲν ἐπηρέαζε τὴν σχέση τῶν ἀριθμητικῶν συμβόλων καὶ δὲν ἀναιρεῖ στὴν προκειμένη περίπτωσιν τὴν συγγένειαν τῶν «Ἀραβικῶν ἀριθμῶν» μὲ τοὺς χρησιμοποιούμενους ἀπὸ τοὺς Ἀραβες ἀριθμοὺς. Φαίνεται τέλος πειστικὴ ἡ ἀποψη ὅτι τὸ μὴδέν, ὅπως χρησιμοποιεῖται στὴν Δύση, προέρχεται ἀπὸ τὸ «Οὐδέν» τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὅπως λέγει ὁ κ. Δάκογλου, διότι οἱ Ἀραβες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀρβήθηκαν τὰ ὑπόλοιπα σύμβολα, χρησιμοποιοῦν σὰν μὴδέν τὴν τελεία. Ἡ υἱοθέτηση ὅμως αὐτοῦ τοῦ συμβόλου θὰ

δυσκόλευε τις μαθηματικές πράξεις, στίς όποιες ή τελεία χρησιμοποιείται διαφορετικά και ή διπλή χρήση της θά δημιουργούσε συγχύσεις.

Έκει πού θά διαφωνήσω ριζικά με τόν κ. Δάκογλου είναι, στην άποψη ότι οί χαρακτηριστές τών αριθμών προέρχονται από τόν συνδυασμό γεωμετρικών κατασκευών με συμβολική έρμηνεία, με την όποία άποψη θέλει νά θεμελιώσσει την θεωρία της γενέσεώς τους από γεωμέτρες. Σάν παράδειγμα θυμίζω τό έξή, τό όποιο κατά την προαναφερθείσα άποψη προέρχεται από τόν συνδυασμό μιās εύθείας και ένός κύκλου, πού συμβολίζουν την κάθοδο της δημιουργικής Μονάδος πρós δημιουργίαν αενάου κυκλικής ζωής. Διαφωνώ, πρώτον, γιατί τά αριθμητικά σύμβολα δέν ταυτίζονται με γεωμετρικές κατασκευές. Ούτε τό μηδέν είναι κύκλος, όπως λέγει ό κ. Δάκογλου, αλλά μάλλον έλλειψη, ούτε τό όκτώ είναι δύο κύκλοι αλλά δύο κλειστές καμπύλες επιμηκυμένες σε σχήμα πλεξούδας, ούτε και αυτό τό έξή άποτελείται από κάθετη εύθεια και κύκλο, αλλά μία κυρτή γραμμή και μία μικρή μάλλον έλλειψη. Βεβαίως μπορεί νά χρησιμοποιηθεί μία γεωμετρική παραλλαγή από κάποιο φανατικό γεωμέτρη, όπως τό ίδιο μπορεί νά γίνει και με τά γράμματα της 'Αλφαβήτου (ίδε όμικρον κλπ.), χωρίς αυτό νά του δίνει πατρικά δικαιώματα στα σύμβολα. Έχουμε άλλωστε τόσες παραλλαγές, όπως κεκλιμένη γραφή, όρθία γραφή, γοθική, βυζαντινή κλπ., γιατί νά μήν έχουμε και μία γεωμετρική. Ούτε ή συμβολική έρμηνεία, ό άποσυμβολισμός, όπως τόν λέει ό κ. Δάκογλου, κατοχυρώνει δικαιώματα επί της προελεύσεως· διότι ό άποσυμβολισμός είναι μία εκ τών υστέρων έρμηνεία και όχι έκφραση του τρόπου γενέσεως τών χαρακτήρων. Για νά έρμηνεύσουμε τους «'Αραβικούς αριθμούς», δέν θά πρέπει νά άγνοούμε τά προηγούμενα στάδια τους, ένα τουλάχιστον τών όποιών φαίνεται νά ήταν οί σημερινοί αριθμοί τών 'Αράβων, άφού από αυτούς τους πήραμε ή τους ξαναπήραμε.

Θά τελειώσω με μερικές σκέψεις σχετικές με τους σημερινούς αριθμούς τών 'Αράβων, άσχετα με τό αν τους πήραν από τους

'Ινδούς και του πόθεν τους πήραν οί τελευταίοι. Συγκεκριμένα γνωρίζουμε, ότι οί πρώτες παραστάσεις αριθμών την εποχή τών ιδεογραμμάτων, κατά την όποία οί άνθρωποι σχεδίαζαν αυτά πού ήθελαν νά πούν, γινόταν με την σχεδίαση ισαρίθμων αγαθών με αυτά πού ήθελαν νά άποτυπώσουν. Χάρασσαν π.χ. επτά βουβάλια ή άλλα ζώα, προκειμένου νά καταγράψουν μία συναλλαγή. "Όταν με τόν καιρό ή γενίκευση τών συναλλακτικών πράξεων δημιούργησε την ανάγκη κάποιοι συμβόλου της έννοίας του αριθμού άσχέτου με τό είδος τών μετρουμένων, τότε κατέφυγαν στα δάχτυλα, έξ ου και τό δεκαδικό σύστημα, όσα δηλαδή τά δάχτυλα ένός ανθρώπου. Τότε οί παραστάσεις τών αριθμών γινόταν με παραστάσεις ισαρίθμων δακτύλων (ίδε «Παγκ. 'Ιστ. του Πολιτισμού», τ. Α' σελ. 87). Από αυτή την άποψη εξηγείται ή παράσταση του «ένα» με μία γραμμή (ένα δάκτυλο) έλαφρά κυρτωμένο πρós τά επάνω, όπως ή γραμμή του μεγάλου δακτύλου όταν είναι τεντωμένο, ενώ ή υπόλοιπη παλάμη παραμένει κλειστή. Όμοίως τό δύο τών 'Αράβων **۲** θυμίζει τά δύο πρώτα δάκτυλα (μεγάλο και δείκτη), ενώ τό τρία **۳** τά τρία πρώτα δάκτυλα. Αυτοί οί χαρακτήρες, όπως έχω ήδη πεί, περιστράφησαν κατά την γνώμη μου μετά και έδωσαν τό «'Αραβικό» δύο και τό τρία. Του πέντε ή όνομασία στίς πιό πολλές γλώσσες έχει νά κάνει με την λέξη χέρι («Παγκ. 'Ιστ. του Πολιτ.», τ. Α' σελ. 88), με την όποία έχει κοινή ρίζα, γιατί ισούται με τά δάκτυλα ένός χεριού. Τό Λατινικό πέντε (V) είχε σχέση με την άνοικτή παλάμη. Τό ίδιο ύποψιάζομαι και για τό πέντε τών 'Αράβων **۵** τό όποιο μάλλον παρίστανε μία κλειστή παλάμη. Αυτά σάν μία μικρή συμβολή, σάν έναυσμα, για την άποκρυπτογράφηση τών συμβόλων, έργο τό όποιο άπαιτεί ειδίκευση και γνώση της αρχικής μορφής και της εξέλιξής τών χαρακτήρων, κάτι πού δέν μου είναι προσιτό πρós τό παρόν τουλάχιστον.

Κλείνοντας αυτή την έπιστολή σās ευχαριστώ και πάλι για την παραχώρηση τών

στηλῶν σας σὲ ἓνα γόνιμο, πιστεύω, διά-
λογο, καὶ εὐχαριστῶ καὶ τὸν κ. Τσατσό-
μοιρο, γιατί πράγματι στὸ τεῦχος 89 ἔλυσε
ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς ἀπορίες μου σχετικὰ μὲ
τὴν γένεση τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ὅπως
τὶς εἶχα διατυπώσει στὴν ἐπιστολή μου πού

δημοσιεύθηκε στὸ τεῦχος 88 τοῦ περιοδι-
κοῦ σας.

Μὲ πολλὴ ἐκτίμηση
καὶ φιλικοὺς χαιρετισμοὺς

Χαράλαμπος Ἑσαΐας

Πολιτικὸς Μηχανικὸς
Τζέντα, Σαουδικῆς Ἀραβίας

Ἀπάντησι τοῦ συνεργάτη μας κ. Ι.Π.Δ.

Ὁ συνάδελφός μου κ. Χ. Ἑσαΐας ζητάει ἐκ προοιμίου τὴν κατανόησι τῶν ἀναγνω-
στῶν (ἀπὸ φόβο ἴσως μὴπως παρεξηγηθοῦν οἱ ἀπόψεις του σχετικὰ μὲ τὴν ἄνω μελέτη
μου γιὰ τοὺς ἀριθμούς;). Ὁμολογῶ, ὅτι πράγματι, ἂν δὲν προλάβαινε ὁ κ. Ἑσαΐας νὰ ζη-
τήσῃ τὴν κατανόησι τῶν ἀναγνωστῶν, ὑπῆρχε ὁ φόβος νὰ παρεξηγηθῇ ὡς μηδίζων ἢ
μᾶλλον ὡς... ἀραβίζων μὲ τὶς περίεργες καὶ ἀντιθετικὲς ἐκφράσεις τύπου «**συναισθηματι-
κῆς προελεύσεως ἀποκλίσεις**» κ.λπ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, παρακάμπτω τὸ ὑποπτον... πρὸς
τὸ μηδίζειν ἢ ἀραβίζειν, καὶ εἰσέρχομαι στὰ κυρίως θέματα.

Ἐν πρώτοις, γιὰ νὰ μὴ δημιουργοῦνται παρερμηνεῖς, ἅς ὀνομάσουμε τοὺς ἀριθμούς
ποὺ σήμερα χρησιμοποιοῦνται παγκοσμίως, δηλαδὴ τοὺς 0, 1, 2, 3, 4, 5,..., μὲ τὸν ὄρο
«**Παγκόσμιοι Ἀριθμοὶ**», καὶ τοὺς γηγενεῖς ἀριθμούς τῶν Ἀράβων τῶν ἀνατολικῶν χω-
ρῶν, μὲ τὰ περίεργα γιὰ μᾶς σύμβολα, μὲ τὴν ὀνομασία «**Γηγενεῖς Ἀραβικοὶ Ἀριθμοὶ**».
Ἡ τελικὴ προσπάθεια τοῦ κ. Ἑσαΐα εἶναι νὰ μᾶς ἀποδείξῃ καὶ νὰ μᾶς πείσῃ, ὅτι τὰ σύμ-
βολα τῶν Παγκοσμίων ἀριθμῶν προέρχονται ἀπὸ διάφορες μεταποιήσεις τῶν συμβόλων
τῶν Γηγενῶν Ἀραβικῶν ἀριθμῶν.

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ παρατιθέμενα ἀποσπάσματα τῆς «**Παγκόσμιας Ἱστορίας τῶν
Ἀριθμῶν**» τοῦ G. Ifrah, τὰ γηγενῆ Ἀραβικὰ σύμβολα τῶν ἀριθμῶν δὲν εἶναι τόσο γηγε-
νῆ, ἀλλὰ προῆλθαν ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα ἀρχαῖα Ἰνδικὰ καὶ εἰσῆχθησαν στὶς Ἀνατολικὲς
Ἀραβικὲς χώρες κατὰ τὸν 4ον μ.Χ. αἰῶνα, καὶ καλοῦνται ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς Ἀραβες
μὲ τὴν ἑκφρασί «**Ἀριθμοὶ Ἰντί**», ἐνῶ πρὶν παρίσταναν τὰ σύμβολα τῶν ἀριθμῶν μὲ τὰ
γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου των, ὅπως ἀκριβῶς γινότανε στοὺς Ἕλληνες καὶ Ἑβραίους.
Συνεπῶς οἱ Ἰνδοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ δικαιολογεῖται, κατ' ἀρχάς, νὰ ὑποστηρίζουν, ἢ νὰ
ὑποθέτουν, ὅτι τὰ σύμβολα τῶν Παγκοσμίων ἀριθμῶν προῆλθαν ἀπὸ τὰ δικά τους ἀρχαῖα
Ἰνδικὰ σύμβολα, καὶ ὅχι οἱ Ἀραβες (ἄσχετα ἂν ἡ ὑπόθεσι αὕτη ἀπορρίπτεται...).

Τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ ἀποδεικτικὰ ἀποσπάσματα τοῦ Ifrah εἶναι τὰ κατωτέρω:

«Οἱ ἀριθμοὶ στὸ βασίλειο τῶν χαλίφηδων τῆς Βαγδάτης

»Ὅταν ἡ ἀρίθμηση θέσης καὶ οἱ μέθοδοι λογισμοῦ μὲ προέλευση τὴν Ἰνδία ἔ-
φθασαν στὴ χώρα τῶν χιλιῶν καὶ μιᾶς νυχτῶν, οἱ ἐννέα ἀριθμοὶ στὴν ἀρχὴ ἀπλᾶ
καὶ μόνο ἀντιγράφηκαν.

»Στὰ μέσα τοῦ 4ου αἰῶνα τὸ 2 (2), τὸ 3 (3), τὸ 4 (4), τὸ 5 (5) καὶ τὸ 6 (6) τῶν Ἀρά-
βων ἔμοιαζαν ἀκόμα μὲ τὰ Ἰνδικὰ ὁμόλογα καὶ πρότυπά τους:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

»Ὅσο γιὰ τὸ μηδέν, εἶχε ἀκόμα τὴ μορφή ἐνὸς μικροῦ κύκλου ὅμοιου μὲ τὸ
γράμμα «Ο», ἐξήγηση ποὺ δανειζόμαστε ἀπὸ τὸν ἀλ-Χοβαριζμί, ποὺ ἐννοοῦσε τὸ ἀ-
ραβικὸ γράμμα χά, τοῦ ὁποῖου ἡ μορφή () εἶναι ἀκριβῶς αὕτη ἐνὸς μικροῦ κύκλου.

»Ἀλλ' ἀφοῦ οἱ ἀριθμοὶ τῆς χώρας τῶν μπαχαρικῶν ἔπεσαν στὰ χέρια τῶν

Περσοαράβων γραμματικῶν καὶ ἀντιγραφῶν, ὑπέστησαν σιγά-σιγά γραφικὲς μετατροπές καὶ ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὰ πρωτότυπα.

»Καὶ εἶναι ἔτσι πού:

τὸ ἰνδικὸ 1	(١)	ἔγινε: ١,	
τὸ ἰνδικὸ 2	(٢)	ἔγινε: ٢,	
τὸ ἰνδικὸ 3	(٣)	ἔγινε: ٣,	
τὸ ἰνδικὸ 4	(٤)	ἔγινε: ٤	καὶ μετὰ: ٥
τὸ ἰνδικὸ 5	(٥)	ἔγινε: ٥	καὶ μετὰ: ٦

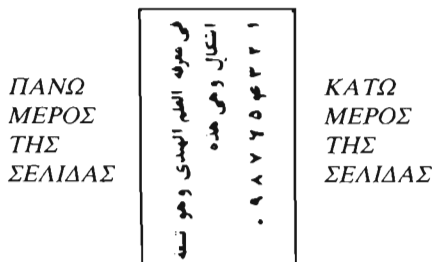
Καὶ οὕτω καθεξῆς.

»Αὐτὸ ἦταν, ἐξάλλου, φυσικό. Ἐπρεπε ἡ μορφή τῶν ἰνδικῶν ἀριθμῶν νὰ προσαρμοσθεῖ στὸ ἰδιαίτερο στὺλ γραφῆς τῶν ἀραβικῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς.

»Κατὰ τὴν ἐξέλιξη αὐτὴ ὁ μικρὸς κύκλος, ποὺ προηγουμένως εἰκόνιζε τὸ μηδέν, ἔγινε τόσο μικρὸς στὰ χειρόγραφα, ποὺ τελικὰ τὸν μετέτρεψαν σὲ μιὰ ἀπλὴ τελεία.

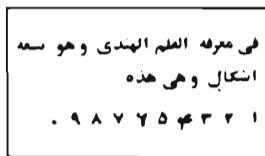
»Ὅμως αὐτὴ ἡ ἀπλοποίηση τῶν ἰνδικῶν ἀριθμῶν δὲν τὰ ἐξηγεῖ ὅλα. Γιὰ πρακτικὲς αἰτίες καθαρὰ ὑλικές οἱ Ἀραβες γραμματικοὶ τῆς Ἀνατολῆς ἀπέκτησαν τὴ συνήθεια νὰ χαραρίζουν τοὺς χαρακτήρες τῆς γραφῆς τους ὄχι ἀπὸ τὰ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερά, ἀλλὰ ἀπὸ πάνω πρὸς τὰ κάτω, μὲ τὶς γραμμὲς νὰ ἀλληλοδιαδέχονται ἡ μία τὴν ἄλλη ἀπὸ τὰ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερά.

Περίπου ἔτσι:

»Γιὰ νὰ διαβάσουν, δὲν τοὺς ἔμενε παρὰ νὰ γυρίσουν τὰ χειρόγραφα τους κατὰ 90°, κατὰ τὴ φορά τῶν δεικτῶν τοῦ ρολογιοῦ, ὥστε οἱ σειρές νὰ διευθετηθοῦν κανονικὰ καὶ ἡ ἀνάγνωση νὰ γίνεῖ ἀπὸ τὰ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερά:

ΠΑΝΩ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

ΚΑΤΩ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

»Θεωρώντας, ἐπιπλέον, τὶς διαστάσεις τῶν κυλίνδρων τῆς περγαμηνῆς, στοὺς ὁποίους ἔγραφαν οἱ γραμματικοί, αὐτὸς ὁ τρόπος ἐξηγεῖ τὴν ἀλλαγὴ διευθύνσεως ποὺ ὑπέστησαν ὁρισμένοι ἰνδικοὶ ἀριθμοί, ὅταν βρέθηκαν σὲ ἀραβικὰ χειρόγραφα.

»Ὅ,τι καὶ ἂν ἔγινε, εἶναι ἀπ' αὐτὴ τὴν ἰνδικὴ γραφή, ποὺ μεταβλήθηκε λίγο καὶ μὲ τὴν ὁποία οἱ ἑννέα ἀριθμοὶ ξαπλώθηκαν στὶς ἀραβικὲς ἐπαρχίες τῆς Πρόσω-Ἀνατολῆς:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

»Αὐτὴ ἡ μορφή χρησιμοποιεῖται ἀκόμα σήμερα σὲ ὅλες τὶς χώρες τοῦ Ἀραβο-Περσικοῦ κόλπου, ὅπως καὶ στὴν Αἴγυπτο, στὴν Τουρκία, στὴ Συρία, στὸ Ἀφγανιστάν, στὸ Πακιστάν καὶ σὲ διάφορες μουσουλμανικὲς περιοχὲς τῆς Ἰνδίας. Ἐδῶ καὶ καιρὸ οἱ Ἀραβες δίνουν στοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς ἓνα ὄνομα ποὺ δὲν ἀφήνει καμμιά ἀμφιβολία ὡς πρὸς τὴν καταγωγή τους: τοὺς ὀνομάζουν «**ἀριθμοὶ Ἰντί**».

Ἄρα, ἀπ' αὐτὰ καὶ μόνον, οὐδεμία τοῦ λοιποῦ σύγκρισι εἶναι ἐπιτρεπτὴ μεταξὺ τῶν Παγκοσμίων ἀριθμῶν καὶ τῶν συμβόλων τῶν Γηγενῶν Ἀραβικῶν ἀριθμῶν.

Ἀκολούθως ὁ κ. Ἡσαΐας ὑποστηρίζει, ὅτι σύμφωνα μὲ τὰ διαλαμβανόμενα στὸ βιβλίον τοῦ κ. Σακελλαρίου «**Ὁ Πυθαγόρας**» οἱ Πυθαγόρειοι παρίσταναν τοὺς ἀριθμοὺς διὰ γεωμετρικῶν σχημάτων ἐκ στιγμῶν, μιᾶς, δύο, τριῶν, ..., δέκα, σχῆμα ποὺ καλοῦσαν τετρακτύν, καὶ συνεπῶς δὲν ὑπῆρχαν ἄλλοι συμβολισμοὶ τῶν ἀριθμῶν. Ἐπ' αὐτοῦ πληροφορῶ τὸν κ. συνάδελφο, ὅτι ναὶ μὲν ὁ σύγχρονός μας κ. Θ. Σακελλαρίου, ὁ ὁποῖος τυγχάνει καὶ δάσκαλος στὴν Πυθαγόρεια σχολή του, ἀναφέρει τὰ ἄνω, τὰ ὁποῖα προφανῶς ἔλαβε ἀπὸ τὰ ἀναφερόμενα ἀπὸ τὸν Θεόνα τὸν Σμυρναῖο (130 μ.Χ., ποὺ μᾶς παρουσιάζει ἓνα πλῆθος μορφῶν ἀπὸ 11 τετρακτύες ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κοκκίδων-κορυφῶν διαφόρων κανονικῶν πολυγώνων), πλὴν ὅμως ὑπάρχουν καὶ ἄλλα πολὺ ἀποκαλυπτικὰ βιβλία ἐτέρων συγχρόνων μελετητῶν τῶν Πυθαγορείων, ὅπως εἶναι τοῦ κ. Ν. Μαργιωρῆ, ποὺ τυγχάνει ἐπίσης δάσκαλος στὸ δικό του σχολεῖο, τὸ καλούμενο «**Ὁμακοεῖον**», ὁ ὁποῖος στὸ βιβλίον τοῦ «**Ἡ Πυθαγόρειος Ἀριθμοσοφία**» γράφει, ὅτι ὁ Πυθαγόρας παρίστανε τοὺς ἀριθμοὺς, κατὰ τὴν διδασκαλίαν του, εἰς μὲν τοὺς μαθητὲς τῶν μικρῶν τάξεων μὲ τὰ ἀντίστοιχα γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, εἰς δὲ τοὺς μαθητὲς τοῦ τῶν ἀνωτέρων τάξεων συμβόλιζε τοὺς ἀριθμοὺς εἴτε μὲ ἀντίστοιχες κοκκίδες εἴτε μὲ εἰδικὰ σύμβολα, ποὺ ἔμοιαζαν σὰν ἱερογλυφικά, ὅπως τὰ σημερινὰ σύμβολα τῶν ἀριθμῶν. Αὐτὴν τὴν τόσο ἀποκαλυπτικὴν παρουσίαν τοῦ κ. Ν. Μαργιωρῆ ἐπιβεβαιώνει ἀπόλυτα καὶ ἡ ἀποκάλυψι ὅτι τὰ σύμβολα τῶν Παγκοσμίων ἀριθμῶν εἶναι δοτὰ καὶ ἀπεικονίζονται στὸ ἀποκαλυφθὲν Μεγάλον Σχέδιο τοῦ Πυθαγόρα [τῆς Ἀρμονίας τῶν (Οὐρανίων) Σφαιρῶν (Συμπάντων)], ὅπως παρουσιάζονται στὸν πρῶτον τόμον τοῦ βιβλίου μου «**Ὁ Μυστικὸς Κώδικας τοῦ Πυθαγόρα καὶ ἡ ἀποκρυπτογράφησι τῆς διδασκαλίας του**» καὶ στὴ φάσι αὕτη τῆς ἀποκρυπτογραφήσεως τὰ σύμβολα τῶν παγκοσμίων ἀριθμῶν εἶναι ἀπόλυτα γεωμετρικὲς κατασκευές, ποὺ ἀναντίρρητα κατασκευάζονται μὲ κανόνα καὶ διαβήτη, πᾶγμα ποὺ εἶναι κύριον χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων μαθηματικῶν, φιλοσόφων. Ὅλες δὲ οἱ ἀλλοιώσεις ἢ μετασκευές τῶν ἄνω συμβόλων εἶναι πράξεις μεταγενέστερες, ὅπως εἶναι ἡ γοθικὴ ἢ βυζαντινὴ ἢ κεκλιμένη ἢ καμπυλωτὴ κλπ. γραφές, πᾶγμα ποὺ δὲν ἀφορᾷ στὴν παρούσα μελέτη.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἐρευνῆται τῶν Πυθαγορείων ἀναφέρουν, σχετικὰ μὲ τὴν μορφήν ποὺ ἔδινε ὁ Πυθαγόρας στὰ σύμβολα τῶν ἀριθμῶν, ὅτι οἱ ἀριθμοὶ τοῦ Πυθαγόρα ἦσαν ἱερογλυφικοί, ὅπως εἶναι ὁ Πορφύριος. Ὁ δὲ Γουίλλιαμ Γουέστροτ στὸ βιβλίον τοῦ «**Ἀριθμοσοφία: Ἡ ἀπόκρυφον ἔννοια τῶν ἀριθμῶν καὶ οἱ μυστικὲς ιδιότητές τους**» (ἐκδόσεις «Πύρινος Κόσμος», 1983) γράφει στὴ σελίδα 12: «**Οἱ ἀριθμοὶ τοῦ Πυθαγόρα, λέει ὁ Πορφύριος ποὺ ἔζησε στὰ 300 μ.Χ., ἦσαν ἱερογλυφικά σύμβολα μὲ τὰ ὁποῖα ἐξηγοῦσε ὅλες τὶς ιδέες σχετικὰ μὲ τὴ φύσιν τῶν πραγμάτων**» καὶ ἡ ἴδια μέθοδος ἐξηγήσεως τῶν μυστικῶν τῆς φύσεως υἱοθετήθηκε στὴ Μυστικὴ Δοξασία ἀπὸ τὴν Ε. Π. Μπλαβάτσκι. Ἄν γιὰ πρώτη φορὰ ἔβλεπε κανεὶς τὰ σημερινὰ σύμβολα τῶν Παγκοσμίων Ἀριθμῶν, ἀσφαλῶς θὰ τὰ χαρακτήριζε παράξενα ἱερογλυφικά.

“Υστερα από τὰ ἄνω ἐλπίζω νὰ πείσθηκε ὁ κ. Ἑσαῖας, ὅτι ὁ Πυθαγόρας χρησιμοποιοῦσε ἰδιαίτερα σύμβολα γιὰ τοὺς ἀριθμοὺς πλὴν τῶν γραμμάτων καὶ κοκκίδων (στὰ ὁποῖα ἔδινε μεγάλη φιλοσοφικὴ σημασία, ἰδρύσας τὴν ἐπιστὴμὴ τῆς Ἀριθμοσοφίας καί), τὰ ὁποῖα σύμβολα ἀποκαλύπτεται σήμερα ὅτι ἦσαν τὰ ἴδια ἀκριβῶς σύμβολα μὲ τοὺς σημερινοὺς Παγκόσμιους Ἀριθμοὺς στὴν ἀρχικὴ μορφή τους τῆς κατακορύφου φορᾶς καὶ οὐχὶ πλαγίας ἢ καμπυλωτῆς, ὅπως ἀκριβῶς ἀποκαλύφθηκαν στὸν Πυθαγόρα καὶ σὲ μᾶς ἀπὸ τὸ Μεγάλο Σχέδιο τῆς Ἀρμονίας τῶν (Οὐρανίων) Σφαιρῶν (Συμπάντων.) Γι’ αὐτὸν δὲ ἀκριβῶς τὸν λόγο ὑποστηρίζουμε, ὅτι καὶ οἱ ἀριθμοὶ εἶναι *δοτοί*.”

Ἱπποκράτης Π. Δάκογλου

Οἱ ἑλληνικὲς λέξεις στὴ Ρωσικὴ Γλῶσσα

Κύριε διευθυντά,

Ὁ φίλτατος Γιάννης Ν. Γαβριηλίδης στὸν «Δαυλὸ» τ. 94 ἀναφέρεται στὰ ἔργα μου γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ Λεξιλόγιο στὴν Οὐγγρική γλῶσσα, τὴν Τουρκικὴ καὶ τὴν Ρωσικὴ. Ὁ κ. Γαβριηλίδης κάνει κριτικὴ στὸ ἔργο μου «Ἑλληνικὸ λεξιλόγιο στὴ Ρωσικὴ γλῶσσα» εὐμενῇ προφανῶς, ἀλλὰ χαρακτηρίζει τὸν συγγραφέα «ιδιόμορφον λεξικογράφον, ἀρχαιολάτρην, καὶ ἀρχαιογνώστην».

Πιστεύω, ὅτι τὸν χαρακτηρισμὸ ὡς «ιδιόμορφον» μοῦ τὸν ἀποδίδει, ἐπειδὴ εἶμαι Φυσικός καὶ ὄχι Φιλολόγος ἢ Γλωσσολόγος. Νομίζω, ὅτι δὲν εἶναι ἀρετὰ γνωστό, ὅτι ὁ Φυσικός εἶναι ὑποχρεωμένος πολὺ συχνὰ νὰ ἐγκύπτει καὶ σὲ γλωσσολογικὴ ἔρευνα. Πρέπει πολλὰς φορὲς νὰ ἐγκύψει στὴ μελέτῃ τῆς προελεύσεως ὄρων ἐπιστημονικῶν, ποὺ συναντῶνται στίς Φυσικὲς ἐπιστῆμες ἢ τὴν Φαρμακευτικὴ. Πρέπει νὰ ἐξηγήσει, ὅτι στὴν σύνθετὴ λέξη π.χ. *μανόμετρο* ἡ λέξη *μανός* σημαίνει ἀραιός. Ἡ λέξη *μανόμετρο* λοιπὸν χρησιμοποιεῖται γιὰ ὄργανο ποὺ μετράει τὴν πυκνότητα (ἀραίωση) τῶν ἀερίων. Ἐπὶ τὸ νεοελληνικὸν τὸ ὀνομάζουμε *ἀραιόμετρο*. Τὰ ὄργανα ποὺ ἔχουν ὀνομασία σύνθετῃ ἀπὸ λέξεις τῶν ὀποίων ἡ μία εἶναι ἡ *τῆλε*, ἔχουν σκοπὸ τὴν ἀπὸ μακρὰν ἐνέργεια (*τηλέμετρο*, *τηλεσκόπιο* κλπ.).

Ἡ λέξη *λαιβουλὸζη* ὑποδηλώνει ἓνα εἶδος σακχάρου καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν κατάληξιν τῶν σακχαρῶν-*όζη* καὶ τὴν λέξιν *λαιβός*, ποὺ εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ *λαιός* ἢ *λαι(F)ός* καὶ σημαίνει ἀριστερός. Ἡ ὀνο-

μασία αὕτῃ ἀποδίδει τὴν ιδιότητα τοῦ σακχάρου αὐτοῦ νὰ στρέφει τὸ ἐπίπεδο τοῦ πεπολωμένου φωτὸς πρὸς τὰ ἀριστερά.

Ἡ λέξη *ἀκετυλένιο* (ἀσετυλίνη) σύγκειται ἀπὸ τὴν κατάληξιν -*υλένιο* καὶ τὴν ρίζαν *ἀκετ-*, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ *ἀκί(δ)ς*. Τῇ λέξει *ἀκετυλένιο* Ἑλληνιστὶ τὴν λέμε *ὀξυλένιο*. Τὸ κιρκινέζι, εἶδος γερακιοῦ, κάνει *κίρκους* στὸν ἀέρα, δηλαδὴ κύκλους κ.ο.κ.

Ὁ χαρακτηρισμὸς μου λοιπὸν «ιδιόμορφος» μπορεῖ νὰ ἀποδοθεῖ σὲ πολλοὺς συνεργάτες τοῦ «Δαυλοῦ»: Θεολόγοι, πλοίαρχοι, δικηγόροι, πολιτικοὶ μηχανικοί, στρατηγοί, μαθηματικοί, γεωλόγοι εἶναι συνεργάτες του. Ὡς πρὸς τὴν παρατήρησιν τοῦ κ. Γαβριηλίδου, ὅτι τὸ Ρωσικὸ ρῆμα «*ρβᾶτ*» δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ *ρύειν*, ἀφοῦ δὲν τὸ ἀναφέρει ὁ Μάκς Φάσμερ στὸ τετράτομο λεξικὸ του, θὰ ἐπαναλάβω ὅτι ὁ Ρεῖφ ἀναφέρει σαφῶς τὴν γνώμη του, ὅτι τὸ Ρωσικὸ ρῆμα «*ρβᾶτ*» προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ «*ρύειν*».

Πρέπει λοιπὸν νὰ παραδεχθῶμε τίς τὸν Φάσμερ, ἀφοῦ δὲν ἐκφράζει καμμία γνώμη, καὶ νὰ ἀπορρίψουμε τίς τὸν Ρεῖφ, ὁ ὁποῖος ἔχει γνώμη;

Γιὰ τὴν λέξιν *σέρντσε* καὶ τὴν λέξιν *σέρτσε* στὴν Βουλγαρικὴ καὶ τὴν λέξιν *σρτσέ* στὴν Σλαβομακεδονικὴ ὀφείλομε νὰ παραδεχθῶμε, ὅτι ὁ Ρεῖφ, ποὺ τίς παράγει ἀπὸ τὴ λέξιν καρδιά, ἔχει δίκαιον.

Μετὰ τιμῆς

Ἀνδρέας Δενιόζος

Φυσικὸς-Φαρμακοποιὸς

Ἀπάντησι τοῦ κ. Γιάννη Ν. Γαβριλίδη:

Ἐκπληξῆ ἀπὸ τὸν κ. Δενιόζο ἦταν ἡ λεξικογραφικὴ του ἐπίδοσις (ἰδὲς τὸ σχετικὸ μου σημείωμα στὸ τ. 94 τοῦ «Δαυλοῦ»). Ὁ λεξικογράφος ὅμως μὲ τὴν ἐπιστολὴ του στὸ περιοδικὸ ἐκφράζει τὴν ὑποψία του γιὰ κάποιες λέξεις μου, ὅπως «**ἰδιόρρυθμος** (λεξικογράφος)», «**ἀρχαιογνωσία**» καὶ «**ἀρχαιολατρία**» (τοῦ λεξικογράφου).

1. Ἡ λέξις «**ἰδιόρρυθμος**» χρησιμοποιεῖται στὸ κείμενό μου μὲ τὴν οὐδέτερη σημασίαν της καὶ ἐκφράζει δυὸ γεγονότα: α) ὅτι ὁ λεξικογράφος ἐρευνᾷ γλῶσσες, τίς ὁποῖες δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ γνωρίζει· β) ἀσχολεῖται μὲ θέματα ἐκτὸς τῆς ἐπιστημονικῆς του ἐιδικότητος.

2. Ἡ λέξις «**ἀρχαιογνωσία**» χρησιμοποιεῖται μὲ θετικὴν σημασίαν, καὶ ἀπορῶ γιὰ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ κ. Δενιόζου νὰ μᾶς πείσει γιὰ κάτι, ποῦ ἐγὼ τοῦ ἔχω ἀναγνωρίσει πανηγυρικῶς.

3. Ὅσον ἀφορᾷ στὴ λέξις «**ἀρχαιολατρία**», ἂν ὁ «**ἰδιόρρυθμος λεξικογράφος**» τὴν ἀπορρίπτει, φοβούμενος μήπως παρεξηγηθεῖ ἀπὸ τοὺς κοσμοπολίτες (ἡμιέλληνες), τὴν κρατᾷ γιὰ τὸν ἑαυτό μου.

Περὶ τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ὁ κ. Δενιόζος κάνει καὶ οὐσιαστικὰ παρατηρήσεις, ὅταν προτιμᾷ τὸ ἐτυμολογικὸν λεξικὸν τοῦ Φ. Ρέιφ (1835), τὸ ὁποῖον ἐγὼ δὲν γνωρίζω, ἀπὸ ἐκεῖνο τοῦ Μ. Φάσμερ (1986-1987), τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἰδιαίτερη ἐκτίμησιν τῶν Ρώσων (καὶ τῇ δικῇ μου). Περὶ ὁρέξεως οὐδεὶς λόγος.

Γιάννης Ν. Γαβριλίδης

Τὸ δωρικὸ ἦθος στὴ σημερινὴ Κρήτη

Ἀξιότιμε κύριε,

Σὰς ἀπευθύνω θερμὸ πατριωτικὸν χαιρετισμό· καὶ συνειρμικὰ ἔρχονται στὴ σκέψιν μου κάποιοι στίχοι τοῦ Σεφέρη, ὅπου ἀναφέρεται, δὲν τοὺς καλοθυμοῦμαι, στὸ ἐπὶ εἶναι τραγικὸ νὰ νοσταλγῇ τὴν πατρίδα σου μέσα στὴν ἴδια σου τὴν πατρίδα!.. Τὰ θέματα τοῦ περιοδικοῦ σας, αὐτὰ καθ' ἑαυτά, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος ποῦ παρουσιάζονται, δὲν γνωρίζω ἂν ἔχουν προηγούμενο. Δικαιώνεται καὶ ἡ ποίησις. Ὅλα τὰ ποιήματα εἶναι βαθυστόχαστα καὶ καταληπτά. Φαίνεται ἡ διαφορὰ ἀπὸ διάφορα φιλολογικὰ περιοδικὰ, ὅπου ἀλληλολιβανίζονται οἱ δημιουργοί.

Παρουσιάζει ἐνδιαφέρον ὁ νομὸς μας καὶ ἡ ἡρωϊκὴ ἐπαρχία μας, ἡ Κυδωνία, ἱστορικὸν, λαογραφικόν, γλωσσολογικόν. Ὁ μυθικὸς Κύδων τὴν ἵδρυσε (;) ἀλλὰ ἐτυμολογικὰ προέρχεται τὸ ὄνομα ἀπὸ τὸ «κῦδος» (οὐδέτερο: δόξα, κλέος). Οἱ Ριζίτες, δηλ. οἱ κάτοικοι τῶν ὑπωρεῖων τῶν Λευκῶν Ὀρέων ποῦ τώρα λέγονται «Μαδάρες» (μαδαρός· μαδισμένος, φαλακρός) ἀλλὰ

παλαιότερα ἦσαν δασώδη, οἱ Ριζίτες λοιπὸν ἄδουν τὰ ριζίτικα τραγούδια βασισμένονα σὲ πανάρχαιες δωρικὰς κλίμακες μὲ στίχους ἀλληγορικῆς κάποτε σημασίας. Ἡ λιτότης εἶναι χαρακτηριστικὴ. Ὁ τελευταῖος στίχος ποτὲ δὲν ἄδεται. «Ὁ Γιάννης μὲ τὸν Ἥλιο ἐσυνορίζετο τὸ ποιὸς θὰ πάει στὴ δύση γρηγορότερα. Κι' ὁ Ἥλιος ἐβραδυάσθη στὴ μανίσσας ντουκι' ὁ Γιάννης ὁ καῦμένος σὲ χαμόκλαδα». Ὑπάρχει καὶ λιτότερο: «Ἐνα κουδούνι ἀργολαλεῖ-ἀργολαλεῖ, ἔ! πέρα στὴ πέρα ρίζες, μὲ τσι μαδάρες μάχεται, μὲ τὰ βουνὰ μαλώνει καὶ μὲ τὰ χαμολάγκαδα».

Σὰς ἀποστέλλω πέντε δίσκους μὲ τὴν μουσικὴν καὶ τοὺς στίχους δώδεκα ριζιτικῶν, ποῦ ἓνας δωρικῆς κατατομῆς καὶ δωρικῆς ψυχῆς μοιραῖος τὰ ἐμελέτησε, τὰ ἐδίδαξε καὶ τὰ κατέγραψε μὲ τὰ φθογγόσημα τῆς σημερινῆς μουσικῆς γραφῆς. «Μοιραῖος» ἔγραψα· καὶ ἐκεῖνος τὸ εἶχε συνειδητοποιήσει: Ριζίτης καὶ μουσικός, μαθητὴς καὶ ἀργότερα συνεργάτης τοῦ Σφακιανάκη, σολίστ κοντραμπάσσου, διευθυντὴς

του Βενιζελείου Ὁδείου Χανίων, τῆς χορωδίας Χανίων, καθηγητῆς δημοσίας καὶ ιδιωτικῆς Ἑκπαιδεύσεως. «Τὸν ἔφαγε ἡ ἐπαρχία». Ἀφῆσε καὶ ἀξιόλογο συνθετικὸ ἔργο. Ἀπὸ κάποια ἐταιρεία ἀγόρασε ἓνας ἔμπορος τὰ δικαιώματα «μιά κι ὅξω» (τὴ μήτρα) καὶ μὴ γνωρίζοντας τὶς νομικὲς καὶ ἠθικὲς ὑποχρεώσεις του δὲν ἐφρόντισε νὰ ἀναγραφεῖ στὸ ἐξώφυλλο τοῦ δίσκου τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου δημιουργοῦ τῆς ἐργασίας αὐτῆς. Ἐπὶ χρόνια ἐγύριζε στὰ βουνὰ καὶ στὰ ὄρη, πρὶν νὰ ἔρθουν τὰ μαγνητόφωνα, καὶ κατέγραφε τὰ ριζίτικα. Ἐνα ἀρθρίδιον τοῦ ἀειμνήστου, φωτοτυπία ἄρθρου του στὴν «Κρητικὴ Ἑστία», συνοδεύει κάθε δίσκο καὶ τεκμηριώνει.

Οἱ βοσκοὶ μας ἀκόμη λέγουν «*Νῆ Ζά* (μὰ τὸ Δία) *φάσκω σου* (σοῦ λέγω) *καὶ ἀτέχε το* (καὶ γνώριζε το)...». Ἄλλος θὰ πεῖ, ὅτι δὲν γνωρίζουν τί λέγουν, ἄλλος θὰ θαυμάσει τὴ συνέχεια. Ὁ *καναβός* (γυπαετός) ἔχει ἐνισχυμένα μὲ ὀπλὲς καὶ δυνατὰ νύχια τὰ πόδια του, ἀλλὰ ὡς εἶδος λιγοστεύει. Δὲν γνωρίζω ἂν ἡ ἄλλη Ἑλλάδα μας ἔχει γυπαετούς. Εἶναι ἀπειλητικοὶ καὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ αἰγαγρός (*Capra Cretensis*) γνωστός ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Μινῶων. Ἐνας ἐδώρισε στὸν Τροῦμαν ἓνα ἀγριμάκι καὶ τὸ ὀνόμασε «Κρι-κρι», καὶ δυστυχῶς «ἐκόλλησε» τὸ ὄνομα σὲ ὅλα τὰ ζῶα, ἐνῶ ὅλοι οἱ κύνες δὲν ὀνομάζονται Ἀζώρ!.. Ἀθος στὴν κρητικὴ διάλεκτο ὀνομάζεται ἡ στάχτη ποὺ μένει ἀπὸ τὴν τυροκόμηση καὶ τὴν ἀνακάτευν μὲ γάλα καὶ ἔκαναν τοὺς *ἀθοτύρους*, ἀλλὰ οἱ ἔμποροι τῶν Ἀθηνῶν ἔλεγαν «*ἀνθότυρος*», δῆθεν τὸ ἄνθος τοῦ τυροῦ, ἐνῶ πρόκειται γιὰ ἀποτύρια, ἀλλὰ εὐγεστα καὶ ὑγιεινά, ὅταν εἶναι χλωρά. Κατὰ τὴν Ἑνετοκρατίαν ὑπῆρχε ἡ Ἀκαδημία τῶν «*Sterili*» (Ἀγόνων). «*Ἀνακατερά*» σὰς τὰ γράφω, ἀλλὰ τελειώνοντας θὰ τιμήσω τὴ

μνήμη τοῦ Μανώλη Σκουλούδη, ποὺ ἔργα του ἔχουν θέση στὸ περιοδικό σας, καὶ τοῦ Θεοφάνη Μανιά. Ἄλλο μεγάλο τέκνο τῶν Χανίων ἦταν ὁ ἱατροφιλόσοφος Γρηγόριος Γεωργουδάκης, ποὺ μόνο μὲ τὴ σκέψη, χωρὶς ἐργαστήριον, ἀνεκάλυψε τὴν ὑπαρξὴ ἀντιύλης καὶ ἀντισύμπαντος πολὺ πρὸ τοῦ Ἀϊνστάιν καὶ ποὺ πάρα πολλὲς θεωρίες του ἔχουν μέχρι σήμερα ἐπαληθευθεῖ καὶ μερικὲς περιμένουν ἀκόμη. Ἦταν ἀπλὸς καὶ συμπαθής, πραγματικὸς ἄρχοντας, καταδεκτικὸς πολὺ. Ἀκόμη καὶ στὸν νεροχύτεν του εἶχε βιβλία... Ἀπέδειξε, καὶ ἐσεῖς τώρα τὸ γνωρίζετε ἀπὸ ἄλλη πηγὴ, ὅτι ἡ ζωὴ στὸν πλανήτη μας εἶχε παρουσιασθεῖ πολὺ πρὶν τὶς συνθήκες τὶς κατάλληλες (λευκώματος, ὄξυγονου κλπ.).

Συγχωρῆστε μου τὴν κάποια πολυλογία. Σὰς εὐχομαι ὑγεία καὶ μακροημέρευση.

Διατελῶ μὲ ὑπόληψη

Ἑμμανουὴλ Ἀντ. Γαμπᾶς

Ἐλευθερίου Βενιζέλου 99
731 32 Χανιά

Υ.Γ. Δὲν ἀντέχω νὰ μὴ σὰς ἀναφέρω καὶ τὸ ἐξῆς: Δυόμισιν χρόνια ἐπολιορκοῦσαν οἱ Ρωμαῖοι τὴν ἀρχαία πόλη Κυδωνία (σημερινὰ Χανιά) καὶ δὲν ἔπεφτε. Ὁ Μάρκος Ἀντώνιος (τῆς Κλεοπάτρας) εἶχε ἀποκληθεῖ εἰρωνικὰ «*Creticus*» γιὰ τὶς ἀποτυχίες του. Οἱ Ρωμαῖοι εἶπαν: «*Acer populus*» (δρμὺς λαός). Εὐτυχῶς οἱ νεώτεροι Κρήτες ἐφάνηκαν ἀντάξιοι τῶν ἀρχαίων. Ἡ συμβολικὴ πράξη τοῦ παλληκαριοῦ, ποὺ ἔστησε τὸ κορμί του ζωντανὸ ἐπὶ τοῦ ἑλληνικῆς σημαίας στὸ Ἀκρωτήρι καὶ ἡ Μάχη τῆς Κρήτης τὸ ἀπέδειξαν. Τώρα; Δὲν γνωρίζω. Ἡ πρέζα καὶ ὁ καταναλωτισμὸς καλὰ προχωροῦν...

Ε.Γ.

Εὐρώπη καὶ Τουρκία

Κύριε διευθυντά,

Διάβασα μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον τὸ ἄρθρο «*Εὐρώπη καὶ Τουρκία*» στὸ τεῦχος 95, Νοεμβρίου ἐ.ἔ., τοῦ περιοδικοῦ σας. Εἶναι ἀναντίρρητος ὁ κίνδυνος ποὺ θὰ ἀποτελέσει γιὰ τὴν Εὐρώπη ἡ ὑπαρξὴ ἐντὸς τῶν συνό-

ρων τῆς μιᾶς Ἰσλαμικῆς ὑπανάπτυκτης χώρας πληθυσμοῦ ἄνω τῶν 50 ἑκατομμυρίων, ὅπως εἶναι καὶ ἀναπόφευκτη ἡ δημιουργία «γκέττο» στὶς πόλεις τῆς Εὐρώπης, ἐξαιτίας τῆς διαφορᾶς στάθμης πολιτισμοῦ, ἀπὸ τὰ πλήθη ποὺ γυρεύοντας καλύ-

τερη ζωή θα μεταναστεύουν εξ 'Ανατολῶν πρὸς Δυσμὰς σὲ μιὰ Εὐρώπη χωρὶς σύνορα, ποὺ θὰ περιλαμβάνει στοὺς κόλπους τῆς τὴν Τουρκία.

Τὴν ὀρθότητα τῶν ἀπόψεων τοῦ ἀρθρογράφου ἔρχεται νὰ τονίσει πλῆθος δημοσιεύσεων σχετικῶν μὲ διάφορες δραστηριότητες Ἰσλαμιστικῶν στοιχείων. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρω:

α) Τὴν ἐκφρασθεῖσα προσδοκία «ἐξισλαμισμού τῆς Εὐρώπης», διὰ τῆς εισόδου τῆς Τουρκίας στὴν Ε.Ο.Κ., ἀπὸ Τούρκους βουλευτὲς κατὰ τὴν ψήφιση τοῦ Ὁζάλ ὡς προέδρου τῆς Δημοκρατίας. Ἡ σχετικὴ εἴδηση δημοσιεύθηκε στὸν τύπο.

β) Δημοσίευμα τὴν 6/9/89 στὴν «Μεσημβρινή» (ἡ πληροφορία ἀπὸ Κωνσταντινούπολη τοῦ πρακτορείου Ρώυτερ), ποὺ μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει: «... ἡ διείσδυση τῶν ἰσλαμικῶν στοιχείων στὸν Τουρκικὸ στρατὸ ἔχει ἀπασχολήσει τὰ τελευταῖα χρόνια τὸν τουρκικὸ τύπο. Δεκάδες μαθητὲς τῆς σχολῆς Εὐελπίδων καὶ ἀξιωματικοὶ ἔχουν ἐκδιωχθεῖ γιὰ λόγους ἰσλαμικῶν δραστηριοτήτων στὸ παρελθόν, ἐνῶ πρόσφατα ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὶς ἐνοπλεις δυνάμεις ὁ μάδα 80 ὑπαξιωματικῶν».

γ) Τὴν ἐξάρθρωση στὴ Μαδρίτη δικτύου ἰσλαμιστῶν τρομοκρατῶν, ποὺ ἤθελε νὰ χρησιμοποιήσει τὴν Ἰσπανία ὡς βάση γιὰ τρομοκρατικὲς ἐπιθέσεις στὴν Εὐρώπη (ἡ εἶδηση δημοσιεύθηκε στίς 27/11/89· προέλευση: Γαλλικὸ Πρακτορεῖο).

δ) Δημοσίευμα στοὺς «Times», Παρασκευὴ 10/11/89, ποὺ ἀναδημοσιεύθηκε στὴ «Μεσημβρινή», 28/11/89, καὶ ἀναφέρεται

στὴν ἔκταση ποὺ ἔχει πάρει στὴ Γαλλία τὸ θέμα τοῦ φερετζὲ στὰ σχολεῖα γιὰ τὰ κορίτσια τῶν μουσουλμάνων. Ἐνδεικτικὴ εἶναι ἡ δήλωση κάποιου πατέρα σὲ δάσκαλο: «*Νομίζεις ὅτι βρίσκεσαι στὴ Γαλλία, ἀλλὰ ἡ γῆ ἀνήκει μόνο στὸν Ἀλλάχ! Εἶναι ἡ ἀποστολή μας νὰ ἐξισλαμίσουμε τὸ ἔθνος*».

Ἐπισημαίνω τὴν προέλευση τῶν ἀνωτέρω δημοσιευμάτων ἀπὸ ξένα εἰδησεογραφικὰ πρακτορεῖα. Σκοπὸς ὅμως τῆς παρουσίας δὲν εἶναι μόνο νὰ συμφωνήσω μὲ τὶς ἀπόψεις τοῦ ἐν λόγω ἀρθρου σας ἢ νὰ προσθέσω στοιχεῖα σ' αὐτές, ἀλλὰ νὰ θέσω δύο ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα μοῦ δημιουργήθηκαν διαβάζοντάς το.

1) Ὑπάρχει ἐνημέρωση τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ κοινοῦ γιὰ τοὺς κινδύνους ποὺ ἐγκυμονεῖ ἡ εἰσδοχὴ τῆς Τουρκίας στὴν Ε.Ο.Κ.; Μήπως διάφορα συμφέροντα ἀτόμων ἢ ὁμάδων ἢ ἀκόμη καὶ ἐξωευρωπαϊκὰ ἐπιβάλλουν μιὰ κοντόφθαλμη θεώρηση τῶν πραγμάτων καὶ ἐτοιμάζουν μιὰ ἀκόμα καταστροφὴ τῆς Εὐρώπης;

2) Οἱ Ἕλληνες εὐρωβουλευτὲς, ἀνεξαρτήτως σὲ ποιὸ κόμμα ἀνήκουν, ἔχουν ἀσχοληθεῖ μὲ τὸ πρόβλημα, ὅπως τίθεται στὸ ἄρθρο τοῦ περιοδικοῦ σας; Μήπως θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ δοῦν τελειῶς ἔξω ἀπὸ τὰ ἐθνικὰ πλαίσια, ὡς «σκέτοι» Εὐρωπαῖοι, καὶ νὰ προσπαθήσουν νὰ κάνουν καὶ τοὺς συναδέλφους τοὺς τῆς Εὐρωβουλῆς νὰ τὸ δοῦν καὶ αὐτοὶ **μόνο** ὡς Εὐρωπαῖοι;

Μὲ ἐκτίμηση

Α. Γεωργίου

Ἀθήνα

‘Η μάνα γῆ:
Κάλεσμα Θέλω νὰ σοῦ πῶ γιὰ τὴν ‘Ελλάδα, πούχω μέσα βαθιὰ στὴ ψυχὴ μου. Θέλω νὰ σοῦ μιλήσω γι’ αὐτὴν τὴν φλόγα, ποὺ σὰν πυραμίδα ὑψώνεται στὸν πανάρχαιο «οἶνοπα πόντο».

Θέλω νὰ σοῦ ἱστορήσω τὸ βράχο, ποὺ ἀνέβηκε πρῶτος ἀπ’ τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς καὶ ἐξανθρώπισε γενιὲς ἀνθρώπων μέχρι τὸ δεῖλι του.

Θέλω νὰ σοῦ πῶ γιὰ τὰ κεντίδια τῆς ψυχῆς μου, τὸ κατάσπρο ἀστέρι, αὐτὸ ποὺ ‘κλεισα μὲ μιὰ ματιὰ στὴ μνήμη μου, τὴν κολώνα, ποὺ παντρεύεται τὴ λάμψη, φάρος αἰώνιος, φωνὴ θεοῦ.

‘Αφουγκράσου μαζί μου τὴ Νοτιά, ποὺ σκορπίζει παντοῦ τὴν ὑγρὴ τῆς δύναμη, στάσου καὶ κλείσε τὰ μάτια ἐδῶ ψηλὰ στὸ βράχο καὶ νιῶσε τὶς χιλιετίες ποὺ πέρασαν καὶ θὰ περνοῦν σκορπίζοντας χιλιοβότανες μυρωδιές.

Κι’ ἔλα ν’ ἀκολουθήσουμε τὸν γαίδαρο μέσ’ στὸ καταμεσήμερο, ποὺ προχωράει ἀλαφροπατώντας μονοπάτια μέσα ἀπὸ πράσινα ἀμπέλια τοῦ «πολυγηθέα Διόνυσου», καρπούς αὐτοφύτρωτους τῆς πανάρχαιας ἐτούτης γῆς.

Κι’ ἔλα μαζί μου ἐκεῖ στὸ θεοβάδιστο βουνὸ τῶν θεῶν καὶ ἀνθρώπων, ποὺ σημαδεύει τὸ ὄριο τοῦ αἰώνιου χιονιοῦ, πυραμίδα τοῦ πνεύματος, στὸν «αἰγλήεντα Ὀλυμπο».

Μὴ στέκεσαι... δὲν ἀκοῦς... ἄρχισαν νὰ ξυπνοῦν πάλι οἱ φωνές, οἱ παιᾶνες, τοῦ ἔρωτα οἱ μολπές... Χατζηδάκηδες, Ξαρχάκοι, Θεοδωράκηδες εἶναι σημάδια μετὰλλαξης, κίνησης καὶ πάλι, τῆς μαντικῆς ποὺ χρησμούς ἀρχίζει νὰ ἐξαγγέλλει.

Ρώτα λοιπόν, τί περιμένεις, ρώτα τὶς πέτρες νὰ σοῦ ποῦν πῶς χάθηκαν οἱ ἥρωες. Παλιὰ ἱστορία ἐτούτη, μακρόσυρτη μέσ’ στὶς χιλιετίες, ἀλλὰ μᾶς περιμένει, μᾶς προσκαλεῖ.

‘Ελα νὰ λουστοῦμε στὰ γλαυκὰ νερὰ ποὺ θερμαίνει ὁ πατέρας ἥλιος.

‘Ελα νὰ τεντώσουμε γυμνὰ τὸ κορμί μας πάνω στὴ λευκὴ πέτρα ἐκείνη, ποὺ μοιάζει μὲ βάθρο ναοῦ τῶν Μουσῶν.

Τρέξε ἀνάμεσα στὶς κολῶνες. Ἄς πάρει ἡ ψυχὴ σου τὴν ἀσπράδα τους καὶ ἡ σκέψη σου ὥς ἀκολουθήσει ἐτοῦτες τὶς λεῖες γραμμές, καὶ τότε θὰ δῆς τὶς χάρες ν’ ἀνεμίζουν.

Καὶ κατέβα αἰγοπηδώντας τὶς πλαγιὲς καὶ βούτα στὸ Αἰγαῖο καὶ ἀφοῦ τὸ κορμί σου ρουφήξει τὴν ἀλμύρα τοῦ πελάγους, ὀσφράνσου τὶς μυρωδιὲς τῆς μαρίδας, ποὺ ψήνεται στὸ κάρβουνο καὶ τρέξε νὰ χορτάσεις τὴν πεῖνα καὶ τὴν δίψα σου στὴν ταβέρνα, ποὺ εἶναι λιμάνι τῶν ψυχῶν τῶν παιδιῶν τῆς θάλασσας καὶ τῆς γῆς...

Δὲς τὰ πρόσωπα τους, λάμπουν καὶ τὰ χωρατὰ κάνουν νὰ φαίνονται δόντια λευκὰ ἢ μαυρισμένα ἢ χρυσὰ σὰν πανηγυριώτικη τρέλλα.

Κι’ ἔβγα μετὰ στὴν ἀκτὴ παρὰ «θὶν’ ἄλός», νὰ δεῖς τὸν καπτάν-Γιῶργη, ποὺ συνεχίζει νὰ πλέκει, χέρια-πόδια, τὸ κίτρινο δίχτυ, ποὺ ἀπλώνεται σὰν δαντέλλα πάνω στὸ γεμᾶτο ἀλάτια ντόκο. Καὶ νὰ ἡ «Βαγγελίτσα» παρέκει, ποὺ πάει λάμνοντας νὰ συναντήσει τὸ πέσιμο τοῦ ἡλίου.

Καὶ ἡ ζωὴ στὸ νησί; μὴ ρωτᾷς... Ἐφουγκράσου τὴν στοὺς πλακόστρωτους δρόμους τῆς ἐλπίδας καὶ τῆς χαρᾶς, ἐκεῖ ποὺ οἱ μικροὶ ξυπολητᾶδες ζωντανεύουν Μεγαλέξαντρους καὶ ναυμάχους ἀλλοτεινῶν καιρῶν κάτω ἀπ' τὸ βλέμμα καρτερικῶν γιαγιάδων καὶ παππούδων, ποὺ σφραγίζουν τὸν τόπο μὲ τὴν παρουσία τους.

“Made in Greece”, σφραγίδα γνησιότητος ἐνὸς καπτάν-Γιώργη καὶ μιᾶς γοργόνας, ποὺ μαρμάρωσε κι ἔγινε ψαροταβέρνα.

Καὶ μετὰ ὁ «χειμῶν», ἡ ἄγρια θαλασσοταραχὴ. Ἡ ζωὴ στὸ νησί θὰ «δέσει», ὅπως δέσαν τὰ σκαριά στὸ μῶλο. Τὸ κάστανό στὸ σκάσιμό του θὰ ζεστάνει τὶς ψυχές καὶ ἡ χόβολη θὰ μυρίζει πεῦκο.

Ἡ βροχὴ θὰ ξεπλύνει τ' ἀσβεστώματα καὶ ἡ μουσικὴ τῆς στᾶ πλακόστρωτα τῆς αὐλῆς θὰ βουβαίνει ἀκόμη καὶ τὰ γαυγίσματα τῶν σκυλιῶν.

Καὶ πάλι ἡ ἀνοιξη. Σκίρτησε ἡ καρδιά στὸ ξύπνημα τῆς ζωῆς.

Ἐλα, σοῦ γνέφει ἀπ' τὴν ἀκτὴ ἡ «Βαγγελίτσα», ἔλα νὰ πλευσοῦμε τοὺς σκόπελους, ἔλα νὰ ἐνωθοῦμε στὴ γαλάζια θάλασσα.

Ἐλα νὰ ρουφήξουμε τὸν ἀέρα τῆς πλώρας, ἔλα νὰ ταξιδέψουμε τὸ νοῦ στὴ χρυσοῦ ἀκρογιαλιά.

Ἐλα νὰ νιώσουμε τὸν ἔρωτα τῆς ἄμμου μὲ τὴ θάλασσα. Δὲς τὸ παιχνίδι τους, τὶς τσαχπινιὲς ποὺ σοφίζονται γιὰ τ' ἀγκαλιάσματα.

Αὐτὰ κυττάζει καθισμένος στὸ μῶλο τάχα ψαρεύοντας ὁ καπτάν-Γιώργης μὲ τὸ κασκέττο μέχρι τὰ μάτια, καὶ ἡ ψυχὴ του πλαντάζει σὰν πῶς χτυπιέται τὸ χταπόδι πάνω στοῦ βράχου τὴν ἀλμύρα.

Μίλα μου ἐπιτέλους, βγάλε φωνήητη...

ἽΟ νιὸς
ποιητῆς:
ἽΑπόκριση

Μὴ μὲ βλέπεις νὰ στέκω βουβός. Ξέρω. Αὐτὸ θὰ τὸ δῆς στὴ ματιά, στὸ ψάξιμο, στὸ τραγούδι, στὸ χορό. Καμμιὰ φωνὴ δὲν μπορεῖ νὰ χωρέσει τὸ φῶς τοῦ Αἰγαίου, τὴν ἀγέρωχη ἐλληνικὴ γῆ. Μόνο ὁ νοῦς, αὐτὸς ὁ νοῦς ποὺ δὲν παύει πότε νὰ μὲ γεμίζει καὶ πότε νὰ μὲ πνίγει. Γιὰ τί πρᾶγμα νὰ μιλήσω, γιὰ τὰ κιονόκρανα, τοὺς κούρους, τ' ἀκροκέραμά σου; γιὰ τοὺς καραμπολλᾶδες τῶν μπαλκονιδῶν σου; γιὰ τὶς τρεμοῦλες τοῦ μπουζουκιοῦ στὴν ταβέρνα «Σειρήνα». Τί νὰ διαλέξω, γιὰ νὰ πῶ; Τί εἶσαι; ἀπὸ τί εἶσαι φτιαγμένη; Θέλω, μά... σὰν τὸ σφουγγάρι μοῦ ρουφᾷς τὶς ἀνησυχίες μου, τὶς ἀνησυχίες ὅλων ὅσοι θάφτηκαν καὶ θὰ θαφτοῦν στὸ χῶμα σου. Πότε ἐπιτέλους θὰ ξαναγκαστῶθῃς, γιὰ νὰ γεννήσεις τὸ νέο λόγο; Σύνταξε, τί περιμένεις, τὰ σπέρματα π' ἄφησαν γύρω σου τὰ χιλιοβασανισμένα παιδιὰ σου καὶ πὲς στὸν Ἀλέξαντρο νὰ γεννηθῇ ξανά γιὰ νέους Παρθενῶνες, Δελφούς καὶ Ὀλυμπίες. Πρέπει κάποιος μπροστάρης ν' ἀνηφορίσῃ τὶς πλαγιές καὶ νὰ δείξῃ τὸ δρόμο ποὺ γυρεύεις. Γιατί μὲ κυττᾷς; Τί θέλεις νὰ φωνάξω;

ἽΗ μάννα
γῆ:
ἽΟρμήνεια

ἽΑφουγκράσου, γιέ μου, πνέμα μου, τ' ἀγέρι ποὺ σιγοτραγουδᾷ ἀνάμεσα ἀπ' τὶς λαμπρὲς παρθένες ποὺ στηρίζουν τὸ ναό.

ἽΕτοῦτες δῶ μιλοῦν... καὶ τὸ σιγοψιθύρισμά τους αἰῶνες τώρα περιμένει ἀπόκριση, καὶ θ' ἄρθει, θ' ἄρθει, νὰ τὸ ξέρεις.

Ἄεργδες θὰ σκορπίσουν τὶς στάχτες καὶ στὶς ἄκρες τ' ὀρίζοντα θὰ φανοῦν ξανά τὰ πανιά τοῦ Θησέα...

Ἔλα μαζί μου στά Πλακιώτικα δρομάκια, ἔλα νὰ τσουγκρίσουμε τὰ ποτήρια μας μὲ νέκταρ τῶν θεῶν, κάτσε νὰ μάθουμε σὰν σὲ κρυφὸ σχολεῖο ἐκεῖνο ποὺ σιγοψιθυρίζουν οἱ χιλιετίες.

Μὲ τ' ἄστρο τῆς αὐγῆς θ' ἀνέβουμε στὸν Παρθενῶνα.

Οἱ Βωμοὶ ποὺ ξεχάστηκαν, οἱ Μοῦσες ποὺ χάθηκαν, τὰ Μαντεῖα ποὺ σιώπησαν, πρέπει νὰ βρῆς, γιέ μου, τὸν τρόπο νὰ ζωντανέψουν, νὰ κουνηθοῦν, νὰ πᾶσουν νὰ εἶναι τουριστικὴ πραγματεία, νὰ γίνουν ὅ,τι καὶ πρὶν, φωνὴ τῆς Οἰκουμένης. Φεύγεις; Ποῦ πᾶς;

Ὁ νιὸς

ποιητῆς:

Ἀπόκριση

Στὸ πέλαγος, μάννα... γιατί ὅσο μπαίνω στὸ πέλαγος, τόσο φουσκώνει ὁ λόγος μὲ τὴν ἀντάρα τοῦ κύματος. Μοῦ λὲς νὰ βρῶ τὸν τρόπο.

Ἐκεῖ, καταμεσίς στὸν «οἶνοπα πόντο», ἴσως νὰ βρῶ τὸν Ὀδυσσεά, ξέρεις ἐσύ, μάννα καὶ δική του ἦσουν. Κι' αὐτός, γιὰ νὰ ξεφύγῃ ἀπ' τὶς σειρήνες, εἶχε δεθῇ πάνω σου, τὸ ἴδιο θὰ κάνω καὶ ἐγώ. Θὰ γυρίσω ξανά στὴν Ἰθάκη, ἀλλὰ θὰ ξέρω, μάννα, θὰ ξέρω ἀπ' τὸ στόμα τοῦ ἴδιου πῶς νίκησε...

ΑΝΤ. Η. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Τάσος κι ἡ Παγώνα

Ὁ Τάσος ὁ λεβέντης, ὁ καραμπουζοκλῆς,
ἀνήσυχος τσοπάνης καὶ ξύπνιος μερακλῆς,
ἀφήνει τὰ ψηλὰ βουνὰ μαζί μὲ τὴν Παγώνα
καὶ ροβολάει γιὰ νὰ μπῇ στοῦ κάμπου τὸν ἀγῶνα.

Εἰσέβαλε δρομέως στὸ ἄστυ τὸ κλεινόν,
κρατώντας τὸ σακκί του γιὰ ὄπλο ἀληθινόν,
γεμᾶτο μὲ βουνοῦ μυαλό· καὶ μὲ ψυχὴ καθάρια
μεθοβολοῦσε τὸ κοινὸ σὰν μουσουργοῦ ἡ ἄρια.

Καὶ σὰν τρανὸς τελάλης, τερπνὸς παλληκαρᾶς,
φαιδρὸς οὐραγοτάνγκος, μῖμος ἢ παιχταρᾶς,
πετοῦσε τσουχτερὴ φωνὴ σὲ κάθε εἶδους θέμα
κι' ἀπρόσεχτα ἐχλεύαζε τὸ θεριωμένο ψέμμα.

Μὰ ἀρχιτσελιγκᾶδες καὶ βλάχοι πονηροὶ
πολὺ παλιὰ ποὺ ἦσαν πρὶν εὐκόλοι καιροὶ
κι' ἀνέβηκαν ἐκεῖ ψηλὰ, ποὺ εἶναι τώρα νέφος,
ἔχουν κουρσέψει τὶς αὐλές, βλέπουν τὸν Τάσο βρέφος.

Καὶ πρὶν σὰν ὁδοιπόρος λιγάκι δροσιιστῇ
καὶ βρῇ στὴ φαμελιά του κάποια γωνιά ζεστή,
ἡ γλῶσσα του — παλιάτσος νιὸς — τὸ νέφος ἀκουμπάει,
ποὺ σὰν θηριὸ φαρμακερὸ κάθε φωνὴ ρουφαίει.

... Τοῦ Τάσου πιά στερέψαν κάθε λογῆς πηγές
καὶ μεταμορφωθῆκαν στίς πρὶν κρυφές πηγές·
κι' ἔτσι ξεμένει μοναχὴ στὸν κάμπο ἡ Παγώνα,
ζητᾷ τσαρδί γιὰ τάρφανά, σπηλιά ἢ ἀχυρῶνα...

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Σ. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ, *Ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν Δίκαιον*

«Ἦκεις, ὦ Λυκοῦργε, ἐμὸν ποτὶ νηὸν/Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπιο δώματ' ἔχουσι /Δίζω ἢ σέ θεὸν μαντεύσομαι ἢ ἄνθρωπον· ἄλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκοῦργε./ Ἦκεις δ' εὐνομίαν αἰτεῦμενος· αὐτὰρ ἔγωγε/δώσω τὴν οὐκ ἄλλη ἐπιχθονίη πόλιν ἔξει». [Ἦλθες, ὦ Λυκοῦργε, πλησίον εἰς τὸν ναὸν μου τοῦ Διός, ἀγαπητὸς καὶ ὄλων τῶν εἰς Ὀλυμπον κατοικούντων. Διστάζω νὰ προείπω ὅτι εἶσαι θεὸς ἢ ἄνθρωπος, ἀλλὰ νομίζω ὅτι εἶσαι μᾶλλον θεός, ὦ Λυκοῦργε. Ἦλθες τὴν εὐνομίαν αἰτῶν· ἀμέσως βεβαίως ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω αὐτήν, τὴν ὁποίαν οὐδεμία ἄλλη ἐπὶ τῆς γῆς πόλις θὰ ἔχη. — Ἡρόδοτος Α, 65 — Διόδωρος VII, 12].

Στὸ ἐρώτημα ποιά εἶναι ἡ εὐνομία τὴν ὁποία ὑπόσχεται στὸν Λυκοῦργο ὅτι «οὐκ ἄλλη ἐπιχθονίη πόλις ἔξει» τὸ Οἰκουμενικὸ Κέντρο «Πυθοῖ ἐν ἡγαθέῃ γυάλοις ὑπο Παρνασοῖο» (Θεογ. στίχ. 499), τὸ ὁποῖο ἐπὶ χιλιετίες φθέγγεται τὴν σοφία τοῦ ἀνακτος, «οὐ τὸ μαντεῖόν ἐστι τὸ ἐν Δελφοῖς», ὅπως μᾶς λέγει ὁ Ἡράκλειτος (ἀπ. 32, 92, 93, H. Diels), ἡ ἀπάντησι συνοψίζεται στὴν ἀναζήτησι τὴν ὁποία ἐπιχειρεῖ ὁ συγγραφεὺς κ. Γεώργιος Ἀλεξιάδης στὸ ἐν ἐπικεφαλίδι ἔργο του. Στὸν πανάρχαιον ἑλληνικὸν χώρον, ποὺ πρῶτος ἀνεδύθη ἐκ τῆς ἀλὸς ποὺ ἐκάλυπτε ὡς ὑδρόσφαιρα τὴ γῆ πρὸ 140.000.000 ἐτῶν καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς κρητιδικῆς περιόδου, ἦταν φυσικὸ ἐπακόλουθο καὶ ὁ ἐπ' αὐτῆς ἄνθρωπος, ὅταν ποτὲ ἀνεφάνη ἐπὶ τῆς ἑλληνίδος γῆς, τῆς πελαγονικῆς ὁροσειρᾶς καὶ τοῦ «αἰγλήεντος, Ὀλύμπου», νὰ αἰσθάνθηκε, ὡς «φύσει πολιτικὸν ζῶον», τὴν ἀνάγκη θεσπίσεως κανόνων συμβιώσεως προελθόντων ἐκ τῶν ἐμπειριῶν του, οἱ ὁποῖοι θὰ ἀπέβλεπαν στὴ στήριξι τῶν ἀγώνων του, ποὺ θὰ ἔφεραν στὴ ζωὴ του τις Εὐεστώ, Εὐθυμίαν, Εὐμορφίαν, Εὐτυχίαν. Γι' αὐτὴ τὴ στήριξι σχημάτισε δύο βάθρα καὶ ἔθεσε ἐπ' αὐτῶν τὴν Αἰδῶ καὶ τὴ Νέμεσι.

Εἶναι ὄντως ἔργο δύσκολο, ὅπως λέγει καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐν προλόγῳ, ἡ ἀνάπτυξι τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου, ὅταν οἱ ἀρχές του χάνονται στὸ ἀπώτατο ἀνθρώπινο παρελθόν. Παρ' ὅλες ὁμως αὐτὰς τις δυσκολίες, τὸ μέγεθος τῶν ὁποίων αὐξάνει καὶ ἐκ τῆς ἀδυναμίας τῶν ἐρευνητῶν νὰ ἐρμηνεύουν ἀλλὰ καὶ νὰ κατανοοῦν τὰ κείμενα τῆς πανάρχαιας καὶ κλασσικῆς ἑλληνικῆς γραμματείας, ὁ συγγραφεὺς μᾶς ἔδωσε διὰ τοῦ ἔργου του ἓνα δείγμα τῆς ἰκανότητός του νὰ ἐμβαθύνῃ καὶ συνθέτῃ ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων ἓνα ἐνιαῖο οἰκοδόμημα τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου. Ἡ διερεύνησι τῶν ἀνθρωπίνων προσπαθειῶν γιὰ τὴν ἐπίτευξι πολιτισμοῦ εἶναι ἀναγκαῖο νὰ ἐντοπισθῇ καὶ ἐκ τῆς γλώσσας· χωρὶς γλωσσικὴ ἀνάπτυξι ὁ ἄνθρωπος σὲ πρωτόγονους θεσμοὺς θὰ παρέμενε. Εἶναι δὲ ἀπόδειξι τούτου, ὅτι οἱ Κύκλωπες κτηνοτρόφοι τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου παραμένοντες στοὺς πανάρχαιους καὶ πρῶτους κανόνες τῆς οἰκογενείας, ὅπως μᾶς λέει ὁ Ὅμηρος (Ὀδ. I 112-115), «οὔτε συγκεντρώνονται γιὰ νὰ παίρνουν ἀποφάσεις οὔτε νέους θεσμοὺς καθιερώνουν, ἀλλὰ ἕκαστος ἐπιβάλλει τοὺς δικούς του νόμους καὶ στὰ παιδιὰ του καὶ στὶς γυναῖκες του καὶ καθόλου δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ τί πράττουν οἱ ἄλλοι».

Ἀπὸ αὐτὸ βεβαίως τὸ «Κυκλώπειον Δίκαιον» ξεκίνησαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου τὴν πορεία τους πρὸς τὸν πολιτισμό. Καὶ ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς ἐκορυφώθη στὴν ἐποχὴ τοῦ Διός. Τὰ ζεύγη «Ζεὺς-Μῆτις», «Ζεὺς-Θέμις», «Ζεὺς-Εὐρυνόμη» καὶ «Ζεὺς Μνημοσύνη», ἐκ τῆς ὁποίας καὶ αἱ «Μοῦσαι», μᾶς ὁμιλοῦν γι' αὐτὸν τὸν ἀνεπανάληπτο πολιτισμό. Συνέβη βεβαίως κάποτε ἐπὶ τοῦ Δευκαλίωνος ὁ μεγάλος κατακλυσμός. Ὁ πολιτισμὸς τοῦ «Διός-λόγου» ἐβυθίσθη στὴ λάσπη, διεσώθη ὁμως ἀκέραια ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα· καὶ ἰδοὺ τὸ αἷτιο τῆς ταχύτατης ἐπανόδου. Ἐκ τῆς λάσπης ἀνεσῆρθησαν ἄνθρωποι καὶ γραπτὰ μνημεῖα. Ὁ Ἡσίοδος μᾶς λέγει: «Τόνδε δέ με πρῶτιστα θεαὶ πρὸς μῦθον ἔειπον»,

οί Μοῦσες, τοῦ Διὸς θυγατέρες, τοῦ δίδαξαν αὐτοὺς τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους θὰ μᾶς ἀφηγηθῇ. Αὐτὴ ἡ δῆλωσις μᾶς ὁδηγεῖ στὴν ἐκτίμησι τοῦ πρότερου πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος δίδαξε «*τὴν νῦν γένεσιν*», ὅπως ὁ Ἀριστοτέλης ἔλεγε (Μετὰ τὰ φυσικὰ Α3). Καὶ ἡ νέα γένεσις μὲ ἐργαλεῖα πλέον τὴν ὑπάρχουσα γλῶσσα τοῦ μεγάλου πολιτισμοῦ ἀρχίζει τὴν ἀναζήτησι τῶν θεσμῶν, τῶν κανόνων δικαίου γιὰ τὴν ἐπάνοδο τῆς εὐνομίας στὴν οἰκουμένη. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο καὶ τὸ ἔργο τοῦ κ. Γεωργίου Σ. Ἀλεξιάδου εἶναι μιὰ σπουδαία συμβολὴ στὴν ἀνεύρεσι ὅχι μόνο τῶν θεσμῶν ἀλλὰ καὶ στὴν προσπάθεια ἀναδόσεως ἐξ αὐτῶν τῶν κανόνων ἐκείνων ποὺ θὰ ἐπιτρέπουν νὰ ἐπιστρέψουν στὰ βάρη τῆς διοικήσεως τῶν λαῶν ἡ Αἰδῶς καὶ ἡ Νέμεσις, διότι ἄλλως «*οὐ λείπεται ἄλγεα λυγρὰ θνητοῖς ἀνθρώποισι· κακοὶ δ' οὐκ ἔσονται ἀλκή*».

Σ' αὐτὸ τὸν μικρὸ πρόλογο στὸ κοπιῶδες καὶ ἐξοχο ἔργο τοῦ συγγραφέως προσθέτω τὴν χαρὰ μου, διότι στὴν ἀνυδρὴ ἐποχὴ μας, τὴν διακρινόμενη ἀπὸ πνευματικὴ ραθυμία ὁ κ. Γ. Σ. Ἀλεξιάδης ἀπέδειξεν ὅτι ὑπάρχουν εἰσέτι ζῶντα κύτταρα στὸ ἑλληνικὸ ἀδρανὲς σῶμα.

Η. Α. Τσατσόμοιρος

ΚΩΣΤΑΣ ΠΛΕΥΡΗΣ, Ὁ Καπιταλιστὴς

Ἡ ξενικῆς προελεύσεως λέξις «*καπιταλιστὴς*», ποὺ ἔχει τὴν ἴδια ἀκριβῶς ἔννοια μὲ τὶς ἑλληνικὰς «*κεφαλαιοκράτης*» καὶ «*πλουτοκράτης*», προτιμήθηκε ἀπ' τὸν κ. Κ. Πλεύρη σὰν τίτλος τοῦ ἔργου του καὶ γιὰ τὸ λόγο ὅτι «*ἐκφράζει τὴν ἐκμετάλλευσή καὶ καταπίεσιν, γι' αὐτὸ καὶ στάζει μῖσος καὶ κακία*». Ὁ καπιταλισμὸς σὰν πολιτικο-κοινωνικὸ σύστημα κατὰ τὸν συγγραφέα ἀποτελεῖ ἐκτροπὴν, ἀφοῦ ἀποσκοπεῖ στὴν ἐκμετάλλευσή τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸν ἄσκοπο πλουτισμό, τοῦ ὁποίου τὸ «*προῖόν*» διατίθεται γιὰ ἐξουσιαστικούς σκοποὺς: «*Πρόκειται γιὰ μιὰ ἐπικίνδυνή ἀντικοινωνικὴ τάση, ποὺ ὀφείλεται σὲ ψυχοσθένεια*», παρατηρεῖ ὁ συγγραφέας, καὶ πολὺ σωστά, θὰ ἔλεγα, μόνο ποὺ δὲν μᾶς λέγει τίποτα γιὰ τοὺς ἄλλους «-ισμούς»: τὸν μαρξ-ισμό, τὸν σοσιαλ-ισμό, τὸν ἀστ-ισμό κ.ο.κ. Αὐτά, σὰν οἰκονομικὰ συστήματα, δὲν ἀποτελοῦν ἐκτροπὴν; Οἱ ἀντίστοιχες τάσεις δὲν ὀφείλονται σὲ «*ψυχοπάθεια*», γιὰ νὰ χρησιμοποιοῦσιν τὸ δικό του ὅρο;

Ὁ συγγραφέας, λίαν ἐπιτυχῶς, διαχωρίζει τὸν καπιταλιστὴ-κεφαλαιοκράτη-πλουτοκράτη ἀπ' τὸν κεφαλαιοῦχο, τὸν πλούσιο, ποὺ μὲ τὶς ἱκανότητές του καὶ τοὺς κόπους του πλουτίζει, ἐνῶ ταυτόχρονα γνωρίζει πῶς νὰ διαχειρίζεται καὶ νὰ διαθέτῃ τὰ χρήματά του ἐπ' ἀγαθῇ τῆς οἰκογενείας του καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἐν γένει, κάτι ποὺ ἀποτελεῖ πράγματι ἀρετὴν: «*χρήματα δ' ἱμεῖρω μὲν ἔχειν, ἀδίκως δὲ πεπᾶσθαι οὐκ ἐθέλω*», διακηρύττει ὁ Σόλων. Κι ἐδῶ ἀκριβῶς ἐγκτεῖται ἡ ἀντικοινωνικότητα τόσο τοῦ καπιταλιστῆ ὅσο καὶ τοῦ μαρξ-ιστῆ καὶ τοῦ σοσιαλ-ιστῆ καὶ τοῦ συνδικαλ-ιστῆ, τῶν ἐξουσιαστικῶν ἀνθρώπων ἐν γένει, οἱ ὁποῖοι «*πάονται*» μόνο τὸν ἄδικο καὶ ἄσκοπο πλουτισμό, τὸν ὁποῖο ἀποκοτῶν ἐκμεταλλεύονται τοὺς συνανθρώπους τους, ποὺ ὑποτιμοῦν. Ὁ συγγραφέας, ποὺ ναι διακεκριμένος δικηγόρος — δικηγόρος καπιταλιστῶν — περιγράφει μὲ μεγάλη ἀκρίβεια καὶ ἀνεστῆ τῇ σήψῃ ἀνθρώπων καὶ θεσμῶν, ποὺ ἐπικρατεῖ στίς καπιταλιστικὰς χώρας. Ἀδίστακτοι κλέφτες καὶ ἀπατεῶνες, φοροφυγάδες καὶ χρηματιστές, αἰσχροκερδεῖς καὶ καιροσκόποι, πιασμένοι ὅλοι τοὺς χέρι-χέρι λυμαίνονται τοὺς λαοὺς διὰ μέσου τοῦ κράτους· τοῦ κράτους, στὸ ὁποῖο ἔχουν εἰσχωρήσει μὲ τὴ βοήθεια τοῦ κλεμμένου τοῦ πλούτου καὶ τοῦ ὁποίου τοὺς νόμους οἱ ἴδιοι θεσπίζουν, νόμους ποὺ τοὺς ἐξασφαλίζουν τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα — φαῦλος κύκλος, χωρὶς καμμία Αἰδῶ, χωρὶς καμμία Δίκην.

Ὁ «*Καπιταλιστὴς*» τοῦ κ. Κ. Πλεύρη ἔχει ἐξαιρετικὰ μεγάλο ἐνδιαφέρον, ἂν καί, καθὼς εἶπα, ἀναφέρεται μόνο στοὺς «*αἵματοπότες τῶν λαῶν*», τοὺς καπιταλιστὰς. Ὅμως τί πρέπει νὰ φανταστοῦμε γιὰ τοὺς ἄλλους «-ιστὰς» τοῦ «*ὕπαρκτου σοσιαλισμοῦ*», οἱ λαοὶ

τῶν ὁποίων μὲ τόσο ἐνθουσιασμό — ἀνάλογο μὲ τὴν καταπίεση κι ἐκμετάλλευση ποὺ ὑφίστανται — ἐγκαταλείπουν τὶς χῶρες τους καὶ πανευτυχεῖς μεταβαίνουν στὶς καπιταλιστικὲς χῶρες; Παρακολουθώντας κανεὶς τὶς διεθνεῖς ἐξελίξεις, τὸ «ἄνοιγμα» τῶν Ἀνατολικῶν χωρῶν πρὸς τὶς καπιταλιστικὲς καὶ τὸν ἄκρατο ἐνθουσιασμό τῶν λαῶν ἐκείνων — κι ὅλου τοῦ κόσμου κατ' ἐπέκτασιν — γιὰ τὸ γκρέμισμα τοῦ «τείχους τοῦ αἰσχύους», γιὰ τὴν «περεστρόικα» κ.ο.κ. ἔχει τὴν αἴσθησιν πὼς ζεῖ σὲ ἀληθινὴ κοσμογονία. Ἐχουν ἀραγε τόσο μεγάλη σημασία τὰ γεγονότα αὐτά, ὅσῃν οἱ λαοὶ καθ' ὑποβολὴν τῆς ἐξουσίας τοὺς δίνουν ἢ πρόκειται γιὰ ἀπλᾶ πυροτεχνήματα πρὸς ἐκτόνωνσιν τῶν λαῶν; Ὁ «Δαυλός», ποὺ ἐδῶ καὶ μία σχεδὸν δεκαετία εἰσήγαγε καὶ καθιέρωσε τὸν ὄρο *ἀστοκαπιταλισμός*, οὔτε νὰ ἐξαπατᾷ θέλει ἀλλ' οὔτε καὶ αὐταπατᾶται. Φρονοῦμε λοιπόν, ὅτι πρόκειται γι' ἀνούσια ἐξουσιαστικὰ παίγνια, παίγνια σκοπιμότητος πρὸς ἐκτόνωνσιν κι ἀποπροσανατολισμὸ τοῦ κόσμου. Ὁ Μινώταυρος τῆς ἐξουσίας μετακομίζει τοὺς ἐγκλειστους στὸ Λαβύρινθό του δεσμῶτες σ' ἄλλο κελί· ἔκρινε πὼς εἶναι ὥρα Ἀλλαγῆς ἢ Περεστρόικας. Ἐτσι τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κ.Π. εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐπὶκαιρο, καθὼς ἀποκαλύπτει ὅτι καὶ τὸ ἄλλο ἐξουσιαστικὸ «μαντρί» (ὁ καπιταλιστής), τὸ ὁποῖο ὠραιοποιεῖται καθὼς καταρρέει τὸ «ἐναλλακτικόν» του (ὁ σοσιαλισμός), εἶναι ἐξ ἴσου βρωμισμένο καὶ κοπρισμένο ἀπὸ τὶς ἀκαθαρσίες τοῦ κοινοῦ ιδιοκτητῆ καὶ τῶν δύο --- τῆς Διεθνούς Ἐξουσίας.

Σαράντος Πὰν

[ΔΙΑΦΟΡΟΙ], *Φίλια ρήματα εἰς τὸν Καθηγητὴν Ἀν. Ν. Ζοῦμπου*

Οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Δαυλοῦ» πολλὴ πνευματικὴ ὠφέλεια ἔχουν, ὡσάκις μελετοῦν τὰ μεστὰ φιλοσοφικοῦ περιεχομένου ἄρθρα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ καθηγητοῦ Ἀναστασίου Ν. Ζοῦμπου. Τὰ ἀφιερωμένα εἰς τὴν προσωπικότητά του καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦ *Φίλια Ρήματα* ἀποτελοῦν τὴν ἀποτύπωσιν εἰς γραπτὸ λόγον τῶν ὁμιλιῶν ἐκλεκτῶν προσωπικοτήτων, εἰς τὰ πλαίσια τοῦ ὁργανωθέντος ἐν Πάτραις ἀπὸ 1-2 Ἀπριλίου 1989 Φιλοσοφικοῦ Συμποσίου πρὸς τιμὴν τοῦ κ. Ζοῦμπου. Πρόεδρος τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συνεδρίου ἦτο ὁ ἀκαδημαϊκὸς καθηγητὴς Εὐάγγελος Μουτσόπουλος. Τὸν τιμώμενον προσεφώνησαν ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Πατρῶν κ.κ. Νικόδημος Βαλληνδρᾶς, ὁ καθηγητὴς Εὐάγγελος Μουτσόπουλος, ὁ καθηγητὴς Ἀλέξανδρος Κοσμόπουλος, ὁ καθηγητὴς Α. Γ. Μᾶρκος, ὁ καθηγητὴς Ι. Γ. Δελλῆς, ὁ δρ Ἀναστάσιος Γριτσόπουλος, ὁ πρόεδρος τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας Πελοποννήσου κ. Κ. Τριανταφύλλου, ὁ καθηγητὴς Κωνσταντῖνος Γούδας, ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἀρσακείου Λυκείου Πατρῶν καὶ ἀντιπρόεδρος τῆς Διακιδείου Σχολῆς Λαοῦ Πατρῶν κ. Ι. Ἀθανασόπουλος, ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν κ. Σπυρίδων Παπαθανασόπουλος, ἡ ὑποδιευθύντρια τῆς Ἀρσακείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Πατρῶν κ. Λυδία Ἀθανασοπούλου-Γκαζῆ, ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ Τμήματος Πατρῶν τοῦ Ε.Ε.Σ. κ. Τάκης Γεωργόπουλος, ὁ δικηγόρος-δημοσιογράφος κ. Ἀγγελος Γιαννόπουλος καὶ ὁ πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν καθηγητὴς Ἀλέξανδρος Λυκουργιώτης.

Τὴν προσωπικότητα τοῦ καθηγητοῦ Ζοῦμπου προσδιώρισε ὁ ἀκαδημαϊκὸς καθηγητὴς Εὐάγγελος Μουτσόπουλος, ὁμιλῶν περὶ τοῦ Ἀναστασίου Ζοῦμπου ὡς φιλοσόφου. Ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν τιμώμενον ὁ καθηγητὴς Μουτσόπουλος εἶπε: *Ἐἴθε μεγάλως διανοητῆς, ἐπειδὴ ὑπῆρξατε καὶ εἶσθε καὶ ἐνάρετος ἄνθρωπος* (σελ. 14). Ἡ κρίσις αὕτη τοῦ καθηγητοῦ Μουτσόπουλου ἔχει ἰδιαιτέραν ἀξίαν.

Ὁ Ἀναστάσιος Ζοῦμπος εἶναι μία φυσιογνωμία συνδέουσα τὴν μόρφωσιν μὲ τὴν γόνην ἀξιοποιήσιν τῆς παραδοσιακῆς σοφίας.

Νίκος Χ. Χαρακάκος